

Załącznik do Uchwały Nr
XXXII-271/2021
Rady Powiatu
w Kraśniku
z dnia 28 kwietnia 2021 roku



**POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB
NIEPEŁNOSPRAWNYCH
NA LATA 2021 – 2025**

Kraśnik 2021

SPIS TREŚCI

WSTĘP	3
1. METODOLOGIA	4
2. PODSTAWY PRAWNE I PROGRAMOWE	5
3. CHARAKTERYSTYKA POWIATU KRAŚNICKIEGO W KONTEKŚCIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	7
4. PODSTAWOWE OBSZARY INTERWENCJI NA RZECZ POPRAWY SYTUACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	12
4.1. PROFILAKTYKA, LECZENIE I POMOC TERAPEUTYCZNA.....	12
4.2. Wczesna interwencja i przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym związanym z powstawaniem niepełnosprawności	23
4.3. OŚWIATA I KSZTAŁCENIE	33
4.4. ZATRUDNIANIE, PORADNICTWO I SZKOLENIE ZAWODOWE.....	49
4.5. ŚRODOWISKO ŻYCIA CODZIENNEGO	60
4.6. INTEGRACJA SPOŁECZNA	91
4.7. OCHRONA SOCJALNA I EKONOMICZNA	115
5. PROGNOZA ZMIAN	129
6. MONITORING PROGRAMU	131
7. RAMY FINANSOWE	132
ZAKOŃCZENIE	132
SPIS TABEL	134

WSTĘP

Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 jest lokalnym elementem polityki społecznej Powiatu Kraśnickiego wobec osób z niepełnosprawnościami, a ponadto programem operacyjnym do Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2025. Podstawę prawną do jego opracowania zawiera art. 35a ust. 1 pkt 1, Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Niepełnosprawność to fakt obniżonej sprawności organizmu ludzkiego, przejawiającej się istnieniem wielu deficytów zdrowotnych, które wywołują obniżoną sprawność ruchową, intelektualną, psychofizyczną, trudności w komunikowaniu się oraz w funkcjonowaniu w społeczeństwie.

Kilkanaście lat realizacji przez Powiat Kraśnicki zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych, pozwoliło wielu pracownikom instytucji pomocy i integracji społecznej zdobyć wiedzę i doświadczenie z zakresu rozpoznawania potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin oraz wdrażania najlepszych rozwiązań w celu ich zaspokojenia. Ważnym podkreślenia jest fakt, że osoby niepełnosprawne tworzą bardzo niejednorodną grupę społeczną, w związku z czym działania adresowane na ich rzecz uwzględniały specyfikę występujących schorzeń i dysfunkcji.

Prezentowany program jest kolejnym, kompleksowym opracowaniem praktycznym, odnoszącym się do ściśle zdefiniowanego problemu społecznego jakim jest niepełnosprawność. Ma on pomóc w konstruowaniu najlepszych rozwiązań, które po ich wdrożeniu winny stanowić przykład skutecznego działania.

Jednym z czynników wywołujących w społeczeństwie stałe zainteresowanie problematyką niepełnosprawności jest wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia w tej grupie mieszkańców zagrożenia marginalizacją społeczną. Do marginalizacji społecznej dochodzi w sytuacji braku reakcji władz państwowych i samorządowych oraz otoczenia społecznego na rosnące, lecz nie zrealizowane postulaty osób o szczególnych potrzebach.

Liczne rozwiązania systemowe oraz inicjatywy programowe dedykowane osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom są poddawane społecznej ocenie pod kątem ich skuteczności oddziaływania i aktualności rozwiązań. W tym zakresie polskie rozwiązania korelują z dyrektywami i rekomendacjami unijnymi dotyczącymi włączenia społecznego w oparciu o zasady równości szans i niedyskryminacji oraz zgodnie z zasadą pomocniczości (subsydiarności), która w odniesieniu do naszego Programu rozumiana jest, że pomoc winna być tak świadczona, by wzmacniać potencjał i autonomię biorcy.

W dniu 16 lutego 2021 roku Rada Ministrów przyjęła dokument o perspektywicznym charakterze pod nazwą *Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami na lata*

2021-2030, który wyznacza symboliczny początek profesjonalnej polityki Państwa wobec i dla osób z niepełnosprawnościami oraz szczególnymi potrzebami.

W dniu 29 marca 2021 roku Sejmik Województwa Lubelskiego podjął uchwałę w sprawie przyjęcia *Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku*. Uwzględniając kolejny dokument, to jest *Strategię Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021–2030* oraz dokument wykonawczy do Strategii pod tytułem *Program Wyrównywania Szans Osób Niepełnosprawnych i Przeciwdziałania ich Wykluczeniu Społecznemu oraz Pomocy w Realizacji Zadań na rzecz Zatrudnienia Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025* należy podkreślić, że na poziomie lokalnym polityka społeczna dysponuje kompletem rozwiązań programowych, które są formalnymi źródłami inspiracji, w celu budowania trwałych rozwiązań w obszarze pomocy i integracji społecznej, adresowanych do osób z niepełnosprawnościami.

1. METODOLOGIA

Do prac nad niniejszym dokumentem przystąpiono na mocy Zarządzenia Nr 73/2020 Starosty Kraśnickiego z dnia 30 listopada 2020 roku w sprawie powołania składu zespołów zadaniowych ds. opracowywania „Powiatowego programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2021-2025”. Treść przedstawianego dokumentu jest wynikiem prac warsztatowych i konsultacji bezpośrednich osób znających w powiecie kraśnickim problematykę, zakres i skalę potrzeb osób z niepełnosprawnościami. W pracach nad programem aktywny udział wzięli przedstawiciele wszystkich jednostek samorządu terytorialnego, jednostek organizacyjnych powiatu, w tym instytucji pomocy społecznej oraz lokalnych organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Zespół zadaniowy sporządził diagnozę środowiska lokalnego pod kątem skali występowania niepełnosprawności. Założenia do niniejszego programu opracowano w oparciu o dane zastane dotyczące osób niepełnosprawnych, które zostały pozyskane z wielu jednostek działających na terenie powiatu, w tym jednostek pomocy społecznej, Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku, raportów monitoringowych za lata 2016-2019. Formułując cele i kierunki przyszłych działań na rzecz osób z niepełnosprawnościami, uwzględniono propozycje złożone przez jednostki organizacyjne powiatu, a także organizacje pozarządowe działające w obszarze rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Wyodrębniono siedem problemów podstawowych, na których oparto konstrukcję merytoryczną programu. Są to:

- Profilaktyka, leczenie i pomoc terapeutyczna;

- Wczesna interwencja i przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym związanym z powstawaniem niepełnosprawności;
- Oświata i kształcenie;
- Zatrudnianie, poradnictwo i szkolenie zawodowe;
- Środowisko życia codziennego;
- Integracja społeczna;
- Ochrona socjalna i ekonomiczna.

Przed przystąpieniem do pracy nad programem przyjęto założenie o potrzebie doskonalenia systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami poprzez tworzenie warunków do rehabilitacji społecznej i zawodowej, wykorzystanie posiadanych zasobów instytucjonalnych i finansowych oraz spożytkowanie potencjału intelektualnego osób realizujących lub wspierających proces wyrównywania szans życiowych osób z niepełnosprawnościami.

Po zakończeniu prac nad dokumentem, a przed przedstawieniem ostatecznej jego wersji do zatwierdzenia uchwałą Rady Powiatu w Kraśniku, dokument skierowano do oceny Powiatowej Społecznej Rady ds. Osób Niepełnosprawnych w Kraśniku.

2. PODSTAWY PRAWNE I PROGRAMOWE

Niepełnosprawność osób jest wrażliwym i złożonym problemem społecznym, różnie odbieranym i różnie ocenianym przez lokalne społeczności, grupy i klasy społeczne oraz całe społeczeństwa. Sposób widzenia przez społeczeństwo zagadnień związanych z niepełnosprawnością wynika z jego cywilizacyjnego, gospodarczego i kulturowego stopnia rozwoju. Im wyższy stopień rozwoju, tym sposób podejścia do niepełnosprawności jest bardziej otwarty¹. Cele jakie przyjęto w programie są zgodne z:

1. Europejską Kartą Społeczną, uchwaloną w 1961 r., która zawiera normy dotyczące bezpośrednio osób niepełnosprawnych, a w szczególności prawo do szkolenia zawodowego, rehabilitacji oraz readaptacji zawodowej i społecznej, bez względu na przyczynę i rodzaj ich inwalidztwa, prawa do poradnictwa i szkolenia zawodowego.
2. Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwaloną przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjętą przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r. i podpisaną przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. Zgodnie z treścią

¹ S. Woronowicz, *Niepełnosprawność – wybrane zagadnienia społeczne i prawne*, Kancelaria Senatu, Warszawa 2014.

„osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej”.

3. Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych przyjętą uchwałą Sejmu RP z dnia 01 sierpnia 1997 roku, w której stwierdza się, że osoby niepełnosprawne, czyli osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi, mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.
4. Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
5. Ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
6. Ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
7. Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej z 2000 r., w której zgodnie z art. 25 i 26 Unia Europejska uznaje i szanuje prawo osób niepełnosprawnych do korzystania ze środków mających zapewnić im samodzielność, integrację społeczną i zawodową oraz udział w życiu społeczności.
8. Konwencją Praw Osób Niepełnosprawnych przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych. Sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. opublikowana w Dzienniku Ustaw z 2012 r. poz.1169 podkreśla znaczenie, jakie dla osób niepełnosprawnych ma ich samodzielność i niezależność, a także znaczenie, jakie ma dostępność środowiska fizycznego, społecznego, gospodarczego i kulturalnego, opieki zdrowotnej, edukacji, informacji i komunikacji.
9. Programem kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” przyjętym Uchwałą nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 roku w oparciu o ustawę z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”. Program zakłada kompleksowe wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin.

Na poziom życia osób z niepełnosprawnościami wpływ ma wiele czynników, które determinują wdrażanie nowych, pozytywnych rozwiązań w różnych dziedzinach codziennej egzystencji. Na tym założeniu sformułowany został cel główny (jaki jest oczekiwany efekt końcowy realizacji programu), o następującej treści: *Poprawa w powiecie kraśnickim warunków do wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, integracji społecznej oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.*

Cel główny będzie osiągany w wyniku realizacji poszczególnych programów działania, dla których na potrzeby ich wdrażania sformułowane zostały priorytety i cele szczegółowe oraz powiązane z nimi kierunki działań. Cele szczegółowe będą wskazywać sposoby osiągnięcia celu głównego i udzielać odpowiedzi na pytanie, jakie są zakładane efekty bezpośrednio zastosowanych narzędzi interwencji społecznej.

Przyjęte cele strategiczne (priorytety) osiągnąć będą w wyniku współdziałania instytucji publicznych, jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających w obszarach wsparcia osób z niepełnosprawnościami. Integracja działań tych podmiotów winna przynieść wdrożenie oczekiwanych rozwiązań, czyli zapewnić skuteczną pomoc i wsparcie osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu zaistnienia w ich rodzinach niepełnosprawności lub wystąpienia szczególnych potrzeb.

3. CHARAKTERYSTYKA POWIATU KRAŚNICKIEGO W KONTEKŚCIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMU NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Zasoby infrastruktury pomocy społecznej są zorganizowane na wysokim poziomie. Na terenie powiatu funkcjonują trzy domy pomocy społecznej: dwa dla osób starszych somatycznie chorych i jeden dla dzieci, młodzieży i dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. Wsparcia dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej zapewnia szesnaście placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym piętnaście typu rodzinnego. W powiecie działalność prowadzi warsztat terapii zajęciowej i środowiskowy dom samopomocy. W każdej gminie powiatu funkcjonują ośrodki pomocy społecznej, wspierające osoby niepełnosprawne poprzez udzielanie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych o charakterze indywidualnym i rodzinnym. Średnio 7% mieszkańców powiatu objętych jest wsparciem ze strony gminnych jednostek pomocy społecznej.

Powiat kraśnicki cechuje duża różnorodność zasobów przyrodniczych i historycznych, które przy ich właściwym wykorzystaniu mogą być efektywnymi miejscami wdrażania procesu reintegracji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami w sektorze ekonomii społecznej i solidarnej. Na terenie powiatu istnieją warunki do uprawiania sportu, organizacji wypoczynku biernego i aktywnego. Od kilkunastu lat działalność prowadzą podmioty gospodarcze posiadające status zakładu pracy chronionej. Proces integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami wspomaga działalność kilkunastu organizacji pozarządowych.

Powiat kraśnicki posiada liczne zasoby instytucjonalne, których zadaniem jest udzielanie pomocy osobom z niepełnosprawnościami. Sytuacja tych osób jest bardzo zróżnicowana. Problemy, które ich dotyczą, zależą od wielu czynników związanych

z występującymi ograniczeniami. Różny jest charakter dysfunkcji, różne są ich przyczyny, różny jest czas ich powstawania. Z innymi problemami zmagają się osoby niewidome, a z innymi poruszające się na wózku inwalidzkim. Inaczej będzie wyglądało osvajanie niepełnosprawności od urodzenia, a inaczej, gdy zaistniała w dorosłym życiu².

Spis powszechny ludności jest jedynym badaniem pełnym, którego wyniki pozwalają ustalić liczbę osób niepełnosprawnych oraz umożliwiają szczegółową charakterystykę tej grupy ludności. W Polsce w ramach Narodowego Spisu Powszechnego z maja 2002 roku zostały zebrane dane dotyczące liczby osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie. Badanie miało charakter powszechny, gdyż było przeprowadzone dla całej populacji Polski i było obligatoryjne.

W drugim półroczu 2012 udostępniono wstępne dane dotyczące osób niepełnosprawnych, pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, który odbył się w dniach 1 kwietnia - 30 czerwca 2011 roku (dane wg stanu na 31 marca 2011).

W 2013 roku opublikowano dane ostateczne. W ramach tego opracowania zbiorowość osób niepełnosprawnych została podzielona na dwie podstawowe grupy:

- Osoby niepełnosprawne prawnie, tj. takie, które posiadały odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony (niezależnie od tego czy wydane do celów rentowych, czy poza rentowych);
- Osoby niepełnosprawne wyłącznie biologicznie, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale odczuwały całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych dla ich wieku³.

Precyzyjne określenie skali występowania niepełnosprawności na terenie powiatu kraśnickiego jest zadaniem dosyć trudnym, gdyż: po pierwsze – liczba osób niepełnosprawnych ulega ciągłym zmianom, po drugie – nie uaktualnia się systematycznie danych na ten temat (ostatnie – w miarę dokładne dane – pochodzą z przeprowadzonego w roku 2011 Narodowego Spisu Powszechnego). Zostały one przedstawione w tabeli poniżej⁴.

Tabela 1. Dane statystyczne dotyczące osób niepełnosprawnych

Terytorium	Ogółem	M	K	Miasto	Wieś

² M. Komorska, E. Miszczak, *Nowe formy wsparcia rozwoju osoby niepełnosprawnej*, Lublin 2017.

³ *Ludność i gospodarstwa domowe. Stan i struktura społeczno-ekonomiczna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013.

⁴ Tamże, Tabela 21. Osoby niepełnosprawne według płci, województw, powiatów w 2011 roku, s. 260.

Liczba ludności				razem	M	K	razem	M	K
Polska 38 538 447 mieszkańców	4697048	2166911	2530136	3018036	1362113	1655923	1679012	804799	874213
Województwo Lubelskie 2 171 857 mieszkańców	311796	141684	170112	147078	65883	81195	164718	75801	88917
Powiat Kraśnicki 99 581 mieszkańców	15123	6910	8214	6179	2818	3362	8944	4092	4852

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tak jak województwo lubelskie, tak i powiat kraśnicki jest obszarem depopulacyjnym. Z uwagi na wysoką skalę występowania problemu w populacji, niepełnosprawność stanowi jedno z kluczowych wyzwań dla polityki społecznej państwa i samorządów lokalnych. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku mówią o prawie 4,7 mln osobach z niepełnosprawnością w Polsce, czyli 12,2% ludności kraju. W województwie lubelskim odsetek ten wynosił 14,35%. To samo źródło podaje, iż spośród 99581 mieszkańców powiatu kraśnickiego, niepełnosprawność dotyczyła 15123 osób, czyli przeszło 15% ludności.

Zgodnie z Ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych starosta w ramach zadań z zakresu administracji rządowej powołuje i odwołuje powiatowy zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności. Powiatowe zespoły orzekają na wniosek osoby zainteresowanej lub jej przedstawiciela ustawowego albo, za ich zgodą, na wniosek ośrodka pomocy społecznej, a w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych - na wniosek centrum usług społecznych. Podstawą złożenia wniosku są stany zdrowia osoby zainteresowanej. Zadanie z tego zakresu realizuje Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku. Do podstawowych przyczyn niepełnosprawności zalicza się:

- Wady wrodzone, np. zespół Downa (osoby urodzone z dodatkowym chromosomem);
- Choroby i choroby przewlekłe (80% przyczyn niepełnosprawności), np. choroby reumatyczne, demencje;
- Nagłe wypadki, urazy, zatrucia (nagła utrata sprawności ruchowej, zmysłowej, umysłowej).

W systemie orzekania określone zostały następujące typologie niepełnosprawności:

- 01-U – upośledzenie umysłowe;
- 02-P – choroby psychiczne;
- 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu;
- 04-O – choroby narządu wzroku;
- 05-R – upośledzenie narządu ruchu;
- 06-E – epilepsja;
- 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia;
- 08-T – choroby układu pokarmowego;
- 09-M – choroby układu moczowo-płciowego;
- 10-N – choroby neurologiczne;
- 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego;
- 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku, w latach 2016-2020 rozpatrywał wnioski osób zainteresowanych ustaleniem niepełnosprawności, to jest trwałej lub okresowej niezdolności do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującego niezdolność do pracy. Orzekanie odbywało się w podziale na dwie grupy osób: orzekanie osób do 16 roku życia (dzieci i młodzież) oraz orzekanie osób powyżej 16 roku życia. Dane ilościowe dotyczące tego okresu zostały przedstawione w poniższych tabelach.

Tabela 2. Liczba wniosków złożonych o wydanie orzeczenia w latach 2016-2020

Rok	Wnioski osób do 16 roku życia	Wnioski osób powyżej 16 roku życia
2016	268	1668
2017	210	1666
2018	238	1945
2019	212	1891
2020	192	1544

Źródło: dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku

Tabela 3. Liczba orzeczeń wydanych w latach 2016-2020 dla osób powyżej 16 roku życia

Rok	Stopień niepełnosprawności				Płeć	
	Znaczny	Umiarkowany	Lekki	Razem	Kobieta	Mężczyzna

2016	403	748	436	1587	917	822
2017	394	759	356	1509	762	747
2018	457	889	420	1766	900	866
2019	503	901	325	1729	884	845
2020	396	796	258	1450	734	716

Źródło: dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku

Tabela 4. Liczba orzeczeń wydanych w latach 2016-2020 dla osób poniżej 16 roku życia

Rok	Liczba orzeczeń	Wiek			Płeć	
		0-3 lat	4-7 lat	8-16 lat	Kobieta	Mężczyzna
2016	204	42	55	107	98	106
2017	165	23	44	98	76	89
2018	167	26	62	79	66	101
2019	161	25	48	88	77	84
2020	192	38	47	107	92	100

Źródło: dane Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku

Istotną informacją w kontekście odpowiedzialności służb publicznych za organizowanie określonego rodzaju wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami są motywy i cele ubiegania się mieszkańców powiatu kraśnickiego o stwierdzenie stopnia oraz charakteru niepełnosprawności. Jako najczęstsze powody ubiegania się w latach 2016-2020 o uzyskanie orzeczenia Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Kraśniku wskazywano:

- Odpowiednie zatrudnienie – 2488 wniosków;
- Szkolenie – 30 wniosków;
- Uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej – 91 wniosków.

Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych działa na podstawie art. 44b Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Zadania Powiatowej Rady określa art.44 b ust. 2 ww. ustawy oraz Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2003 roku w sprawie organizacji trybu działania wojewódzkich, powiatowych społecznych rad do spraw osób niepełnosprawnych.

Skład Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych w Kraśniku uregulowany został Zarządzeniem Nr 73/2019 Starosty Kraśnickiego z dnia 16 października 2019 roku. Radę w kadencji 2019-2022 tworzą następujące osoby:

- Pani Sylwia Ewa Chęć – Stowarzyszenie Wspomagania Osób Niepełnosprawnych „Res Sacra Miser” w Gościeradowie;
- Pani Józefa Skórska – Polski Związek Niewidomych. Okręg Lubelski. Koło Kraśnik;
- Pani Alicja Morawska – Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Oddział Rejonowy w Kraśniku;
- Pani Anna Ciempiel – Powiat Kraśnicki, Zarząd Powiatu w Kraśniku;
- Pani Iwona Rachoń – Kraśnickie Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „IMPULS” w Kraśniku.

Zgodnie z art. 44b ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, do zakresu działania powiatowej rady należy: inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz realizacji praw osób niepełnosprawnych, opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych, ocena realizacji programów, opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez Radę Powiatu w Kraśniku pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych w latach 2019-2020 prowadziła działania o charakterze konsultacyjno-opiniotwórczym. Zorganizowano sześć posiedzeń plenarnych.

4. PODSTAWOWE OBSZARY INTERWENCJI NA RZECZ POPRAWY SYTUACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

4.1. PROFILAKTYKA, LECZENIE I POMOC TERAPEUTYCZNA

DIAGNOZA

Profilaktyka chorób

Profilaktyka i oświata zdrowotna w zakresie przeciwdziałania niepełnosprawności odnosi się zasadniczo do inicjowania działań zmierzających do edukacji społeczeństwa powiatu w zakresie propagowania zdrowego stylu życia we wszystkich okresach i fazach życia. Jednak podstawową rolę w profilaktyce chorób odgrywa lekarz podstawowej opieki zdrowotnej często nazywany lekarzem pierwszego kontaktu. W ramach istniejących rozwiązań do jego obowiązków należy zadanie związane z zachowaniem zdrowia, profilaktyką chorób, rozpoznaniem chorób u świadczeniobiorcy⁵. W tym celu lekarz

⁵ Załącznik nr 1 do „Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 listopada 2019 r. w sprawie zakresu zadań lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, pielęgniarki podstawowej opieki zdrowotnej i położnej podstawowej opieki zdrowotnej (Dz.U. z 2019 r. poz. 2335).

podstawowej opieki zdrowotnej prowadzi edukację zdrowotną, identyfikuje czynniki ryzyka oraz zagrożenia zdrowotne świadczeniobiorcy, podejmuje działania ukierunkowane na ich ograniczenie, a także planuje i koordynuje postępowanie diagnostyczne, stosownie do stanu zdrowia świadczeniobiorcy.

Drugim kierunkiem przeciwdziałania niepełnosprawności jest profilaktyka zdrowotna uznawana jako skuteczna metoda zapobiegania chorobom. Według Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny, który jest najstarszą instytucją zdrowia publicznego w Polsce „profilaktyka chorób to działania ukierunkowane na zapobieganie wystąpieniu choroby, na minimalizowanie wpływu choroby i niepełnosprawności albo – jeśli nie jest to możliwe – opóźnienie jej postępu”⁶. Wyróżnia się kilka etapów profilaktyki.

Profilaktyka pierwotna (I fazy) to działania ukierunkowane na ludzi zdrowych i ich środowisko życia w celu zmniejszenia prawdopodobieństwa wystąpienia chorób lub zaburzeń zdrowia. Profilaktyka pierwotna to m.in. szczepienia ochronne oraz edukacja zdrowotna.

Profilaktyka wtórna (II fazy) polega na wczesnym wykrywaniu chorób i szybkich działaniach naprawczych w celu powstrzymania rozwoju choroby – poszukiwaniu czynników ryzyka i ich eliminowanie. Skierowana jest do osób zagrożonych i obejmuje m.in. badania przesiewowe (screening) – np. w kierunku raka piersi (mammografia) czy szyjki macicy (cytologia), badania okresowe, kontrolę czynników ryzyka, poradnictwo.

Profilaktyka III fazy dotyczy działań leczniczych i rehabilitacyjnych podejmowanych w czasie, gdy choroba jest już w pełni rozwinięta. Jej cel to ograniczanie skutków choroby oraz zmniejszanie ryzyka jej nawrotów. Obejmuje m.in. leczenie, opiekę ostrą, kontynuację leczenia, rehabilitację, zarządzanie powikłaniami⁷.

W latach 2016-2020 Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku w ramach umowy z Narodowym Funduszem Zdrowia realizował profilaktyczne programy zdrowotne. Program zdrowotny to zespół zaplanowanych i zamierzonych działań z zakresu opieki zdrowotnej ocenianych jako skuteczne, bezpieczne i uzasadnione, umożliwiających osiągnięcie w określonym terminie założonych celów polegających na wykrywaniu i zrealizowaniu określonych potrzeb zdrowotnych oraz poprawę stanu zdrowia określonej grupy świadczeniobiorców, opracowany, wdrażany, realizowany i finansowany przez Narodowy Fundusz Zdrowia. W latach 2016-2020 zrealizowano następujące programy zdrowotne:

- „Program profilaktyki raka piersi” dedykowany do kobiet w wieku 50-69 lat zamieszkałych na terenie powiatu kraśnickiego;

⁶ Państwowy Zakład Higieny, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego <https://www.pzh.gov.pl/profilaktyka-chorob/> (odczyt: 26.02.2021).

⁷ K. Lewtak, M. Gajewska, L. Sugay, A. Rutyna <https://www.pzh.gov.pl/profilaktyka-chorob-definicja/> (odczyt: 16.02.2021).

- „Program profilaktyki raka szyjki macicy” dedykowany do kobiet w wieku 25-59 lat zamieszkałych na terenie powiatu kraśnickiego;

W latach 2017-2019 zrealizowano „Program profilaktyki raka jelita grubego” dedykowany do mieszkańców powiatu kraśnickiego z podziałem na grupy wiekowe: w wieku od 50 r.ż. do 65 r.ż. niezależnie od wywiadu rodzinnego, w wieku od 40 r. ż. do 49 r. ż. jeśli u jednego krewnego I stopnia rozpoznano raka jelita grubego, w wieku od 40 r. ż. do 49 r. ż. z rodziny, w której występuje Zespół Lyncha (z potwierdzeniem rozpoznania z poradni genetycznej na podstawie tzw. Kryteriów amsterdamskich i ewentualnego wyniku badania genetycznego).

Dla osób szczególnie narażonych na choroby odtytoniowe przygotowany został Program Profilaktyki Chorób Odtytoniowych (w tym POChP - przewlekłej obturacyjnej choroby płuc), którego głównym celem jest podniesienie świadomości poprzez edukację zdrowotną oraz zmniejszenie wskaźnika zachorowalności i śmiertelności z powodu palenia tytoniu, a także objęcie chorych wczesną diagnostyką i opieką specjalistyczną. Etap specjalistyczny tego programu dla mieszkańców powiatu kraśnickiego w latach 2016-2017 realizował Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Daw-Med M. Kowalska, M. Kowalski sp.j.

Leczenie

Leczenie, terapia, kuracja jest szeregiem czynności medycznych z użyciem stosownych leków i aparatury, zmierzających do przywrócenia równowagi (homeostazy) organizmu dotkniętego chorobą lub kalectwem. Jest to również postępowanie lekarskie, którego celem jest przywrócenie zdrowia choremu lub poprawa jego jakości życia. W powiecie kraśnickim świadczeń zdrowotnych z zakresu leczenia zamkniętego udziela Szpital Powiatowy Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Kraśniku, posiadający oddziały szpitalne o zakresie działania niezbędnym dla zagwarantowania bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańcom powiatu kraśnickiego.

Tabela 5. Dane dotyczące hospitalizacji w Szpitalu Powiatowym w Kraśniku

Lp.	Nazwa oddziału szpitalnego	Liczba łóżek na koniec 2020 r.	Liczba osób hospitalizowanych na oddziałach w poszczególnych latach			
			rok 2017	rok 2018	rok 2019	rok 2020
1.	Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii	6	62	65	65	94
2.	Oddział Ortopedyczno- Urazowy	22	1120	1094	1094	803
3.	Oddział Neurologii z Pododdziałem Udarowym	32	1278	1265	1255	891
4.	Oddział Chirurgii Ogólnej z Pododdziałem Chirurgii	28	1246	1133	1093	812

	Endoskopowej					
5.	Oddział Opieki Paliatywnej	13	437	466	505	408
6.	Oddział Chemioterapii	8	919	881	841	990
7.	Oddział Chorób Płuc i Gruzlicy	30	888	907	828	638
8.	Zakład Pielęgnacyjno- Opiekuńczy	40	74	63	76	85
9.	Oddział Chorób Wewnętrznych	52	2376	2317	2276	1718
10.	Oddział Kardiologii	19	1725	1533	1158	967
11.	Oddział Chorób Dzieci i Młodzieży	13	971	901	891	349
12.	Oddział Ginekologiczno-Położniczo-Noworodkowy	25	1386	1329	1302	1052
13.	Oddział Rehabilitacji Neurologicznej	20	160	179	164	215
14.	Oddział Dzienny Psychiatryczny	12	68	50	39	34
	Razem	320	12710	12183	11587	9056

Źródło: dane własne Szpitala Powiatowego w Kraśniku

Analizując przyczyny powstawania niepełnosprawności, ważnym i jednym z wielu źródeł informacji na ten temat są powody hospitalizacji wynikające z wystąpienia zachorowania na określone jednostki chorobowe. Powody, dla których leczeniem szpitalnym obejmowano mieszkańców powiatu kraśnickiego, wymienione zostały w tabeli zamieszczonej poniżej.

Tabela 6. Powody hospitalizacji w Szpitalu Powiatowym w Kraśniku

Lp.	Powód hospitalizacji	Trzy jednostki chorobowe o podstawowym znaczeniu	Liczba osób hospitalizowanych			
			2017	2018	2019	2020
1.	Choroby układu nerwowego	Kompleksowe leczenie udarów	221	210	287	296
		Padaczka-diagnostyka i leczenie	97	74	62	29
		Guzy mózgu i rdzenia kręgowego	44	52	39	38
2.	Choroby układu krążenia	Zaburzenia rytmu serca	925	810	924	822
		Choroby niedokrwienne serca	329	327	664	665
		Niewydolność serca	184	102	214	203
3.	Choroby układu oddechowego	Przewlekłe choroby dróg oddechowych	292	307	314	249
		Zapalenie płuc	4	35	53	123
		Inne choroby układu oddechowego	78	76	82	72

4.	Choroby układu trawiennego	Choroby jelit	181	226	281	188
		Choroby żołądka	156	136	211	166
		Choroby wątroby	87	94	110	89
5.	Choroby związane z urazami	Urazy biodra i uda	122	106	325	323
		Urazy łokcia i przedramienia	110	106	582	568
		Urazy barku i ramienia	81	60	368	315
6.	Choroby związane z ciążą	Zakażenie dróg moczowo-płciowych w ciąży	41	61	38	12
		Cukrzyca w ciąży	9	2	2	3
		Nadciśnienie ciążowe	14	5	4	0
7.	Choroby związane z nowotworami	Nowotwory złośliwe narządów trawiennych	117	102	125	93
		Nowotwory złośliwe narządów oddechowych i klatki piersiowej	113	129	104	97
		Nowotwory złośliwe sutka	54	52	55	47
8.	COVID-19	Potwierdzone laboratoryjnie zakażenie wirusem COVID-19	0	0	0	339
		Niepotwierdzone laboratoryjnie zakażenie wirusem COVID-19	0	0	0	53
9.	Porody	X	363	294	257	282

Źródło: dane własne Szpitala Powiatowego w Kraśniku

Pomoc terapeutyczna

Wsparcie i pomoc w sytuacji ograniczonej sprawności stanowi szczególny sposób i rodzaj pomagania ludziom, przede wszystkim w celu mobilizowania ich własnych sił i zasobów, aby mogli radzić sobie z własnymi problemami. Możemy podzielić je na pomoc specjalistyczną oraz wsparcie społeczne najbliższego otoczenia. W zakresie wsparcia specjalistycznego istotne mogą okazać się takie oddziaływania jak:

- Pomoc psychologiczna na początku zaistnienia niepełnosprawności mająca na celu radzenie sobie z doświadczonym szokiem i traumą udzielana przez psychologa w szpitalu (np. psychologa klinicznego, psychologa traumatologa);

- Psychoterapia i wsparcie psychologiczne mające na celu prawidłowe przejście przez kolejne etapy, szczególnie okres lamentu, żalu, stanów depresyjnych, a także normalizowanie i wzmacnianie samooceny;
- Oddziaływania fizjoterapeutyczne, rehabilitacyjne, terapia zajęciowa, doprowadzanie organizmu do możliwie jak największej sprawności;
- Wsparcie informacyjne poprzez udzielanie osobie niepełnosprawnej rad i informacji pomocnych w rozwiązywaniu problemów, m.in.: informowanie o formach leczenia, terapii, rehabilitacji, o źródłach i możliwościach uzyskania pomocy finansowej, udzielanie wskazówek na temat radzenia sobie w trudnych sytuacjach życiowych, udzielanie porad prawnych;
- Wsparcie najbliższej rodziny osoby niepełnosprawnej – stosowanie podejścia systemowego w psychoterapii, bezpośrednie działania dotyczące osoby niepełnosprawnej i jej rodziny, inicjatywy związane z radzeniem sobie z najczęstszymi trudnościami, działania mające na celu zabezpieczenie potrzeb wypoczynku, opieki medycznej, rehabilitacji, kontaktu z różnymi instytucjami i organizacjami pomocowymi⁸.

Rehabilitacja lecznicza

Rehabilitacja lecznicza ukierunkowana jest przede wszystkim na wykorzystanie biologicznych metod oddziaływania na osoby z dysfunkcją organizmu w celu poprawy jej stanu zdrowia lub ograniczenia somatycznych skutków urazu ciała. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) rehabilitacja to użycie wszystkich środków mających na celu zmniejszenie wpływu niepełnosprawności i stanów upośledzających oraz stworzenie warunków, w których osoby z niepełnosprawnością osiągają optymalny poziom integracji społecznej. Celem ogólnym rehabilitacji jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym prowadzenia życia zgodnego z ich życzeniem, przy akceptacji nieuniknionych ograniczeń aktywności, wynikających z uszkodzeń będących skutkiem choroby lub urazu poprzez likwidację lub redukcję dysfunkcji, likwidację lub redukcję barier dla uczestnictwa osoby w środowisku, w którym żyje osoba z niepełnosprawnością, wspieranie procesu reintegracji społecznej.

Tabela 7. Usługi rehabilitacyjno-terapeutyczne dla mieszkańców powiatu kraśnickiego

Zakres	2016		2017		2018		2019		2020	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M

⁸ <https://zdrowaglowa.pl/niepelnosprawnosc-pomoc-psychologiczna/> (odczyt: 16.02.2021).

Świadczenia w zakresie logopedii	70	139	66	147	64	139	68	99	67	112
Leczenie środowiskowe (domowe)	22	30	28	42	45	56	49	54	50	59
Świadczenia psychologiczne	116	93	118	90	135	102	134	89	190	95
Fizjoterapia ambulatoryjna	1035	467	940	463	967	495	899	506	689	367
Fizjoterapia ambulatoryjna dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności	0	0	0	0	36	24	66	46	113	60
Rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego w ośrodku/oddziale dziennym	34	46	41	55	54	71	60	93	60	79
Rehabilitacja dzieci z zaburzeniami wieku rozwojowego w ośrodku/oddziale dziennym z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Rehabilitacja kardiologiczna lub kardiologiczna telerehabilitacja hybrydowa w ośrodku/ oddziale dziennym	11	16	16	7	12	6	7	16	5	6
Rehabilitacja ogólnoustrojowa w ośrodku/ oddziale dziennym	63	30	79	41	91	50	88	51	76	44
Rehabilitacja ogólnoustrojowa w ośrodku/oddziale dziennym dla osób o znacznym stopniu niepełnosprawności	0	0	0	0	1	3	7	5	9	9
Rehabilitacja osób z dysfunkcją narządu słuchu i mowy	29	60	28	52	25	49	26	42	29	58
Świadczenie medyczne narodowego funduszu zdrowia dla osób niepełnosprawnych	0	0	0	0	0	0	0	0	33	20
Świadczenia w pielęgniarstwie w opiece długoterminowej domowej	50	19	60	20	81	32	71	31	61	21

Źródło: dane Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Daw-Med M. Kowalska, M. Kowalski sp.j.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Dobra znajomość problemów zdrowotnych społeczeństwa lokalnego; • Doświadczenie w realizacji profilaktycznych programów zdrowotnych; • Pozytywne nastawienie społeczne do dbałości o własne zdrowie; • Dobrze przygotowana kadra medyczna; • Dobrze przygotowana merytorycznie grupa edukatorów i animatorów promocji zdrowia; • Społeczna akceptacja na rzecz inicjatyw z zakresu zdrowego stylu życia; • Wiedza oraz doświadczenie pracowników na temat potrzeb zdrowotnych osób niepełnosprawnych.	• Niewystarczający poziom świadomości zachowań prozdrowotnych w społeczności lokalnej; • Niewystarczające środki finansowe na profilaktykę i promocję zdrowia; • Niedostateczna informacja o potrzebie podejmowania działań w zakresie profilaktyki i promocji zdrowia; • Mała liczba organizacji pozarządowych pracujących na rzecz dzieci i młodzieży; • Zbyt mała pomoc finansowa dla rodzin dzieci z niepełnosprawnością; • Ograniczone wsparcie rehabilitacyjne dla osób z niepełnosprawnością nabytą w wieku dorosłym (udar, wylew, wypadki).
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Zwiększenie liczby mieszkańców poddawanych badaniom profilaktycznym; • Stałe wspieranie wysiłków i inicjatyw szkoły w zakresie profilaktyki; • Wzrost pozytywnego nastawienia na profilaktykę i promocję zdrowia w społeczności lokalnej; • Tworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz zdrowia; • Realizacja programów promujących tworzenie grup samopomocowych w poszczególnych grupach schorzeń (np. klub amatek); • Lepsze dostosowanie, rozdysponowanie środków finansowych do istniejących potrzeb niepełnosprawnych; • Poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnością dzięki wykorzystaniu w praktyce zasad zawartych w dokumentach strategicznych oraz obowiązującym prawie.	• Wzrost poziomu ubóstwa, bezrobocia, patologii społecznych; • Ograniczony dostęp do pomocy specjalistycznej; • Brak środków finansowych na realizację programów prozdrowotnych i zatrzymanie promocji zdrowia w sferze projektów; • Dostępność do substancji psychoaktywnych przez nieletnich; • Niewystarczające środki finansowe przeznaczane przez NFZ na finansowanie profilaktyki i oświaty zdrowotnej; • Poczucie wykluczenia i bezradności przez osoby niepełnosprawne, a co za tym idzie nieumiejętność korzystania z przysługującej pomocy przez osoby z deficytami fizycznymi i psychicznymi; • Trudna sytuacja społeczna i zdrowotna spowodowana pandemią; • Trudniejszy dostęp do rehabilitacji, lekarzy, pomocy społecznej.

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 1: Kompleksowy rozwój zasobów ochrony zdrowia i świadczeń rehabilitacyjnych.

Cele szczegółowe:

- Poszerzanie wiedzy na temat własnego zdrowia;

- Zwiększenie zakresu realizacji profilaktycznych programów zdrowotnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych;
- Zmniejszenie zachorowalności na choroby powodujące niepełnosprawność;
- Upowszechnianie zdrowego stylu życia;
- Zwiększanie i polepszanie jakości zasobów ochrony zdrowia.

POWIATOWY PROGRAM PROFILAKTYKI, LECZENIA I POMOCY TERAPEUTYCZNEJ

Opis i uzasadnienie programu

Źródłem inspiracji do podejmowania społecznej aktywności na rzecz profilaktyki, leczenia, pomocy terapeutycznej i oświaty zdrowotnej jest Narodowy Program Zdrowia oraz znajomość problemów zdrowotnych mieszkańców powiatu kraśnickiego. Aktywność edukacyjna skierowana będzie do wszystkich środowisk społecznych, tj. dzieci w przedszkolach, młodzieży szkolnej, zakładów pracy w zakresie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy, placówek służby zdrowia oraz wszystkich grup mieszkańców ze względu na posiadany status: osób starszych, niepełnosprawnych, członków organizacji pozarządowych.

Podejmowane działania z zakresu promocji zdrowia winny być realizowane w różnych formach przekazu takich jak: szkolenia, wykłady, prelekcje, pogadanki, warsztaty, konkursy, imprezy okolicznościowe, ekspozycje i wystawy. Ważny będzie dobór treści przekazu i kompetencje osób podejmujących się działań edukacyjnych. W świetle statystyk dotyczących zachorowalności na poszczególne jednostki chorobowe należy wdrożyć stały program badań profilaktycznych i podjąć próbę zagwarantowania na ten cel środków finansowych z budżetu powiatu. W celu wzmocnienia oddziaływania i zagwarantowania efektywności działań, celowe będzie tworzenie partnerstwa lokalnego na rzecz zdrowego społeczeństwa powiatu kraśnickiego i zapobiegania powstawania niepełnosprawności. Motywem takich działań winno być przekonanie, że utrzymanie społeczeństwa jak najdłużej w zdrowiu leży w interesie wszystkich mieszkańców. Złożoność uwarunkowań zdrowia zakłada konieczność ścisłej współpracy między sektorami, a dotyczy nie tylko struktur ochrony zdrowia lecz także instytucji państwa, samorządów i organizacji pozarządowych.

Realizacja zadań w ramach promocji zdrowia stwarza szansę na ograniczenie występowania groźnych chorób: schorzeń układu krążenia, nowotworów, alkoholizmu, narkomanii i innych. Szczególną uwagę należy skupić na problemach zdrowotnych osób niepełnosprawnych i konieczności zapobiegania występowaniu jej wśród mieszkańców powiatu kraśnickiego. Właściwie realizowana profilaktyka i oświata zdrowotna jest skutecznym sposobem ograniczenia przypadków niepełnosprawności. Ważne zadanie

to kształtowanie świadomości zdrowia kobiet i mężczyzn oraz ich gotowości do zdrowej i szczęśliwej prokreacji.

Należy zadbać o dalszy rozwój dostępności do wielu form rehabilitacji leczniczej. Rehabilitacja lecznicza to proces opieki leczniczej, mający na celu zapobieganie, przywracanie i rozwój funkcjonalnych sprawności osoby w celu umożliwienia jej uzyskania samodzielności

i prowadzenia aktywnego życia (zmniejszenie lub złagodzenie skutków chorób i urazów oraz skorygowanie wad wrodzonych przy pomocy środków leczniczych). W ramach rehabilitacji leczniczej wzrośnie zapotrzebowanie na nauczanie wykonywania czynności życia codziennego, opiekę pielęgniarską czy psychoterapię. W oparciu o zalecenia Narodowego Programu Zdrowia oraz lokalne potrzeby zdrowotne, ważne będzie inspirowanie społeczności lokalnych do realizacji inicjatyw, które winny doprowadzić do podniesienia kultury

i świadomości zdrowotnej wśród mieszkańców powiatu kraśnickiego.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Poszerzanie wiedzy na temat własnego zdrowia; • Zwiększenie zakresu realizacji profilaktycznych programów zdrowotnych dla dzieci, młodzieży i dorosłych; • Zmniejszenie zachorowalności na choroby powodujące niepełnosprawność; • Upowszechnianie zdrowego stylu życia; • Zwiększanie i polepszanie jakości zasobów ochrony zdrowia
Kierunki działań	• Prowadzenie działalności edukacyjnej w ramach zadań powiatu z zakresu promocji zdrowia; • Realizacja profilaktycznych programów zdrowotnych odpowiednio do potrzeb zdrowotnych; • Upowszechnianie badań przesiewowych; • Rozwój form aktywności fizycznej mieszkańców powiatu.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kraśniku; • Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku; • Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział w Lublinie; • Organizacje pozarządowe w ramach zlecenia realizacji zadań publicznych.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący	• Liczba zrealizowanych inicjatyw edukacyjnych; • Liczba osób objętych działaniami edukacyjnymi; • Liczba mieszkańców, która skorzystała z możliwości wykonania profilaktycznych badań lekarskich; • Liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu promocji zdrowia;

	• Liczba podmiotów ochrony zdrowia realizujących zadania z zakresu pomocy terapeutycznej.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kraśniku; • Narodowy Fundusz Zdrowia; • programy celowe.

Karta zadania nr 1

Cel szczegółowy	Upowszechnianie zdrowego stylu życia.
Nazwa zadania	„Marsz po zdrowie”- wyjścia na siłownię na świeżym powietrzu.
Opis zadania	Aktywizacja fizyczna mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku poprzez organizację wyjść do Parku im. św. Jana Pawła II w Kraśniku. Ma na celu poprawę kondycji i podniesienie sprawności fizycznej mieszkańców domu. Zadanie sprzyja lepszemu samopoczuciu mieszkańców i poprawie sprawności ruchowej.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych wyjść; • Liczba uczestników.
Źródła finansowania	Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku.

Karta zadania nr 2

Cel szczegółowy	Upowszechnianie zdrowego stylu życia.
Nazwa zadania	„Jedz zdrowo” - spotkanie edukacyjne.
Opis zadania	Spotkanie mające na celu podniesienie świadomości z zakresu zdrowego żywienia i korzyści stosowania zdrowej żywności dla lepszego samopoczucia. Wspólne sporządzanie jadłospisu. Prezentacja materiałów dotycząca zdrowego żywienia. Wspólne przygotowanie zdrowych przekąsek.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku.
Termin realizacji	Rok 2021
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu	• Liczba zorganizowanych spotkań edukacyjnych; • Liczba uczestników spotkań edukacyjnych.

strategicznego	
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku; • Stowarzyszenie „Jedność serc” w Kraśniku.

Karta zadania nr 3

Cel szczegółowy	Upowszechnianie zdrowego stylu życia.
Nazwa zadania	„Jedz zdrowo – znaczenie diety w cukrzycy”.
Opis zadania	Warsztaty edukacyjno-kulinarne przeznaczone dla osób starszych z rozpoznaną cukrzycą. Celem będzie edukacja zdrowotna na temat w/w jednostki chorobowej, jej przyczyn, objawów, leczenia a przede wszystkim przestrzegania i stosowania diety cukrzycowej. Oprócz prezentacji, materiałów informacyjnych, ulotek na temat choroby, przewidziana będzie nauka prawidłowego pomiaru poziomu glukozy we krwi oraz przygotowywanie posiłków wg sporządzonych jadłospisów dla diabetyków.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach; • Stowarzyszenie „Pomocna dłoń” w Popkowicach.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych spotkań edukacyjnych; • Liczba uczestników spotkań edukacyjnych.
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach; • Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Popkowicach; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku.

4.2.WCZESNA INTERWENCJA I PRZECIWDZIAŁANIE SYTUACJOM KRYZYSOWYM ZWIĄZANYM Z POWSTAWANIEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

DIAGNOZA

W czasie minionego półwiecza wyraźnie wzrosła świadomość wielkiej bezbronności małych dzieci oraz ich wrażliwości na zagrożenia rozwojowe wynikające z czynników biologicznych i środowiskowych, powodujących różnego rodzaju niepełnosprawności. Niefrasobliwe postępowanie i zachowanie egoistyczne przyszłych rodziców oraz poddawanie się negatywnym wzorcom kulturowych poprzez wystawianie swoich organizmów na działanie substancji toksycznych, alkoholu, używek, narkotyków sprawia, że często są one przenoszone na życie płodowe dziecka. Skutkiem tego są zaburzenia życia płodowego, które objawiają się wcześniactwem, niską wagą urodzeniową i występowaniem wielu wad

rozwojowych. Do tego dochodzą przypadki ubóstwo i niedożywienie, zaniedbywanie i wykorzystywanie dzieci, brak kompetencji wychowawczych.

Wczesna interwencja stanowi zbiór świadczeń oferowanych bardzo małym dzieciom i ich rodzinom w określonym okresie życia dziecka. Obejmuje wszystkie działania podejmowane w odpowiedzi na specjalne potrzeby dziecka, a mające na celu wspomoczenie jego rozwoju, zwiększenie kompetencji samej rodziny oraz wsparcie prawidłowego funkcjonowania społecznego dziecka i jego rodziny. Działania te powinny odbywać się w naturalnym środowisku dziecka, najlepiej na szczeblu lokalnym, w ramach interdyscyplinarnego programu zorientowanego na potrzeby rodziny.

Wczesna interwencja jest w Polsce jedną z podstawowych form wsparcia dziecka i rodziny uwzględniająca różnorodność zaburzeń rozwojowych stwierdzonych u dziecka. Działania interwencyjne dostosowuje się do psychofizycznych, zindywidualizowanych potrzeb dziecka i rodziny. Działania te są najczęściej opracowywane przez interdyscyplinarny zespół specjalistów (lekarzy, psychologów, pedagogów specjalnych, fizjoterapeutów, logopedów, pracowników socjalnych).

Prof. dr hab. Anna Firkowska-Mankiewicz prezentuje pogląd, że wczesna interwencja to wielodyscyplinarne usługi oferowane dzieciom od 0 do 5 lat (niekiedy przesuwają się ten okres do momentu pójścia dziecka do szkoły, co w niektórych krajach ma miejsce w wieku 7 lat) w celu poprawy ich stanu zdrowia i samopoczucia, zwrócenia uwagi na ich kompetencje, zredukowania do minimum opóźnień rozwojowych, usprawnienia istniejących bądź pojawiających się niepełnosprawności, zapobieżenia pogarszaniu się funkcjonowania oraz pomocy rodzinie w przystosowaniu się do zaistniałej sytuacji. Realizacja tych celów dokonuje się dzięki zaoferowaniu dzieciom zindywidualizowanych stymulujących rozwój usług wychowawczych i terapeutycznych w połączeniu z planem wsparcia dla ich rodzin⁹.

W powiecie krańskim jednostką podejmującą działania w ramach procedury wczesnej interwencji i przeciwdziałania sytuacjom kryzysowym związanym z powstawaniem i minimalizowaniem skutków niepełnosprawności jest Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku. W latach 2016-2020 jednostka realizowała wiele zadań będących odpowiedzią na potrzeby dziecka i rodziny. Zakres tych zadań i dane obrazujące potrzeby w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Zakres działań w ramach realizacji zadania wczesnej interwencji

Lp.	Kategoria informacji	rok 2016	rok 2017	rok 2018	rok 2019	rok 2020
1.	Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na:	88	93	114	113	108

⁹ A. Firkowska-Mankiewicz, Efektywność wczesnej interwencji, w: *Wczesna interwencja – wsparcie dziecka i rodziny*, Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Inteligencją, Warszawa 2018.

	1) niepełnosprawność dziecka lub ucznia: a) niesłyszące, b) słabosłyszące, c) niewidzące, d) słabowidzące, e) niepełnosprawne ruchowo, w tym z afazją, f) niepełnosprawne intelektualnie w stopniu lekkim, g) niepełnosprawne intelektualnie w stopniu umiarkowanym, h) niepełnosprawne intelektualnie w stopniu znacznym, i) z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, 2) niedostosowanie społeczne, 3) zagrożenie niedostosowaniem społecznym.					
2.	Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu głębokim.	6	7	11	1	8
3.	Liczba wydanych orzeczeń o potrzebie indywidualnego nauczania ze względu na stan zdrowia ucznia uniemożliwiający/znacznie utrudniający uczęszczanie do szkoły.	49	41	40	44	32
4.	Liczba opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka.	19	13	25	34	15
5.	Liczba dzieci, którym udzielono wsparcia w ramach działań ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno- opiekuńczego.	-	-	37	65	62
6.	Liczba rodziców, którym udzielono wsparcia w ramach działań ośrodka koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczego.	-	-	37	65	62
7.	Zakres wsparcia udzielanego dzieciom i rodzicom w ramach działalności ośrodka koordynacyjno- rehabilitacyjno- opiekuńczego w ramach programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „ Za życiem ”.	Zadania Wiodącego Ośrodka Koordynacyjno–Rehabilitacyjno–Opiekuńczego zostały określone w przepisach rozporządzenia MEN z dnia 5 września 2017 r. w sprawie szczegółowych zadań wiodących ośrodków koordynacyjno–rehabilitacyjno–opiekuńczych. Zadania Ośrodka realizowane przez Powiatowy Zespół Poradni				

		Psychologiczno–Pedagogicznych w Kraśniku koncentrowały się na następujących obszarach: • udzielanie informacji, • działania pomocowe skierowane do małych dzieci o zaburzonej rozwoju w formie terapii psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej i rehabilitacji, • opieka nad dzieckiem i jego rodziną, objętych wsparciem ośrodka koordynacyjno–rehabilitacyjno–opiekuńczego. Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno–Pedagogicznych udziela rodzinom specjalistycznej informacji dotyczącej problemów rozwojowych dziecka w ramach prowadzonych działań pomocowych dla dzieci objętych pomocą placówki oraz w ramach konsultacji zgłaszających się do poradni. Nasza placówka, pełniąc rolę WOKRO wskazuje właściwe dla dziecka i jego rodziny formy kompleksowej, specjalistycznej pomocy w ramach prowadzonego procesu diagnostyczno–terapeutycznego, a także w ramach konsultacji dla rodziców zgłaszających się do placówki. PZPP-P wskazuje rodzicom bądź opiekunom jednostki udzielające specjalistycznej pomocy dziecku z terenu gminy, powiatu, województwa a także z terenu całej Polski.
--	--	---

Źródło: dane własne Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Funkcjonowanie systemu wsparcia finansowego i ochrony socjalnej dla rodzin ubogich i wielodzietnych; • Praca socjalna z rodziną na poziomie gminy; • Wsparcie ze strony asystenta rodziny; • Sprawnie zorganizowane orzecznictwo o niepełnosprawności; • Funkcjonowanie i stały rozwój zakresu działań PZP-P w Kraśniku; • Szeroka oferta pomocy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej i prawnej; • Wydawanie orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci ze zdiagnozowaną niepełnosprawnością; • Prowadzenie terapii SI;	• Słaba koordynacja działań pomiędzy jednostkami służby zdrowia, pomocy społecznej, oświaty odnośnie propagowania idei wczesnego wspomagania rozwoju dziecka; • Brak ogólnodostępnego źródła informacji internetowej o charakterze informacyjnym i szkoleniowym; • Brak szerokiej oferty rehabilitacyjnej na usługi specjalistyczne skierowane do dzieci, szczególnie w obszarze rehabilitacji ruchowej; • Brak dynamicznie działających lokalnych grup wsparcia dla rodziców dzieci z niepełnosprawnością; • Trudności w godzeniu życia prywatnego

• Działalność wiodącego ośrodka koordynacyjno - rehabilitacyjno-opiekuńczego w ramach Programu „Za życiem” (funkcjonuje przy PZPPP w Kraśniku); • Działalność Przedszkola integracyjnego • Oferta kształcenia specjalnego; • Praca zespołów wczesnego wspomagania rozwoju dziecka; • Prowadzenie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych; • Działalność przedszkoli ogólnodostępnych; • Funkcjonowanie grup integracyjnych; • Dostęp do specjalistycznych świadczeń zdrowotnych: neurologa, logopedy, okulisty, psychologa, psychiatry; • Działalność organizacji pozarządowych w kierunku inicjowania działań rehabilitacyjnych; • Uruchomienie w 2017 roku Programu „Za życiem”, w ramach którego wprowadzono dodatkowe instrumenty wsparcia we wczesnym okresie życia dla dzieci z niepełnosprawnością oraz zagrożonych niepełnosprawnością; • Stały sukcesywny wzrost zaangażowania rodziców w proces wczesnej interwencji.	i zawodowego rodziców dziecka z niepełnosprawnością.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Budowanie świadomości społecznej w zakresie zasadności wczesnej interwencji jako czynnika niwelującego ryzyko powstawania/ pogłębiania się niepełnosprawności; • Wprowadzenie programów profilaktycznych oraz indywidualnych programów edukacyjnych dla dzieci oraz rodziców dzieci z niepełnosprawnością; • Prowadzenie szerszej edukacji rodziców w zakresie przygotowania do pełnienia roli rodzica dziecka z niepełnosprawnością (kształtowanie właściwych postaw wobec niepełnosprawności); • Tworzenie specjalistycznych placówek rehabilitacyjnych z zakresu wczesnej interwencji; • Funkcjonowanie indywidualnych zespołów wczesnego wspomagania rozwoju dziecka w każdym przedszkolu i tworzenie klas integracyjnych na terenach poszczególnych gmin, do których uczęszczają dzieci z niepełnosprawnością; • Powstanie instytucji wspomagających rodziny	• Brak społecznego zrozumienia potrzeb dziecka z niepełnosprawnością i jego rodziny; • Brak środków finansowych wspomagających działalność organizacji osób niepełnosprawnych; • ubożenie ekonomiczne rodzin dzieci z niepełnosprawnością (ograniczone możliwości podjęcia pracy, wysokie koszty leczenia i trzymania); • Brak partnerstwa na rzecz ubiegania się o środki finansowe zewnętrzne, na działalność związaną z wczesnym wspomaganiem rozwoju dziecka, • Ograniczenie dostępności do intensywnej i nowoczesnej rehabilitacji dziecka; • Brak lidera - instytucji lub osoby/grupy osób, które inicjowały by współpracę w dziedzinie rozwoju działań związanych z wczesnym wspomaganiem rozwoju dziecka; • Wypalenie życiowe rodzin dziecka z niepełnosprawnością.

dzieci z niepełnosprawnością, umożliwiającym im w pełni samodzielne funkcjonowanie (np. podjęcie pracy przez rodzica); • Możliwość ubiegania się o środki finansowe zewnętrzne na działalność związaną z wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka, zarówno na szeroko pojętą rehabilitację, jak i inwestycje z tym związane; • Zapowiedź dobrych rozwiązań prawnych.	
--	--

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 2: Rozwój inicjatyw ograniczających negatywne skutki powstawania niepełnosprawności u dzieci.

Cele szczegółowe:

- Zwiększenie kompetencji rodzicielskich poprzez udział w programach terapeutycznych i rehabilitacyjnych;
- Zahamowanie występowania i/lub pogłębiania się niepełnosprawności w rozwoju dziecka;
- Podniesienie u dziecka wysokiego stopnia samodzielności i niezależności;
- Zwiększenie specjalistycznych usług logopedycznych, pedagogicznych i psychologicznych dla dzieci niepełnosprawnych i ich rodzin w ramach wczesnej interwencji;
- Zapewnienie bezpiecznego oparcia rehabilitacyjnego dla dzieci.

POWIATOWY PROGRAM WCZESNEJ INTERWENCJI

Opis i uzasadnienie programu

Mając na celu łagodzenie skutków niepełnosprawności, szczególny nacisk należy położyć na wczesne działania profilaktyczne, czyli wczesną interwencję, zapobiegającą (na ile to możliwe) wystąpieniu niepełnosprawności oraz mającą na celu przeciwdziałanie sytuacjom kryzysowym związanych z powstaniem niepełnosprawności.

Podjęcie wczesnego wspomagania winna poprzedzać właściwie przeprowadzona diagnoza, która pozwala na dobranie oddziaływań leczniczo-terapeutycznych stosownie do potrzeb dziecka. Sformułowanie pełnego rozpoznania nie zawsze jest możliwe. W przypadkach niektórych bowiem schorzeń czy zespołów zaburzeń, specyficzne dla nich objawy ujawniają się po upływie miesięcy czy wręcz lat (w 3–4 roku życia). Istotne jest więc

postawienie diagnozy funkcjonalnej. Polega ona na określeniu poziomu funkcjonowania dziecka w poszczególnych sferach rozwojowych.

Wczesna interwencja to szereg wielospecjalistycznych oddziaływań diagnostycznych, leczniczo-rehabilitacyjnych i terapeutycznych, podjętych w stosunku do dziecka i jego rodziny. Ma na celu jak najszybsze wykrycie trudności rozwojowych i minimalizowanie ich tak, aby dziecko uzyskało możliwie najlepszy dla niego rozwój w sferze ruchowej, intelektualnej, emocjonalnej i społecznej.

Wczesnym wspomaganie rozwoju należy obejmować dzieci niepełnosprawne oraz ich rodziny od chwili stwierdzenia u dziecka niepełnosprawności do czasu rozpoczęcia nauki w szkole. Podstawą do objęcia dziecka winna być opinia o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju wydana przez zespół orzekających działający w Powiatowym Zespole Poradni Psychologiczno–Pedagogicznych w Kraśniku. Wczesne podjęcie terapii i stymulacji zaburzonych u dziecka funkcji pozwala na zahamowanie rozwoju wielu zaburzeń oraz nie dopuszcza do pogłębienia trudności rozwojowych. Do istotnych cech wczesnej interwencji i wspomagania rozwoju zaliczyć należy:

- Dostępność - jak najwcześniejsze rozpoczęcie oddziaływań;
- Bliskość - niezbędne wsparcie jak najbliżej miejsca zamieszkania;
- Dostępność finansową – świadczenia powinny być wolne od opłaty rodziców;
- Ich ciągłość – udzielanie potrzebnej pomocy dziecku i rodzinie przez ten sam zespół specjalistów do siódmego roku życia lub do momentu rozpoczęcia obowiązku szkolnego;
- Skoordynowanie i kompleksowość - różnorodność świadczeń poprzez skoordynowane działania różnych służb (medycznych, oświaty, opieki społecznej) w procesie diagnozy i terapii;
- Wielodyscyplinarność – udzielanie pomocy dziecku i jego rodzinie przez zespół specjalistów, w skład którego wchodzi (w zależności od potrzeb) lekarze różnych specjalności, logopeda, fizjoterapeuta, terapeuta zajęciowy i inni terapeuci, psycholog, pedagog, pracownik socjalny.

We wczesnym okresie życia powiązanie ze sobą sfer rozwoju ruchowego i psychicznego jest bardzo ściśle (rozwój w tym okresie nosi nazwę „rozwoju psychoruchowego”). Szczegółowa ocena stanu dziecka we wszystkich sferach wykracza poza kompetencje jednego specjalisty. Dlatego też działania realizowane są w placówce przez interdyscyplinarny zespół medyczny w składzie: lekarz, fizjoterapeuta, psycholog, logopeda, pedagog specjalny, terapeuta.

Ważne jest wdrożenie postulatu zgłaszanego przez rodziny w ramach programu „Opieka wytchnieniowa” o potrzebie zorganizowania zajęć wczesnego wspomagania rozwoju w poradniach specjalistycznych/ośrodkach, tylko działających dla realizacji jednego zadania.

Rozpoznanie zaburzenia winno występować w miarę wcześnie. Głównymi kierunkami wczesnego wspomagania rodziców winno być:

- Dostarczanie wsparcia w związku z długotrwałym kryzysem emocjonalnym wynikającym z faktu niepełnosprawności ich dziecka;
- Pomoc w akceptacji dziecka jako osoby niepełnosprawnej;
- Pomoc w zaakceptowaniu siebie w roli rodzica dziecka niepełnosprawnego;
- Pomoc w coraz pełniejszym osiągnięciu kompetencji rodzicielskiej, postrzeganiu siebie jako „wystarczająco dobrych rodziców”;
- Stopniowe przygotowanie do roli osób wspomagających rozwój ich dziecka;
- Dostrzeganie mocnych stron swojego dziecka i stwarzanie dziecku jak najlepszych warunków rozwoju (aranżacja otoczenia, dobór przedmiotów do zabawy i wspólnych zabaw).

Należy rozważyć zwiększenie aktywności projektowej i wnioskowania o środki finansowe Unii Europejskiej na projekty w obszarze zdrowia, obejmujące przykładowe działania:

- Bezpłatne wsparcie terapeutyczno-rehabilitacyjne dla dzieci w wieku 0-3 lat i ich rodzin w warunkach domowych: rehabilitacja - NDT Bobath, terapia logopedyczna, pedagogiczna, opieka psychologiczna, konsultacje lekarskie;
- Bezpłatną terapię i rehabilitację dzieci w wieku 4-7 lat oraz wsparcie rodziny świadczone w utworzonym do tego celu centrum wsparcia dziecka niepełnosprawnego: fizjoterapia, terapia SI, terapia logopedyczna, pedagogiczna, wsparcie psychologiczne, konsultacje lekarskie, treningi kompetencji społecznych;
- Spotkania informacyjno-integracyjne dla rodziców w grupie wsparcia na temat wczesnej interwencji, wczesnego wspomagania rozwoju, programu „Za życiem”.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Zwiększenie kompetencji rodzicielskich poprzez udział w programach terapeutycznych i rehabilitacyjnych; • Zahamowanie występowania i/lub pogłębiania się niepełnosprawności w rozwoju dziecka; • Podniesienie u dziecka wysokiego stopnia samodzielności i niezależności; • Zwiększenie specjalistycznych usług logopedycznych, pedagogicznych i psychologicznych dla dzieci niepełnosprawnych i ich rodzin w ramach wczesnej interwencji; • Zapewnienie bezpiecznego oparcia rehabilitacyjnego dla dzieci.
Kierunki działań	• Wzmacnianie rodziny jako całości, tak, aby wszyscy członkowie mieli zaspokojone swoje potrzeby; • Udział rodziny w programach terapeutycznych i rehabilitacyjnych;

	• Systematyczne podnoszenie kompetencji rodzicielskich; • Prowadzenie obserwacji i diagnozy funkcjonalnej dziecka; • Sporządzanie oceny efektów terapii; • Organizowanie specjalistycznych usług logopedycznych, pedagogicznych, psychologicznych i rehabilitacyjnych w ramach zadań statutowych Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych (WWRD); • Zorganizowanie kompleksowego systemu wsparcia dla rodzin „Za życiem”.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno–Pedagogicznych w Kraśniku; • Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Kraśniku; • Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kraśniku; • Narodowy Fundusz Zdrowia; • DAW-MED w Kraśniku; • Organizacje pozarządowe w ramach zlecenia realizacji zadań publicznych.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu	• Liczba programów terapeutycznych i rehabilitacyjnych dla rodziców; • Liczba dzieci poddanych oddziaływaniom interwencyjnym; • Liczba sporządzonych diagnoz dziecka; • Liczba zrealizowanych specjalistycznych usług logopedycznych, pedagogicznych i psychologicznych dla dzieci niepełnosprawnych.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Kraśniku; • Województwo Lubelskie; • programy celowe.

Karta zadania nr 1

Cel szczegółowy	Zahamowanie występowania i/lub pogłębiania się niepełnosprawności w rozwoju dziecka.
Nazwa zadania	Wczesne Wspomaganie Rozwoju Dziecka (WWRD).
Opis zadania	Zespół działań i aktywności przeznaczony dla dzieci niepełnosprawnych od urodzenia do momentu rozpoczęcia nauki w szkole. Świadczenie specjalistycznych usług logopedycznych, pedagogicznych, psychologicznych i rehabilitacyjnych w ramach zadań statutowych Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Specjaliści zatrudnieni w Powiatowym Zespole Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych w Kraśniku: psycholog, pedagog, logopeda, terapeuta SI, Zespoły Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025

Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba dzieci objętych wczesnym wspomaganiem rozwoju dziecka; • Liczba specjalistów z poszczególnych dziedzin wiedzy jaka została zaangażowana do realizacji zadania.
Źródła finansowania	Budżet powiatu.

Karta zadania nr 2

Cel szczegółowy	Zahamowanie występowania i/lub pogłębiania się niepełnosprawności w rozwoju dziecka.
Nazwa zadania	Kompleksowe wsparcie dla rodzin „Za życiem”.
Opis zadania	Realizacja zadań Wiodącego Ośrodka Koordynacyjno–Rehabilitacyjno – Opiekuńczego na obszarze powiatu. Indywidualne wsparcie dla rodziców dzieci niepełnosprawnych. Utworzenie grupy wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych lub zagrożonych niepełnosprawnością.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno–Pedagogicznych w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba dzieci korzystających z WOKRO; • Liczba specjalistów z poszczególnych dziedzin wiedzy jaka została zaangażowana do realizacji zadania.
Źródła finansowania	• Budżet powiatu; • Budżet państwa.

Karta zadania nr 3

Cel szczegółowy	Zahamowanie występowania i/lub pogłębiania się niepełnosprawności w rozwoju dziecka.
Nazwa zadania	Realizacja programu Wczesne Wspomaganie Rozwoju Dziecka.
Opis zadania	Remont sali i doposażenie w niezbędny sprzęt i pomoce dydaktyczne do pracy z małymi dziećmi.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbiciu.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba dzieci korzystających z WOKRO; • Liczba specjalistów z poszczególnych dziedzin wiedzy jaka została zaangażowana do realizacji zadania.

4.3. OŚWIATA I KSZTAŁCENIE

Prawo do nauki jest zaklasyfikowane jako główne prawo ludzkie. Dlatego istotne jest aby zapewnić osobom niepełnosprawnym pełny dostęp do edukacji. Dowiedzione jest, że jedynie inkluzywna/otwarta edukacja jest w stanie zapewnić wysoką jakość nauczania wobec osób niepełnosprawnych i zapobiec/pozbyć się wszelkich przejawów dyskryminacji wśród społeczeństwa. Niestety, pomimo rozwiniętych regulacji prawnych w tym zakresie, niepełnosprawni w dalszym ciągu cierpią z powodu poziomu edukacji poniżej norm, co powoduje uszczerbek, który może przełożyć się na obniżenie ich zawodowych i społecznych perspektyw i w efekcie zaważyć na jakości ich życia¹⁰.

Prawo do nauki ze względu na swoją szczególną wagę zostało potwierdzone zarówno w aktach prawnych o charakterze międzynarodowym, jak i krajowym. Wszystkie osoby niepełnosprawne niezależnie od charakteru i stopnia niepełnosprawności mają prawo do zaspokojenia swoich potrzeb edukacyjnych. Oświata powinna umożliwić osobom niepełnosprawnym osiągnięcie możliwie jak najwyższego poziomu własnego rozwoju, zdobycie motywacji do nauki, a stosując odpowiednie środki pomocnicze ułatwić uczenie się, akceptację własnej niepełnosprawności oraz zdobycie umiejętności niezbędnych w przezwyciężaniu barier jakie napotyka w życiu.

Aktualnie na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonuje 7 zespołów szkół, Specjalny Ośrodek Szkolno–Wychowawczy w Olbincinie i Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno – Pedagogicznych w Kraśniku, które są prowadzone przez Powiat Kraśnicki. Działalność prowadzą również przedszkola i szkoły podstawowe prowadzone przez gminy i stowarzyszenia. Według typów szkół funkcjonuje: 11 szkół ponadpodstawowych (tj: 3 licea ogólnokształcące, 6 techników, 2 branżowe szkoły I stopnia) oraz 2 szkoły policealne i 2 licea ogólnokształcące dla dorosłych, placówki kształcenia ustawicznego i placówki kształcenia praktycznego. Ponadto na terenie powiatu działają także podmioty oświatowe publiczne i niepubliczne, dla których organami prowadzącymi są osoby fizyczne i prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego.

Część dzieci i młodzieży niepełnosprawnej może kontynuować naukę w szkołach ogólnodostępnych prowadzonych przez Powiat Kraśnicki. Dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego organizowane są dodatkowe zajęcia rewalidacyjne. W roku szkolnym 2021/2022 w technikach uczy się 5 osób

¹⁰ P. Konarska, *Kształcenie osób niepełnosprawnych w świetle aktualnych regulacji prawnych*, Forum Prawnicze, 2014.

z niepełnosprawnościami ruchowymi w tym afazją, z autyzmem w tym zespołem Aspergera. Do branżowych szkół I stopnia uczęszcza 5 uczniów z upośledzeniem w stopniu lekkim oraz z niepełnosprawnościami ruchowymi w tym afazją. Natomiast w liceach ogólnokształcących kształci się 8 osób z niepełnosprawnościami ruchowymi w tym z afazją, z autyzmem w tym zespołem Aspergera i słabosłyszących (stan wg SIO na dzień 30.09.2020 r.).

Ponadto 166 dzieci i młodzieży niepełnosprawnej, wymagających bardzo intensywnych i dostosowanych do ich potrzeb programów nauczania w warunkach specjalnych, kształci się w Zespole Szkół Specjalnych nr 4 im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku, w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie. Naukę w systemie specjalnym dla dzieci niepełnosprawnych zapewnia Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 w Kraśniku.

Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 w Kraśniku

Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 istnieje od 1975 roku. W placówkę integracyjną przekształciło się w 2000 roku i było odpowiedzią na potrzeby dzieci z niepełnosprawnością oraz ich rodziców, ponieważ ich dzieci nie mogły korzystać z wychowania przedszkolnego ze swoimi zdrowymi rówieśnikami. Obecnie do Integracyjnego Przedszkola Miejskiego nr 3 uczęszczają dzieci nie tylko z miasta Kraśnika, ale również z całego powiatu kraśnickiego. Przedszkole jest nowatorskie, aktywne w środowisku, ale przede wszystkim przyjazne dziecku. Promuje ideę integracji i jest miejscem, w którym codziennie w grupach integracyjnych spotykają się dzieci bez ograniczeń zdrowotnych i dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Naczelnym celem placówki jest wspomaganie rozwoju wychowanków na miarę ich indywidualnych możliwości.

Grupy integracyjne liczą do 20 osób. Oprócz dzieci zdrowych uczęszczają dzieci z niepełnosprawnością, które posiadają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydane przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną. W celu zapewnienia dzieciom zdrowym i z niepełnosprawnością indywidualizowanej opieki i pomocy w nabywaniu umiejętności, z jedną grupą pracuje jednocześnie dwóch nauczycieli. Jest to nauczyciel wspomagający, który wspiera dzieci w czasie zajęć oraz pomoc nauczyciela. W przedszkolu zatrudnieni są również specjaliści: logopeda, psycholog, nauczyciel rehabilitant - terapeuta SI.

Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 w Kraśniku organizuje również wczesne wspomaganie rozwoju dziecka, czyli wielospecjalistyczne, kompleksowe i intensywne oddziaływania mające na celu stymulowanie funkcji odpowiedzialnych za rozwój psychomotoryczny i komunikację małego dziecka niepełnosprawnego lub zagrożonego

niepełnosprawnością. Wspomaganie prowadzi się do czasu podjęcia przez dziecko nauki w szkole. W ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka pomoc i wsparcie udzielane jest również rodzicom celem nabywania przez nich umiejętności postępowania z dzieckiem w zakresie określonym przez indywidualny program wczesnego wspomaganie. Zajęcia odbywają się na terenie przedszkola i są prowadzone przez zespół specjalistów: psychologa, logopedę, nauczyciela rehabilitanta – terapeutę SI.

Tabela 9. Liczba dzieci oraz formy pracy w Integracyjnym Przedszkolu Miejskim nr 3 w Kraśniku

Rok szkolny	Forma pracy	Liczba dzieci
2015/2016	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	25-2
	Wczesne wspomaganie rozwoju	6
2016/2017	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	23-3
	Wczesne wspomaganie rozwoju	8
2017/2018	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	27-2
	Wczesne wspomaganie rozwoju	5
2018/2019	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	25-3
	Wczesne wspomaganie rozwoju	11
2019/2020	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	30-3
	Wczesne wspomaganie rozwoju	12
2020/2021	Kształcenie specjalne w tym dzieci z niepełnosprawnością intelektualną	25-4
	Wczesne wspomaganie rozwoju	14

Źródło: dane Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 w Kraśniku

Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku

Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku to placówka, która kształci uczniów niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym, głębokim, z niepełnosprawnościami sprzężonymi (w tym z autyzmem) z terenu powiatów: kraśnickiego, janowskiego i opolskiego. Uczniowie przyjmowani są na podstawie

orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego oraz skierowania Starostwa Powiatowego w Kraśniku. W placówce funkcjonują:

- **Szkoła Podstawowa**

W szkole są oddziały dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym oraz z niepełnosprawnościami sprzężonymi, w tym z autyzmem. Okres nauki w szkole trwa 8 lat i mogą do niej uczęszczać uczniowie od 6 do 20 roku życia. Edukacja szkolna przebiega w dwóch etapach: etap pierwszy to edukacja wczesnoszkolna (klasy I-III), etap drugi to edukacja przedmiotowa (klasy IV-VIII). Oprócz zajęć edukacyjnych w placówce są realizowane zajęcia specjalistyczne z pedagogiem, psychologiem, logopedą i rehabilitantem. Zajęcia specjalistyczne prowadzone są poprzez wykorzystanie metod treningu słuchowego A. Tomatisa, EEG Biofeedback, W. Scherborne, Ch.M. Knill, integracji sensorycznej, alternatywnej komunikacji. Realizowanych jest wiele zajęć dodatkowych: zajęcia na krytej pływalni, dogoterapia, hipoterapia, zajęcia sportowe oraz teatralne.

- **Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy**

Szkoła powstała z inicjatywy rodziców dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz organu prowadzącego. Do szkoły mogą uczęszczać uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi. Przewidziany cykl kształcenia trwa 3 lata, do ukończenia 24 roku życia. Celem tej szkoły jest przygotowanie do samodzielnego funkcjonowania w życiu społecznym i najbliższym otoczeniu oraz podjęcie pracy zawodowej. Opracowane są indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne uwzględniające poziom intelektualny ucznia, jego mocne i słabe strony. Od 2018 r. Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy realizuje praktyki wspomagane, które pozwalają uczniom sprawdzić swoje umiejętności w zakładach pracy podczas wykonywania powierzonych im zadań pod okiem trenera. Ta forma nauki wpływa korzystnie na kreowanie u młodych ludzi pozytywnego wizerunku samego siebie. Celem praktyk wspomaganych jest zapoznanie uczniów z rynkiem pracy, ukazanie różnych możliwości zatrudnienia oraz praktycznego sprawdzenia wiedzy w naturalnych warunkach środowiska pracy. Odbywają się one według schematu: klasa I - cztery stanowiska praktyk wspomaganych, klasa II – dwa stanowiska praktyk wspomaganych, klasa III – jedno stanowisko praktyk wspomaganych.

- **Zespół Rewalidacyjno-Wychowawczy**

Zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim realizowane są w formie zespołowej lub indywidualnej dla uczestników do 25 roku życia. Celem zajęć jest wspomaganie rozwoju psychoruchowego

uczestników zajęć, uzyskanie jak największej niezależności w codziennym funkcjonowaniu, poszerzanie zainteresowań światem zewnętrznym.

Tabela 10. Kierunki kształcenia w Zespole Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku

ROK SZKOLNY	TYP SZKOŁY	LICZBA UCZNIÓW
2015/2016	Szkoła Podstawowa	31
	Gimnazjum	34
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	17
	Zespół Rewalidacyjno- Wychowawczy	10
2016/2017	Szkoła Podstawowa	31
	Gimnazjum	35
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	13
	Zespół Rewalidacyjno- Wychowawczy	10
2017/2018	Szkoła Podstawowa	35
	Gimnazjum	17
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	19
	Zespół Rewalidacyjno- Wychowawczy	8
2018/2019	Szkoła Podstawowa	42
	Gimnazjum	8
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	28
	Zespół Rewalidacyjno- Wychowawczy	8
2019/2020	Szkoła Podstawowa	45
	Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy	25
	Zespół Rewalidacyjno- Wychowawczy	8
2020/2021	Szkoła Podstawowa	46
	Szkoła Specjalna	30

	Przysposabiająca do Pracy	
	Zespół Rewalidacyjno-Wychowawczy	8

Źródło: dane Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcu

Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcu jest placówką dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych: dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim, umiarkowanym, znacznym i głębokim. W skład Ośrodka wchodzi:

- Szkoła Podstawowa;
- Szkoła Branżowa I Stopnia o kierunkach kucharz i cukiernik;
- Szkoła Przysposabiająca do Pracy;
- Zespół Rewalidacyjno-Wychowawczy oraz zajęcia indywidualne.

Ośrodek wyposażony jest w warsztaty dla kierunków: rolnik, ogrodnik, kucharz oraz cukiernik. Szkoła dysponuje świetlicą szkolną, która zapewnia uczniom opiekę przed zajęciami oraz po skończonych zajęciach dydaktycznych. Czas, jaki dzieci i młodzież spędzają w świetlicy pozwala im na odpoczynek po zajęciach dydaktycznych oraz rozwijanie swoich zainteresowań. Ponadto wszyscy uczniowie mogą mieszkać w internacie, który czynny jest cały tydzień, również w weekendy. W internacie mogą zamieszkać nie tylko uczniowie

z dalszych miejscowości, ale również osoby, które ze względu na trudną sytuację rodzinną nie mogą na stałe przebywać we własnym domu. Wychowankowie internatu mieszkają w estetycznie urządzonych 3-4 osobowych sypialniach. Do dyspozycji posiadają salę zabaw, świetlicę, bibliotekę, pralnię, pracownię kulinarną. Młodzież ma również dostęp do sali gimnastycznej i siłowni.

Biblioteka szkolna posiada szeroki asortyment literatury dziecięcej i młodzieżowej. Co roku oferta wzbogacana jest o nowe tytuły. Poza możliwością wypożyczania książek uczniowie mogą korzystać z komputerów i oferty prowadzonych zajęć biblioterapeutycznych.

W szkole funkcjonuje sala doświadczania świata i sala integracji sensorycznej. Sala doświadczania świata jest to specjalnie wyodrębnione pomieszczenie wyposażone w różnego rodzaju urządzenia stymulujące rozwój zmysłów. Głównym jej celem jest stwarzanie możliwości odbierania nowych bodźców, wzbogacanie doświadczeń oraz miłe spędzanie czasu w atmosferze relaksu i pełnej akceptacji. Pobyt w sali pozwala na chłonięcie, badanie i kontrolowanie szerokiego zakresu bodźców zmysłowych

w przystępnym otoczeniu. Zwiększa poczucie zaufania i odprężenia, dając możliwość cieszenia się doznaniem zmysłowymi.

W Ośrodku prowadzona jest rehabilitacja z elementami integracji sensorycznej. Są to zajęcia, których celem jest poprawa funkcjonowania ośrodkowego układu nerwowego odpowiedzialnego za odbiór i przetwarzanie bodźców zmysłowych. Adekwatna integracja odebranych informacji jest podstawą uczenia się, ma wpływ na prawidłowy rozwój ruchowy, emocjonalny i poznawczy. Rolą fizjoterapeuty jest przede wszystkim niesienie pomocy dzieciom posiadającym deficyty ruchowe. Zajęcia prowadzone są w małych grupach tworzonych w zależności od typu schorzenia lub indywidualnie. Zestawy ćwiczeń przygotowywane są i prowadzone przez fizjoterapeutę. Są dostosowane do wieku dzieci, do rodzaju występującej wady oraz realizowania celów korekcyjnych.

Placówka posiada bogatą ofertę rewalidacyjno-terapeutyczną obejmującą zajęcia: rewalidacyjne, dydaktyczno-wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, logopedyczne, terapii psychologicznej, terapii pedagogicznej, socjoterapii, rehabilitacji. Uczniowie mają możliwość rozwijania swoich zainteresowań poprzez liczne zajęcia fakultatywne: artterapię (w tym działalność Teatru "Mlekołaki"), muzykoterapię (zespół taneczny "Salta"), zajęcia sportowe, kulinarne, techniczne. W ośrodku utworzono nowoczesną, multimedialną Izbę Pamięci Jerzego Rudlickiego, która znajduje się w części pałacowej Ośrodka. Dzieci i młodzież obok opieki pedagogicznej mają zapewnioną pomoc pielęgniarki, psychologa, pedagoga, lekarza oraz rehabilitanta.

Uczniowie mają do dyspozycji bazę socjalno-bytową (internat, stołówka, pralnia, świetlica, pracownia kulinarna). Funkcjonuje biblioteka, pracownie komputerowe, warsztaty szkolne. Bardzo zasobny jest segment sportowo-rehabilitacyjny, z kortem tenisowym, pełnometrażowym boiskiem do piłki nożnej, halą sportową, siłownią.

Przy Ośrodku działa stowarzyszenie na rzecz osób niepełnosprawnych "Każdy ma szansę", które swoją działalnością wspiera Ośrodek w realizacji zadań oświatowych i wychowawczych.

Placówka wspiera rodziny pozostające w trudnej sytuacji finansowej, poprzez akcje pozyskiwania darów rzeczowych i finansowych na rzecz podopiecznych ośrodka. Z pozyskanych środków wychowankowie otrzymują co roku paczki mikołajkowe, mają zorganizowaną Wigilię, śniadanie Wielkanocne, Dzień Dziecka, dofinansowanie do wycieczek. Uczniowie naszej szkoły otrzymują bezpłatnie podręczniki, które wypożyczane są na czas trwania nauki. Nauka w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole zawodowej wraz z pobytem w internacie jest bezpłatna.

Na wyposażeniu Ośrodka znajdują się trzy busy, którymi uczniowie codziennie dowożeni są do szkoły. Jeden bus wyposażony jest w specjalistyczną windę przeznaczoną do przewozu dzieci niepełnosprawnych ruchowo. Zainteresowanie uczniów edukacją

w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Olbieńcu na przestrzeni ostatnich lat obrazuje poniższa tabela.

Tabela 11. Kierunki kształcenia w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcu

ROK SZKOLNY	TYP SZKOŁY	LICZBA UCZNIÓW
2015/2016	Szkoła Podstawowa	21
	Gimnazjum	34
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	47
	Szkoła Przysposabiająca do Pracy	12
	Zajęcia Rewalidacyjno-Wychowawcze	12
2016/2017	Szkoła Podstawowa	18
	Gimnazjum	34
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	38
	Szkoła Przysposabiająca do Pracy	12
	Zajęcia Rewalidacyjno-Wychowawcze	11
2017/2018	Szkoła Podstawowa	23
	Gimnazjum	30
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa + Branżowa Szkoła I Stopnia	25+15
	Szkoła Przysposabiająca do Pracy	14
	Zajęcia Rewalidacyjno-Wychowawcze	10
2018/2019	Szkoła Podstawowa	23
	Gimnazjum	12
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa + Branżowa Szkoła I Stopnia	31 +15
	Szkoła Przysposabiająca do Pracy	13
	Zajęcia Rewalidacyjno-Wychowawcze	10
2019/2020	Szkoła Podstawowa	27
	Gimnazjum	-
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	52
	Szkoła Przysposabiająca do Pracy	16
	Zajęcia Rewalidacyjno-Wychowawcze	10

Źródło: opracowano na podstawie danych SOS-W im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcu

Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno–Pedagogicznych w Kraśniku

Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno–Pedagogicznych w Kraśniku jest jedyną publiczną poradnią psychologiczno-pedagogiczną w Powiecie Kraśnickim świadczącą bezpłatną specjalistyczną pomoc diagnostyczną, terapeutyczną i profilaktyczną skierowaną do dzieci, młodzieży uczącej się, ich rodziców/opiekunów prawnych i nauczycieli. Teren działania Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku obejmuje placówki zlokalizowane w mieście Kraśnik, Annopol, Urzędów oraz gminach

Kraśnik, Annopol, Wilkołaz, Zakrzówek, Urzędów, Szastarka, Gościeradów, Trzydnik Duży, Dzierzkowice.

W środowisku lokalnym poradnia postrzegana jest jako ważne ogniwo w koalicji na rzecz wspierania i wspomagania dziecka i jego rodziny. Współpracuje ze Starostwem Powiatowym, Urzędem Miasta w Krasniku, Powiatowym Inspektorem Sanitarnym, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Domem Dziecka, Rodzinnym Domem Dziecka, Komendą Powiatową Policji, Ośrodkiem Terapii Uzależnień, miejskim i gminnymi ośrodkami pomocy społecznej, jednostkami ochrony zdrowia, Sądem Rodzinnym i Nieletnich, parafiami.

Zespół Poradni, jako placówka specjalistyczna posiada wysoko wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną. Ogółem zatrudnionych jest 19 pracowników merytorycznych: 8 psychologów, 6 pedagogów, 3 logopedów, doradca zawodowy oraz fizjoterapeuta/terapeuta Integracji Sensorycznej. Wszyscy pracownicy posiadają wyższe wykształcenie, wielu ukończyło podyplomowe specjalistyczne studia uzyskując dodatkowe kwalifikacje z zakresu oligofrenopedagogiki, tyflopedagogiki, wczesnego wspomagania rozwoju, neurologopedii, surdologopedii, poradnictwa zawodowego, wychowania do życia w rodzinie, pracy z dzieckiem ze specyficznymi trudnościami w nauce, profilaktyki i terapii uzależnień, kursy, warsztaty.

Dzięki takiemu przygotowaniu merytorycznemu, wiedzy i umiejętnościom specjalistów, na wysokim poziomie realizowane są zadania statutowe oraz pozastatutowe poradni. Prowadzone są takie formy działania jak: terapia indywidualna i grupowa (również na terenie placówek i szkół), zajęcia psychoedukacyjne, warsztaty dla nauczycieli, uczniów i rodziców, szkoleniowe rady pedagogiczne, konsultacje, badania psychologiczne, pedagogiczne, logopedyczne, predyspozycji zawodowych, orzecznictwo i doradztwo. Ponadto warunki lokalowe poradni pozwalają na realizowanie zadań uwzględniających oczekiwania klientów. Poradnia posiada gabinety bardzo dobrze wyposażone w pomoce do diagnozy i terapii w tym programy komputerowe, testy psychologiczne, pomoce do realizowania zadań edukacyjno-zawodowych dla młodzieży gimnazjalnej i ponad gimnazjalnej. Dla rodziców i dzieci dostępna jest poczekalnia z kąciem do zabawy, dobrze wyposażona sala Integracji Sensorycznej oraz sala Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka.

Poradnia odpowiada na realne potrzeby klientów. Jest otwarta na współpracę i współdziałanie ze środowiskiem. Świadczy o tym zaangażowanie pracowników poradni i samej instytucji w realizację projektów i przedsięwzięć o zasięgu powiatowym m.in. Powiatowa Olimpiada Wiedzy o Zdrowiu, Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2019-2021, Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2016-2020, Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata

2016-2020, Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020.

Poradnia bierze udział w kampaniach o zasięgu ogólnokrajowym: „Dzieciństwo bez przemocy”, „Zły dotyk”, „Bliżej siebie dalej od narkotyków”, „Bezpieczna Szkoła” oraz w Ogólnopolskim Programie Rehabilitacji Małych Dzieci z Wadą Słuchu „Dźwięki Marzeń”.

Profesjonalne przygotowanie merytoryczne pracowników poradni pozwala na dzielenie się wiedzą zarówno w bezpośredniej pracy z klientami, jak również na publikowanie materiałów w prasie lokalnej, na stronie internetowej, czy na platformie doskonalenie w sieci, praca w Sieci Współpracy i Doskonalenia. Od 2018 r. do marca 2020 r. funkcjonowała w PZPP-P grupa wsparcia dla rodziców dzieci niepełnosprawnych oraz grupa wsparcia koordynatorów pomocy psychologiczno- pedagogicznej z krańskich placówek oświatowych. Grupy prowadzone były przez pracowników poradni.

Na terenie Powiatowego Zespołu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Krańniku zgodnie z rozporządzeniem MEN z dnia 18 września 2008 roku działa zespół orzekający, którego głównym zadaniem jest wydawanie w drodze decyzji administracyjnej orzeczeń:

- O potrzebie kształcenia specjalnego dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz niedostosowanej społecznie, wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy;
- O potrzebie indywidualnego, obowiązkowego przygotowania przedszkolnego dla dzieci, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do przedszkola lub oddziału przedszkolnego;
- O potrzebie indywidualnego nauczania dla dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły;
- O potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim

Zespoły wydają również opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do czasu podjęcia nauki w szkole. Wydane orzeczenie do kształcenia specjalnego jest podstawą do specjalnej organizacji nauki i kształcenia dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych:

- Niesłyszących;
- Słabosłyszących;
- Niewidomych;
- Słabowidzących;
- Z niepełnosprawności ruchową, w tym afazją;
- Z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim;

- Z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym;
- Z autyzmem, w tym zespołem Aspergera;
- Z niepełnosprawnościami sprzężonymi;
- Zagrożonych niedostosowaniem społecznym;
- Niedostosowanych społecznie.

W dniu 28.08.2019 r. Lubelski Kurator Oświaty za zgodą organu prowadzącego, wskazał Powiatowy Zespół Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych w Kraśniku jako poradnię uprawnioną do wydawania orzeczeń i opinii dla dzieci i uczniów niesłyszących, słabo słyszących, niewidomych, słabo widzących i z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera. Kadra pedagogiczna zatrudniona w poradni posiada kwalifikacje określone w przepisach w zakresie odpowiednim do rodzaju niepełnosprawności, a placówka jest wyposażona w narzędzia diagnostyczne umożliwiające ocenę indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dzieci i uczniów odpowiednio niesłyszących, słabo słyszących, niewidomych, słabo widzących i z autyzmem, w tym z Zespołem Aspergera.

W okresie pandemii wsparcie i pomoc udzielane są w postaci konsultacji indywidualnych w formie stacjonarnej, telefonicznej bądź z wykorzystaniem narzędzi IT.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku

Od 2012 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku realizuje Pilotażowy program „Aktywny samorząd”, którego celem głównym jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Natomiast jednym z celów szczegółowych jest poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższenie kwalifikacji.

Powyższe cele realizowane są w ramach Modułu II Pilotażowego programu „Aktywny samorząd”. Dzięki niemu PCPR przy udziale środków finansowych PFRON ma możliwość dofinansowania lub refundacji kosztów uzyskania wykształcenia na poziomie wyższym poprzez:

- Opłatę za naukę (czesne);
- Dodatek na pokrycie kosztów kształcenia (nie podlega rozliczeniu);
- Dodatek na uiszczenie opłaty za przeprowadzenie przewodu doktorskiego – w przypadku osób, które mają wszczęty przewód doktorski, a nie są uczestnikami studiów doktoranckich.

Warunkiem uczestnictwa osoby niepełnosprawnej w Module II jest:

- Znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności;

- Nauka w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium lub przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi.

Moduł II Pilotażowego programu „Aktywny samorząd” realizowany jest przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku od 2013 roku. Rodzaj i wielkość pomocy udzielonej w latach 2016-2020 osobom niepełnosprawnym przez PCPR w ramach tego programu ilustruje poniższa tabela.

Tabela 12. Realizacja pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym

Rok	Liczba wniosków zrealizowanych	Kwota (w złotych)
2016	94	233.975,16
2017	77	186.520,96
2018	85	263.322,39
2019	84	242.190,36
2020 stan na 31.01.2021	33	92.449,25
Razem	373	1.018.458,12

Źródło: dane Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Dobrze zorganizowana sieć placówek oświaty i kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej; • Wykwalifikowana kadra nauczycieli i terapeutów; • Przejrzysty system prawny; • Dobrze zorganizowana baza sportowa na terenie gmin; • Dobre zaplecze sportowe dla uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego w Olbiciu; • Dobra lokalizacja placówek edukacji osób niepełnosprawnych; • Doświadczenie w prowadzeniu edukacji i wychowania przedszkolnego w formie integracyjnej; • Wczesne rozpoczynanie edukacji przedszkolnej i kompleksowych oddziaływań terapeutycznych; • Zapewnienie ciągłości kształcenia specjalnego w formie integracyjnej na kolejnych etapach edukacji osób z niepełnosprawnościami; • Praktykowanie integracji osób z niepełnosprawnościami ze środowiskiem lokalnym;	• Ograniczone środki finansowe na doskonalenie zawodowe nauczycieli; • Mało atrakcyjne i słabo zróżnicowane kierunki kształcenia dla młodzieży niepełnosprawnej; • Przeciążony ramowy program nauczania uczniów niepełnosprawnych intelektualnie; • Niedostosowanie systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy; • Brak liceów i techników dostosowanych do potrzeb uczniów niepełnosprawnych; • Niewystarczająca liczba godzin zajęć specjalistycznych, wynikająca z ograniczonego zatrudnienia rehabilitanta, pedagoga szkolnego, psychologa szkolnego, logopedy w szkołach specjalnych; • Brak wiedzy na temat potrzeb i możliwości osób z zaburzeniami psychicznymi; • Brak wiedzy na temat radzenia sobie z dzieckiem chorym psychicznie; • Ograniczona wiedza wśród osób niepełnosprawnych i ich opiekunów na temat instytucji, których celem jest niesienie pomocy; • Brak wiedzy na temat przysługujących form wsparcia;

• Powszechne uczestnictwo osób z niepełno- sprawnościami w środowiskowych działaniach integracyjnych; • Uruchamianie usługi asystenckiej osoby niepełnosprawnej; • Rozwój usług społecznych dla osób z niepełno- sprawnością; • Realizacja rządowego programu komplekso- wego wsparcia dla rodzin „Za życiem”; • Funkcjonowanie środowiskowego domu Samopomocy jako instytucji zabezpieczającej potrzeby osób z niepełnosprawnościami.	• Niski poziom wykształcenia wśród osób z niepełnosprawnościami; • Brak gabinetów w zakresie rozwoju Integracji Sensorycznej; • Niepełne zaspokojenie potrzeb w zakresie realizacji zaleceń terapeutycznych zawartych w orzeczeniach PZPP-P, zaleceń psychiatrycznych; • Brak usług mieszkalnictwa chronionego; • Niedostateczny rozwój innowacyjnych rozwiązań w zakresie wsparcia osób niepełnosprawnych; • Mała liczba środowiskowych działań integracyjnych z udziałem osób niepełno- sprawnych; • Niska motywacja do podnoszenia kwalifikacji zawodowych i umiejętności społecznych; • Ograniczony dostęp osób niepełnosprawnych do korzystania ze sprzętu do rehabilitacji.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Stałe zaangażowanie samorządu lokalnego we wspieranie edukacji osób z niepełno- sprawnością; • Tworzenie klubów absolwenta; • Aplikowanie o środki zewnętrzne w ramach programów pomocowych PFRON i innych podmiotów; • Wzrost świadomości społecznej na temat przysługujących uprawnień osób niepełnosprawnych i możliwości uzyskania pomocy; • Zaangażowanie mediów w prezentowaniu problematyki edukacji osób z niepełnospraw- nościami; • Wykorzystanie potencjału społecznego do działań na rzecz osób z niepełnospraw- nościami; • Wzrost świadomości na temat korzystnego wpływu wczesnej edukacji przedszkolnej na rozwój dziecka; • Promowanie idei integracji na wszystkich etapach edukacyjnych; • Większa integracja środowiska nauczycieli prowadzących kształcenie specjalne, np. grupy wsparcia; • Zaangażowanie samorządu lokalnego w edukację przedszkolną dzieci; • Zwiększenie świadomości pracodawców na temat korzyści z zatrudnienia osób	• Niskie środki finansowe na wspieranie edukacji dzieci i osób niepełnosprawnych; • Nieefektywne wykorzystanie potencjału społecznego na rzecz wsparcia edukacji osób ze specjalnymi potrzebami; • Ubożenie rodzin dzieci z niepełnosprawnością; • Dalsze ograniczenie dostępności do ochrony zdrowia wynikające z konstrukcji funkcjono- wania systemu służby zdrowia; • Niż demograficzny; • Brak specjalistycznej opieki zdrowotnej z zakresu psychiatrii dzieci i młodzieży.

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 3: Umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami realizację potrzeb edukacyjnych.

Cele szczegółowe:

- Podniesienie jakości warunków nauczania w jednostkach oświatowych;
- Zwiększenie uczniom ze specjalnymi potrzebami dostępności do nowych form edukacji.
- Tworzenie innowacyjnych kierunków kształcenia zawodowego stosownie do potrzeb rynku pracy.

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU OŚWIATY I EDUKACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Opis i uzasadnienie programu

Liczne uregulowania prawne podkreślają prawo dziecka niepełnosprawnego do oświaty, nauki, opieki rehabilitacyjnej, przygotowania zawodowego w połączeniu z działaniami rehabilitacyjnymi, co winno doprowadzić do osiągnięcia przez dziecko maksymalnego rozwoju osobistego i integracji społecznej.

Stopień zorganizowania szkolnictwa specjalnego, integracyjne działania terapeutyczne i rewalidacyjne powinny opierać się na wszechstronnej diagnozie biopsychospołecznej. Równe szanse w dostępie do edukacji osób z niepełnosprawnościami nie mogą pozostać w sferze postulatów lecz w dążeniu do ich urzeczywistniania. W powiecie krańickim przyszłe efekty kształcenia specjalnego powinna poprzedzać jak najwcześniejsza stymulacja rozwoju małego dziecka na etapie wczesnej interwencji.

Dzieci niepełnosprawne to dzieci normalne w anormalnej sytuacji. Mają one bowiem takie same potrzeby rozwojowe jak dzieci zdrowe, lecz napotykają na trudności w ich realizacji z powodu ograniczeń i wymagań związanych z niepełnosprawnością. Każdy ma prawo do nauki (...). Władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia (...). Art. 70 ust. 1 i 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Działania instytucji oświatowych powinny być ukierunkowane na promocję modelu edukacji włączającej, tak aby jak największa grupa uczniów niepełnosprawnych kształciła się w szkołach ogólnodostępnych, możliwie blisko ich miejsca zamieszkania. Jedynym kryterium stanowiącym o skierowaniu ucznia do szkoły specjalnej lub integracyjnej powinny być jego indywidualne potrzeby i możliwości oraz decyzja rodziców, podjęta po udzieleniu

im rzetelnej informacji na temat warunków kształcenia w różnych typach szkół. Wsparcie udzielane uczniowi niepełnosprawnemu powinno być takie samo bez względu na rodzaj placówki (szkoła ogólnodostępna, integracyjna, specjalna)¹¹.

Normalne potrzeby w interakcji z ograniczeniami wynikającymi z niepełnosprawności wywołują narastający stopniowo stres i stwarzają coraz to nowe wymagania. Dlatego zachęcanie dziecka do aktywnego uczestnictwa w głównym nurcie życia społecznego to najważniejszy sposób promowania jego kompetencji. Istotą tej strategii stanowi przekonanie, że dziecko niepełnosprawne ma takie same potrzeby rozwojowe jak dziecko zdrowe. Budzenie tych potrzeb sprzyja rozwojowi nowych umiejętności, wzbogaca interakcję z innymi oraz ułatwia realizację zadań życiowych, a tym samym promuje osobowy rozwój jednostki – pogłębia jej samoświadomość, zwiększa poczucie tożsamości i sprawstwa oraz kształtuje samoocenę. Należy dążyć do jak największej normalizacji – doświadczeń życiowych osób niepełnosprawnych, gdyż osoby te dopiero wtedy mogą przekonać się o skuteczności własnego działania, kształtują swoje kompetencje społeczne, rezygnują z samotności na rzecz aktywnego uczestnictwa oraz uczą się kierowania własnym zachowaniem.

Życie stawia te same problemy przed osobami zdrowymi i niepełnosprawnymi. Są to zadania wynikające z rozwoju człowieka tak jak na przykład podejmowanie edukacji na coraz wyższych szczeblach. Obowiązkiem zarówno państwa jak i administracji samorządowej jest zapewnienie wszystkim obywatelom odpowiednich warunków na rzecz ich realizacji.

Istotnym środkiem do realizacji tych postulatów (wskazówek) jest edukacja. Jest ona drogą, która może umożliwić osobom niepełnosprawnym osiągnięcie możliwie jak najwyższego poziomu własnego rozwoju, a w przyszłości może być bazą, w oparciu o którą osoba niepełnosprawna uzyska możliwość osiągnięcia jak największej samodzielności ekonomicznej oraz przyczyni się do jej rozwoju społecznego. Wykształcenie jest tym narzędziem, które pozwala osobom niepełnosprawnym właściwie ukierunkować ich dążenia, cele życiowe. Zdobyta wiedza jest bowiem dla każdego człowieka, także niepełnosprawnego tym czynnikiem, który czyni go bardziej aktywnym, twórczym, samodzielnym.

Za bardzo ważny warunek poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych należy uznać również edukację rozumianą jako pracę z rodziną osoby niepełnosprawnej. Bardzo często bowiem powodem frustracji osoby niepełnosprawnej jest nie tyle obojętność, brak wsparcia i zainteresowania jej losem ze strony samorządu czy państwa, ile brak zrozumienia i odpowiedniego podejścia ze strony najbliższej rodziny.

¹¹ *Równe szanse w dostępie do edukacji osób z niepełnosprawnościami*, w: „Zasada równego traktowania prawo i praktyka” nr 3, Rzecznik Praw Obywatelskich, Warszawa 2012.

Konieczne jest stałe uzupełnianie wyposażenia placówek oświaty i kultury organizujących zajęcia integracyjne w urządzenia i sprzęt umożliwiający komunikację z osobami niepełnosprawnymi.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Podniesienie jakości warunków nauczania w jednostkach oświatowych; • Zwiększenie uczniom ze specjalnymi potrzebami dostępności do nowych form edukacji. • Tworzenie innowacyjnych kierunków kształcenia zawodowego stosownie do potrzeb rynku pracy.
Kierunki działań	• Poprawa bazy nauczania i wychowania w placówkach oświatowych; • Likwidacja barier utrudniających uczniom codzienne funkcjonowanie; • Organizowanie nowych kierunków kształcenia zawodowego.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; • Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku; • Jednostki kształcenia specjalnego Powiatu Kraśnickiego;
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba wdrożonych nowych form edukacji; • Liczba uczniów objęta nowymi formami edukacji; • Liczba zakupionych pojazdów pasażerskich; • Liczba i nazwa nowych kierunków kształcenia dla osób ze specjalnymi potrzebami; • Ilość placówek edukacyjnych; • Liczba dzieci niepełnosprawnych korzystających ze szkolnictwa specjalnego; • Liczba klas integracyjnych.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Karta zadania nr 1

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczniom ze specjalnymi potrzebami dostępności do nowych form edukacji.
Nazwa zadania	„Aktywna tablica”. Zakup sprzętu specjalistycznego do terapii metodą A. Tomatisa dla uczniów Zespołu Szkół Specjalnych im. Ks. J.Twardowskiego w Kraśniku.
Opis zadania	Program rządowy na lata 2020-2024, uwzględnia m. in. możliwość pozyskania sprzętu specjalistycznego dla uczniów z różnymi rodzajami niepełnosprawności i zaburzeń. Dzięki dofinansowaniu

	szkoła może zakupić sprzęt do treningu słuchowego met. A. Tomatisa, niezbędny do terapii uczniów naszej placówki.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2024
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zakupionych tablic.
Źródła finansowania	• Budżet państwa (80%); • Powiat Kraśnicki (20%)

Karta zadania nr 2

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczniom ze specjalnymi potrzebami dostępności do nowych form edukacji.
Nazwa zadania	Utworzenie placówki OREW. Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze.
Opis zadania	Doposażenie istniejącej sali w urządzenia, nowoczesne pomoce dydaktyczne niezbędne do pracy z dziećmi głęboko upośledzonymi.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie
Termin realizacji	Rok 2022.
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba i rodzaj zakupionego wyposażenia.
Źródła finansowania	• Budżet państwa; • Powiat Kraśnicki; • PFRON; • Województwo Lubelskie.

4.4.ZATRUDNIANIE, PORADNICTWO I SZKOLENIE ZAWODOWE

DIAGNOZA

Włączanie osób niepełnosprawnych w życie zawodowe stanowi bardzo ważny element rehabilitacji. W przypadku osób niepełnosprawnych praca pełni trzy funkcje: dochodową, rehabilitacyjną i socjalizującą. Praca jest ważnym elementem obrazu własnej osoby i pełni kluczową rolę w konstruowaniu poczucia sensu życia. Każda osoba niepełnosprawna, bez względu na rodzaj i stopień niepełnosprawności, ma prawo

zarejestrować się w powiatowym urzędzie pracy i uzyskać status osoby bezrobotnej (jeśli nie nabyła prawa do emerytury czy renty), lub poszukującej pracy (jeśli nabyła takie prawo). Dokładna liczba zatrudnionych osób z niepełnosprawnościami jest trudna do oszacowania z uwagi na wstrzemięźliwość pracodawców do upubliczniania takich danych. Statystyki Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku podają dane na temat liczby osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako bezrobotne. Sytuację w tym zakresie na przestrzeni lat 2016-2020 zawiera poniższe zestawienie (stany na dzień 31.XII danego roku):

- Rok 2016 – 164 osoby;
- Rok 2017 – 133 osoby
- Rok 2018 – 136 osób;
- Rok 2019 – 155 osób;
- Rok 2020 - 121 osób.

W przypadku osób niepełnosprawnych brak pracy jest podstawowym czynnikiem powodującym zagrożenie wykluczeniem społecznym. Korzyści z wykonywania pracy zawodowej w kwintesencjonalny sposób zestawiała Zofia Kawczyńska-Butrym, według której pracy przypisać można następujące znaczenia:

- Ekonomiczne, materialne, tworzenie dóbr (materialnych, niematerialnych), uzyskiwanie finansowych ekwiwalentów za pracę, stanowiących źródło dochodu, standardu życia i uzyskiwania (na różnym poziomie) satysfakcji materialnej;
- Emocjonalne, dające poczucie własnej wartości, poczucie bezpieczeństwa socjalnego, świadomość i szanse rozwoju osobowego, rozwoju i wykorzystania własnych możliwości, zainteresowań i talentów, poczucie własnego znaczenia i sensu życia;
- Społeczne, ponieważ praca określa miejsce w strukturze społecznej, wyznacza pozycję społeczną, daje możliwość kontaktów społecznych (zawodowych, towarzyskich), jest czynnikiem integrującym, daje poczucie przynależności do konkretnego środowiska zawodowego, pracowniczego i lokalnego¹².

Korzystanie z usług rynku pracy, pośrednictwa pracy, a co za tym idzie w efekcie finalnym uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia oraz możliwość awansu zawodowego, a także podnoszenie/nabywanie umiejętności i kwalifikacji zawodowych poprzez udział w szkoleniach pozwala osobie niepełnosprawnej właściwie uczestniczyć w rehabilitacji zawodowej oraz być pełnoprawnym uczestnikiem życia społecznego.

Mimo pozytywnych zmian w zakresie wzrostu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych na przestrzeni ostatnich lat, ta aktywność znacząco odbiega od aktywności zawodowej osób sprawnych. W 2019 r. współczynnik aktywności zawodowej

¹² E. Jaglarz, *Praca i jej znaczenie dla osób z niepełnosprawnością. Prawny i społeczny wymiar funkcjonowania zawodowego osób z niepełnosprawnością*, Studia Socialia Cracoviensia 9, 2017.

osób sprawnych w wieku produkcyjnym wynosił 81,0%, wskaźnik zatrudnienia 78,4% a stopa bezrobocia 3,4%. Różnica między wskaźnikiem zatrudnienia osób sprawnych a niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym wyniosła 51,6 pkt proc. a między stopą bezrobocia tych dwóch grup – 3,8 pkt proc.¹³.

W Polsce, wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. w podmiotach zatrudniających 10 osób i więcej pracowało 344,3 tys. osób niepełnosprawnych, głównie w działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej (31,4%), w tym w działalności detektywistycznej i ochroniarskiej (19,9%) oraz działalności usługowej związanej z utrzymaniem porządku w budynkach i zagospodarowaniem terenów zieleni (8,7%). Co czwarta osoba niepełnosprawna pracowała w przetwórstwie przemysłowym (24,2%). W opiece zdrowotnej pracowało 10,3% osób niepełnosprawnych¹⁴. W 2019 roku nastąpił spadek liczby pracujących osób niepełnosprawnych w średnich i dużych przedsiębiorstwach w porównaniu z 2018 r. o 0,2%.

Na rynku pracy w dalszym ciągu panuje przekonanie, że osoba niepełnosprawna to pracownik „problematyczny” z punktu widzenia pracodawcy, z większą ilością zwolnień lekarskich, ze zwiększonym wymiarem urlopu, któremu należy odpowiednio dostosować miejsce pracy. Znaczący wpływ na istotnie niższą aktywność zawodową osób niepełnosprawnych, w porównaniu z resztą społeczeństwa, mają funkcjonujące stereotypy dotyczące osób niepełnosprawnych. Wizerunek tychże osób, jako jednostek niezdolnych do pracy zarobkowej powoduje, że niepełnosprawni z reguły nie mają szansy na zaistnienie na rynku pracy. Dlatego też, niepełnosprawni często są pozbawieni doświadczenia zawodowego, a w efekcie prezentują małą wiarę we własne możliwości oraz zaniżoną samoocenę. Niejednokrotnie osoby niepełnosprawne, pozostając przez wiele lat biernymi zawodowo, nie posiadają podstawowej wiedzy na temat mechanizmów współczesnego rynku pracy, co powoduje, że obawiają się kontaktów z potencjalnym pracodawcą oraz nie potrafią właściwie się zaprezentować. Powyższa analiza, ukazująca wielość przyczyn bierności zawodowej osób niepełnosprawnych, świadczy o zapotrzebowaniu tej grupy na kompleksowe usługi, wspierające proces aktywizacji zawodowej i umożliwiające wejście na rynek pracy¹⁵.

W powiecie kraśnickim, w roku 2019 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 6627 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 5011 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 554 nowe podmioty, a 414 podmiotów zostało wyrejestrowanych. Na przestrzeni lat 2009-2017 najwięcej (754)

¹³ <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/index.php?c=page&id=80&idReg=264> (odczyt: 09.03.2021).

¹⁴ Osoby niepełnosprawne w 2019 r. Informacje sygnałowe. GUS 03.12.2020 r.

¹⁵ E. Malinowska we współpracy z zespołem specjalistów Centrum Usług Doradczych dla Osób Niepełnosprawnych, *Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych*, https://www.aktzywizacja.org.pl/images/Publikacje_pdf/Aktywizacja_zawodowa.pdf (odczyt: 09.03.2021).

podmiotów zarejestrowano w roku 2018, a najmniej (503) w roku 2009. W tym samym okresie najwięcej (515) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej (354) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2012 roku. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w powiecie kraśnickim najwięcej (416) jest stanowiących spółki cywilne. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (6366) jest mikro przedsiębiorstw, zatrudniających do 9 pracowników. 2,2% (143) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 27,3% (1806) podmiotów, a 70,6% (4678) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w powiecie kraśnickim najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (26,9%) oraz budownictwo (21,9%)¹⁶.

W latach 2016-2020 trzydzieści siedem osób niepełnosprawnych w ramach zadania „Finansowanie wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu (art.11)” otrzymało wsparcie aktywizacyjne, na które Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku przeznaczył kwotę 199.848 złotych.

Inną formą wspierania zatrudnienia osób niepełnosprawnych są instrumenty wymienione w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. W latach 2016-2020 Powiat Kraśnicki w ramach posiadanych środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizował następujące zadania:

- Zwrot kosztów wyposażenia stanowisk pracy (art.26e ustawy). W latach 2016-2020 dofinansowanie ze środków PFRON otrzymało 25 pracodawców, którzy złożyli wnioski na 25 stanowisk pracy na kwotę 1.005.055 PLN;
- Jednorazowe dofinansowanie rozpoczęcia działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienia wkładu do spółdzielni socjalnej (art.12a ustawy). W latach 2016-2020 dofinansowanie ze środków PFRON otrzymało 5 osób niepełnosprawnych na kwotę 133.064 PLN;
- Zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy i niepozostających w zatrudnieniu

¹⁶ Powiat kraśnicki https://www.polskawliczbach.pl/powiat_krasnicki#rejestr-regon (odczyt: 01.03.2021).

(art.11 ustawy). W latach 2016-2020 dofinansowanie ze środków PFRON otrzymało 37 osób niepełnosprawnych na kwotę 199.524 PLN.

Innymi podmiotami gospodarczymi związanymi z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych są zakłady pracy chronionej. Zakład pracy chronionej jest przedsiębiorstwem przystosowanym do zatrudniania osób z wyższymi stopniami niepełnosprawności. Do głównych celów jego funkcjonowania należy nie tylko wypracowanie zysku, jak w każdej firmie, ale także aktywizacja zawodowa osób, które nie mogą zdobyć zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Decyzję w sprawie nadania statusu zakładu pracy chronionej wydaje wojewoda.

Tabela 13. Wykaz zakładów pracy chronionej w powiecie kraśnickim

Lp.	Nazwa	Adres	Zakres produkcji i usług
1.	GUMET Sz. Geneja, Kozłowska, Latos, Spółka Jawna.	ul. Kolejowa 12 23-200 Kraśnik	Produkcja elementów gumowych i gumowo-metalowych.
2.	Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Wdrożeniowe "NABOR" Grażyna Naborczyk.	ul. Fabryczna 6 23-204 Kraśnik	Uszczelnienia do łożysk tocznych, osłony i elementy amortyzujące dla motoryzacji, uszczelnienia gumowe i gumowo-metalowe, elementy do termostatów, pneumatyki i hydrauliki siłowej.
3.	Zakłady Poligraficzne Anny i Janusza Genejów.	ul. Kolejowa 14 23-200 Kraśnik	Produkcja opakowań i wyrobów poligraficznych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku

Ważnym pracodawcą zatrudniającym osoby z niepełnosprawnością jest Spółdzielnia „Jedność” w Kraśniku. To zakład pracy chronionej o wieloletnich tradycjach i doświadczeniu w rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnych. Przedmiotem jej działalności jest produkcja tub aluminiowych, artykułów szkolno-biurowych, chemii gospodarczej.

Na koniec grudnia 2020 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kraśniku zarejestrowanych było 4.671 osób bezrobotnych, z czego 121 to osoby niepełnosprawne¹⁷. Obecnie, obok wzrostu poziomu zatrudnienia, obserwuje się spadek bezrobocia wśród osób niepełnosprawnych, co wynika z sytuacji gospodarczej w kraju. Poziom aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych jest skorelowany zarówno z miejscem zamieszkania, płcią, jak i z wiekiem tych osób. Osoby niepełnosprawne mieszkające w miastach są bardziej aktywne zawodowo od osób zamieszkałych na obszarach wiejskich. Wyższy poziom aktywności zawodowej cechuje kobiety z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, niż mężczyźni.

¹⁷ <https://krasnik.praca.gov.pl/rynek-pracy/statystyki-i-analizy/statystyki-graficzne#/statistics/06070/2> (Odczyt: 01.03.2021).

Zakres form wsparcia realizowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku dla osób niepełnosprawnych poszukujących pracy niepozostających w zatrudnieniu oraz pracodawców zatrudniających osoby niepełnosprawne finansowanych ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 14. Formy aktywizacji zatrudnieniowej dla osób niepełnosprawnych

Lp.	Forma pomocy	Beneficjent pomocy	Źródło finansowania	Rezultat pomocy
1.	Staż pracy	Osoba niepełnosprawna	PFRON	Stypendium w wysokości 120% zasiłku dla osób bezrobotnych.
2.	Prace interwencyjne	Pracodawca zatrudniający osobę niepełnosprawną	PFRON	Refundacja przez okres: • 6 miesięcy, • 12 miesięcy, • 24 miesięcy części kosztów wynagrodzenia do wysokości zasiłku dla osób bezrobotnych oraz składek ZUS od refundowanego wynagrodzenia
3.	Szkolenia	Osoba niepełnosprawna	PFRON	Koszt szkolenia nie może przekroczyć dziesięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia
4.	Jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej	Osoba niepełnosprawna	PFRON	Maksymalna wysokość ze środków PFRON to 15-krotność przeciętnego wynagrodzenia, (przeciętne wynagrodzenie ogłaszane jest kwartalnie przez Prezesa GUS)
5.	Zwrot kosztów wyposażenia stanowiska pracy	Pracodawca zatrudniający osobę niepełnosprawną	PFRON	Maksymalna wysokość to 15-krotność przeciętnego wynagrodzenia, obowiązek zatrudnienia osoby niepełnosprawnej przez okres, co najmniej 36 miesięcy.
6.	Zatrudnienie pracownika pomagającego pracownikowi w pracy	Pracodawca zatrudniający osobę niepełnosprawną	PFRON	Wysokość zwrotu stanowi iloczyn kwoty najniższego wynagrodzenia i ilorazu liczby godzin w miesiącu przeznaczonych wyłącznie na pomoc pracownikowi

				niepełnosprawnemu. (liczba ta nie może przekroczyć 20% liczby godzin pracy pracownika pomagającego w danym miesiącu),
7.	Adaptacja pomieszczeń zakładu pracy	Pracodawca zatrudniający osobę niepełnosprawną	PFRON	Maksymalna wysokość to 20-krotność przeciętnego wynagrodzenia, obowiązek zatrudnienia osoby niepełnosprawnej przez okres, co najmniej 36 miesięcy,

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Kraśniku

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Działalność zakładów pracy chronionej jako główne źródło zatrudniania osób z niepełnosprawnościami; • Zwiększająca się liczba przedsiębiorców zatrudniających osoby niepełnosprawne; • Funkcjonowanie PFRON jako głównego źródła dofinansowania dla osób niepełnosprawnych; • Nowe miejsca pracy w sektorze ekonomii społecznej i solidarnej; • Wykorzystanie środków unijnych wzmacniających formy pomocy na rzecz zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych; • Wysokie kompetencje społeczne kadry działającej w obszarze pomocy zawodowej; • Systematyczne upowszechnianie aktywnych form wspierania zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami; • Dobrze funkcjonujący system szkolenia zawodowego dla osób z niepełnosprawnościami; • Dobrze funkcjonujący system poradnictwa zawodowego dla osób z niepełnosprawnościami; • Realizacja wielu projektów podnoszących kompetencje zawodowe; • Wyrównywanie szans edukacyjnych osób niepełnosprawnych; • Zwiększenie się liczby obiektów dostępnych dla osób ze specjalnymi potrzebami; • Aktywność organizacji pozarządowych z wieloletnim doświadczeniem	• Mała aktywność zawodowa osób z niepełnosprawnościami szczególnie w środowisku wiejskim; • Niski poziom świadomości pracodawców otwartego rynku pracy w zakresie finansowych korzyści płynących z zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami; • Brak współpracy interdyscyplinarnej na rzecz zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami; • Niedostosowana do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności oraz aktualnych potrzeb i wyzwań rynku pracy oferta edukacyjna kształcenia zawodowego; • Niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych; • Niska świadomość pracodawców z otwartego rynku pracy w zakresie finansowych korzyści płynących z zatrudnienia osób bezrobotnych niepełnosprawnych oraz poszukujących pracy; • Niedostosowanie stanowisk pracy dla potrzeb i możliwości pracowników niepełnosprawnych; • Brak pomocy ze strony PFRON w programach celowych dla osób niepełnosprawnych z lekkim stopniem niepełnosprawności; • Brak debat publicznych związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych.

w działalności na rzecz osób niepełnosprawnych.	
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Zwiększenie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami; • Rozwój podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej; • Wykorzystanie środków unijnych w celu podniesienia poziomu zatrudnienia i rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami; • Wdrażanie rehabilitacji kompleksowej; • Rozwój nowoczesnych systemów informacyjnych w zakresie dostępu do ofert pracy; • Możliwości przekwalifikowania zawodowego osób niepełnosprawnych, z uwzględnieniem specyfiki lokalnego rynku pracy; • Utworzenie zakładu aktywności zawodowej.	• Niekorzystne uwarunkowania ekonomiczne dla przedsiębiorców zatrudniających osoby z niepełnosprawnościami; • Zmniejszenie przez PFRON środków finansowych przeznaczonych na realizację zadań własnych powiatu z zakresu rehabilitacji zawodowej; • Obniżenie się stopnia wrażliwości społecznej na sytuację ekonomiczną osób ze specjalnymi potrzebami; • Ograniczenie liczby szkoleń i projektów adresowanych do osób niepełnosprawnych nakierowanych na aktywność zawodową; • Deprecjacja społeczna osób niepełnosprawnych i ich rodzin; • Brak warunków w rodzinach do zwiększenia mobilności zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 4: Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.

Cele szczegółowe:

- Upowszechnianie stałego rozwoju zawodowego osób niepełnosprawnych;
- Wzrost kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych (przekwalifikowania i szkolenia);
- Podniesienie efektywności współpracy służb zatrudnienia z zakładami pracy chronionej i przedsiębiorcami otwartego rynku pracy;

POWIATOWY PROGRAM ZATRUDNIANIA, PORADNICTWA I SZKOLENIA ZAWODOWEGO OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Opis i uzasadnienie programu

Podjęcie pracy zawodowej przez osoby niepełnosprawne należy traktować jako element procesu usamodzielnienia, który jest mocno skorelowany z innymi aspektami życiowymi. Praca zawodowa osoby z niepełnosprawnościami jest postrzegana zarówno w aspekcie ekonomicznym, jak też psychospołecznym. Wykonywanie pracy zarobkowej, poza możliwością samodzielnego utrzymania się, daje możliwość kontaktów społecznych

i wyjścia z jakże częstej izolacji, której doświadczają osoby niepełnosprawne. Stąd niezwykle istotne jest aktywizowanie zawodowe osób niepełnosprawnych, przełamywanie barier zatrudnienia, zarówno po stronie pracodawców, jak też potencjalnych pracobiorców.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych i dostosowanie się do aktualnych wymagań rynku pracy jest zadaniem wzmacniającym proces integracji osób z niepełnosprawnością. Współczesny rynek pracy operuje pojęciem odpowiednie kwalifikacje. Kwalifikacje to potwierdzony zasób wiadomości i zakres umiejętności tak wyodrębniony, aby pozwalał na samodzielne wykonywanie konkretnego zestawu zadań zawodowych i umożliwiał podjęcie zatrudnienia. W rozumieniu rynkowym trzeba do powyższego określenia dodać, że są to dodatkowe uprawnienia do pracy na konkretnym stanowisku, wymagające odpowiedniego stażu pracy i/lub dodatkowego szkolenia oraz oczekiwane przez pracodawcę cechy fizyczne i osobowościowe. Razem tworzy to określony zestaw kompetencji do zajmowania określonego stanowiska pracy.

Udoskonalona technologia, odgrywa bardzo dużą rolę w integracji z regularnym środowiskiem pracy oraz w dostępie do szkoleń, kwalifikacji i nabywania umiejętności. Technologie mogą i powinny być wykorzystane do nowych praktyk zawodowych, powinny też otwierać przed osobami niepełnosprawnymi nowe dziedziny zawodowe, z których osoby niepełnosprawne były dotychczas niesprawiedliwie wykluczone.

Wszystko to prowadzić winno do lepszej i pełniejszej zawodowej aktywizacji osób niepełnosprawnych, czyli do działań zmierzających przede wszystkim do zatrudnienia tych osób na stanowiskach odpowiadających ich inwalidztwu, oraz służących podnoszeniu ich kwalifikacji. To także współdziałanie z zakładami pracy chronionej w zakresie możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych, oraz tworzeniu dla nich nowych miejsc pracy.

W celu zarządzania w miejscu pracy zagadnieniami odnoszącymi się do niepełnosprawności warto, aby pracodawcy przyjęli strategię zarządzania niepełnosprawnością tak, aby stanowiła ona integralną część ich ogólnej polityki zatrudnienia, a zwłaszcza część strategii rozwoju zasobów ludzkich. Strategia zarządzania niepełnosprawnością może być powiązana z programami pomocy dla pracownika, tam gdzie one istnieją. Strategia zarządzania zagadnieniami niepełnosprawności powinna zawierać postanowienia w zakresie:

- rekrutacji poszukujących pracy osób niepełnosprawnych, w tym także osób, które wcześniej nie pracowały oraz tych, które chcą powrócić do pracy po okresie, w którym nie pracowały;
- równych szans dla pracowników będących osobami niepełnosprawnymi;
- utrzymania w zatrudnieniu pracowników, którzy stali się osobami niepełnosprawnymi.

Szanse korzystania przez niepełnosprawnych pracowników z programów szkoleniowych w toku pracy, organizowanych przez pracodawcę, powinny być zwiększane

i upowszechniane. Właściwe organy władzy i organizacje osób niepełnosprawnych działające na ich rzecz powinny w miarę potrzeb ułatwić korzystanie z lektorów, tłumaczy i przystosowanych materiałów. Pracodawcy powinni brać pod uwagę dostosowanie harmonogramów pracy i miejsca pracy, aby ułatwić i maksymalnie zwiększyć udział osób niepełnosprawnych w przedsięwzięciach, których celem jest rozwój kariery zawodowej wszystkich pracowników. Zwiększając możliwości szkoleniowe, pracodawcy lub grupy pracodawców powinny zapewnić, aby obejmowały one również osoby niepełnosprawne. Podręczniki i materiały dotyczące szkoleń w miejscu pracy powinny być dostępne dla osób z zaburzeniami w komunikowaniu się oraz dla osób niepełnosprawnych intelektualnie, przy czym materiały drukowane powinny mieć różny format i należy zastąpić tekst pomocami wizualnymi, jeśli zaistnieje taka potrzeba. To praktyczna realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji.

Wymienione w diagnozie informacje mogą być podstawą sformułowania wniosku, że w powiecie kraśnickim istnieje rynek pracy gotowy do zatrudnienia osób z różnymi niepełnosprawnościami. Żeby tak się stało osoby niepełnosprawne powinny mieć możliwość skorzystania z oceny swoich zdolności osobistych, co pozwoli dokonać wyboru potencjalnego zajęcia, a następnie być podstawą do sformułowania programu rehabilitacji i integracji. Taka ocena będzie wskazaniem do podjęcia nowego i odpowiedniego zatrudnienia lub powrotu do poprzedniego zawodu. Osoby niepełnosprawne, których zdolność do zatrudnienia jest ograniczona lub z powodu ciężkiego poszkodowania okresowo lub stale nie są oni w stanie podjąć pracy na otwartym rynku, powinny znaleźć zatrudnienie w środowisku chronionym.

Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku corocznie przekazuje informacje o liczbie osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako osoby bezrobotne. Aby zwiększyć efektywność pomocy osobom niepełnosprawnym konieczne jest stosowanie zasad współpracy finansowej i pozafinansowej zarówno z Powiatowym Urzędem Pracy w Kraśniku, jak też z organizacjami pozarządowymi, w tym powierzenie i wspieranie wykonywania zadań publicznych. Ważne będzie uspołecznienie procesu monitorowania realizacji i aktualizowania programu działań poprzez różne formy dialogu społecznego, np. debaty problemowe, spotkania dyskusyjne z różnymi grupami i środowiskami, przedstawienie pisemnych opinii organizacji pozarządowych lub osób uznanych za autorytety w sprawie, badania opinii publicznej (sondaże internetowe, ankietowanie, badania typu „Mystery shopping”).

Zakres problemów jakie stawia przed polityką społeczną w obszarze zatrudnienia zjawisko niepełnosprawności jest bardzo szeroki. Osoby z niepełnosprawnościami stanowią jedną z tych grup społecznych, której zagraża wykluczenie zawodowe i edukacyjne. Co więcej, ich stopień zintegrowania społecznego oraz sytuacja ekonomiczno-zawodowa są bardzo często od tych osób mało zależna, gdyż są często i bezpośrednio powiązane ze

stanem zdrowia. Działania powiatu na rzecz osób z niepełnosprawnościami wymagają przede wszystkim kompleksowego i skoordynowanego podejścia, które przełamie dotychczasowe stereotypy i pozwoli na budowanie nowej, bardziej korzystnej świadomości zjawiska niepełnosprawności w społeczeństwie.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Upowszechnianie stałego rozwoju zawodowego osób niepełnosprawnych; • Wzrost kwalifikacji zawodowych osób niepełnosprawnych (przekwalifikowania i szkolenia); • Podniesienie efektywności współpracy służb zatrudnienia z zakładami pracy chronionej i przedsiębiorcami otwartego rynku pracy.
Kierunki działań	• Aktywizacja i integracja osób oraz grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym; • Wsparcie osób z niepełnosprawnościami w integracji społecznej i zawodowej; • Tworzenie społecznego klimatu na rzecz zatrudniania osób ze specjalnymi potrzebami; • Wspieranie i motywowanie osób niepełnosprawnych w zdobywaniu wykształcenia i podnoszeniu kwalifikacji; • Pomoc pracodawcom w tworzeniu i wyposażeniu stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku; • Jednostki samorządu terytorialnego; • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku.
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami; • Wysokość środków finansowych przeznaczonych na aktywne formy wsparcia osób bezrobotnych; • Liczba osób bezrobotnych, która uzyskała zatrudnienie; • Liczba osób niepełnosprawnych objętych aktywizacją zawodową; • Liczba miejsc pracy utworzonych dla osób niepełnosprawnych.
Źródła finansowania	• Fundusz Pracy; • PFRON.

4.5. ŚRODOWISKO ŻYCIA CODZIENNEGO

DIAGNOZA

W Polsce, na przestrzeni ostatnich lat podejmowane są działania mające na celu stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do rozwoju i udziału w życiu społecznym na równi z innymi. Wszyscy mają prawo do samodzielnego, niezależnego i aktywnego życia prywatnego, zawodowego i społecznego w środowisku bez barier, które utrudniają wygodne zamieszkanie, wykonywanie zawodu, zabawę i wypoczynek, bez barier nie tylko utrudniających, ale czasem wręcz uniemożliwiających dowolny wybór miejsca nauki i pracy, bezpieczne przemieszczanie się i korzystanie ze środków transportu.

Codziennością osób niepełnosprawnych jest pokonywanie barier środowiskowych – architektonicznych, komunikacyjnych, technicznych czy transportowych. Środowisko, w którym żyjemy – od rozwiązań architektonicznych po ustalone schematy komunikowania się i nawiązywania relacji społecznych – dostosowane jest do potrzeb i możliwości osób zdrowych. Osoby niepełnosprawne narażone są na napotykanie rozmaitych ograniczeń, wynikających z zastosowania w ich środowisku takich rozwiązań, jakich z racji swoich dysfunkcji, nie są w stanie pokonać. Mowa tu nie tylko o braku podjazdów dla wózków inwalidzkich czy specjalnych oznaczeń dla osób niewidomych w miejscach użyteczności publicznej, ale także o wypracowanych i niezmiennych schematach komunikowania się, załatwiania spraw urzędowych czy nawiązywania podstawowych relacji społecznych.

Osoby niepełnosprawne, chcące włączać się w życie społeczne i zawodowe, są więc na wstępie swojej drogi postawione przed wyzwaniem, które mogą okazać się zbyt trudnymi i często przekraczającymi ich możliwości. Trudności w pokonaniu ograniczeń, mogą okazać się na tyle obciążające, że osoby z niepełnosprawnością będą stopniowo rezygnowały z podejmowania tych wyzwań i tym samym wycofywały się z życia społecznego. Rezygnacja ta prowadzić może w konsekwencji do pogłębiającego się wykluczenia społecznego.

Wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych sprzyjają również stereotypy funkcjonujące w społeczeństwie oraz swego rodzaju lęk przed wejściem w niestandardową relację, wymagającą od osoby zdrowej zmiany dotychczasowych schematów działania i dostosowania swojej postawy i oczekiwań wobec osoby niepełnosprawnej. Postrzeganie osób niepełnosprawnych przez resztę społeczeństwa jest często czynnikiem decydującym o wykluczeniu bądź inkluzji społecznej tych osób. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym wejścia w nurt życia społecznego poprzez zaopatrzenie ich w niezbędny sprzęt, pozwalający na pokonanie barier architektonicznych, technicznych czy komunikacyjnych jest pierwszym krokiem do przełamywania tych stereotypów, a także swego rodzaju komunikatem dla społeczeństwa, iż osoba niepełnosprawna – przy niewielkim wsparciu technicznym – może i powinna funkcjonować w życiu społeczności lokalnej.

W celu ograniczania i zapobiegania występowania zjawiska wykluczenia społecznego podejmowanych jest obecnie wiele działań. Część z nich regulowanych jest bezpośrednio przepisami Ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dnia 27 sierpnia 1997 roku i realizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie przy współudziale środków PFRON.

Likwidacja barier architektonicznych

Wszelkie przeszkody i utrudnienia związane z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych w szeroko rozumianym środowisku społecznym i fizycznym określa się mianem barier, wśród których najczęściej wymienia się tzw. bariery architektoniczne, czyli te wszystkie elementy urbanistyczne, architektoniczne, które ze względu na swoją formę lub sposób użytkowania w jakimś stopniu utrudniają, ograniczają lub wręcz uniemożliwiają przemieszczanie się osobom o ograniczonej sprawności fizycznej i sensorycznej.

Najbardziej uciążliwe bariery architektoniczne to wąskie drzwi, wejścia i korytarze, za małe powierzchnie pomieszczeń, szczególnie higieniczno - sanitarnych, różnice poziomów, czyli schody i stopnie, nieodpowiednio usytuowane wyłączniki, klamki, uchwyty, nierówne i śliskie nawierzchnie, itp. Likwidacja barier architektonicznych realizowana przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku dotyczy jedynie osób indywidualnych. W poniższej tabeli zawarte są dane na temat realizacji tego zadania na przestrzeni lat 2016-2020.

Tabela 15. Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych

Rok	Wnioski złożone	Wnioski zrealizowane	Kwota dofinansowania (w złotych)
2016	44	16	99.408,00
2017	29	15	90.064,15
2018	40	6	68.144,16
2019	35	18	111.072,36
2020	50	35	276.273,17

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Dane te świadczą o coraz większym zainteresowaniu osób niepełnosprawnych taką formą pomocy, w związku z tym, że są to prace wymagające znacznego wkładu finansowego. Dzięki udzielonemu dofinansowaniu osoby mają możliwość w miarę sprawnego funkcjonowania w bliskim otoczeniu.

Osoby niepełnosprawne każdego dnia stają przed niezwykle trudnym zadaniem włączania się w „normalne” życie. Wykonywanie czynności dnia codziennego przez ludzi zdrowych, sprawnych odbierane jest najczęściej przez nich samych jako coś oczywistego zaś te same czynności dla osób niepełnosprawnych stają się niejednokrotnie olbrzymim problemem. Napotykanie na co dzień przeszkody w postaci utrudnień architektonicznych, technicznych, informacyjnych, psychologicznych, prawnych, ekonomicznych i społecznych oraz w komunikowaniu się, dezorganizują im życie w samodzielności.

Odzyskanie sprawności i ułatwienie wykonywania podstawowych czynności, może być wspomagane różnymi formami pomocy. Taka pomoc umożliwia lub ułatwia porozumiewanie się, zapewnia dostęp do informacji, do zaopatrzenia w niezbędne przedmioty ortopedyczne i sprzęt rehabilitacyjny umożliwiający rehabilitację w warunkach domowych, jak też zakup wspomagających życiowe funkcjonowanie urządzeń technicznych. Wraz z postępowaniem technicznym tego rodzaju zaopatrzenie ustawicznie się unowocześnia i jest coraz bardziej skuteczne w działaniu. Podstawowym celem pomocy jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób z niepełnosprawnościami, umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Taka pomoc to umożliwienie wielu osobom przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki i możliwości.

Osobom niepełnosprawnym należy więc ułatwiać udział w życiu swojego społeczeństwa, we wszystkich jego wymiarach i na wszystkich poziomach, które leżą w granicach ich możliwości. Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, wprowadziła dla podmiotów publicznych obowiązek likwidacji barier dla niepełnosprawnych i seniorów w celu ułatwienia życia osobom ze szczególnymi potrzebami. To rozwiązanie dotyczy osoby, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Na podstawie informacji otrzymanych od powiatowych jednostek organizacyjnych można stwierdzić, że nasze jednostki spełniają minimalne wymagania w zakresie trzech obszarów dostępności, o których mowa w art. 6 ustawy - architektonicznej, cyfrowej i informacyjno-komunikacyjnej.

Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Sprzęt rehabilitacyjny to sprzęt niezbędny do prowadzenia zajęć rehabilitacyjnych mających za zadanie osiągnięcie przy aktywnym uczestnictwie osoby niepełnosprawnej możliwie najwyższego poziomu jej funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. Jest

to sprzęt służący do usprawniania zaburzonych funkcji organizmu lub wspomagający proces rehabilitacji. Ma za zadanie usprawnianie osoby w warunkach domowych, przywrócenie możliwie optymalnej sprawności niezbędnej w życiu codziennym.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku ma możliwość dofinansowania sprzętu rehabilitacyjnego w wysokości do 80%. Następuje to w oparciu o wyraźne zalecenia lekarskie. W ramach zadania dofinansowanie może być udzielone do zakupu takich sprzętów: rower rehabilitacyjny, trenażer eliptyczny, ergometr, urządzenie do hydromasażu i ozonoterapii, rotor elektryczny, piłki rehabilitacyjne, itp.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku ma też możliwość dofinansowania do zakupionych przez osoby przedmiotów ortopedycznych: protez kończyn, pionizatorów, wózków inwalidzkich, balkoników, kul, środków pomocniczych: pieluchomajtek, aparatów słuchowych, szkieł korekcyjnych, cewników, itp.

Zaopatrzenie osób niepełnosprawnych w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyczynia się do usprawnienia czy wręcz umożliwienia im w miarę sprawnego funkcjonowania w życiu codziennym. Stanowi więc punkt wyjścia do wszelkich działań mających na celu chociażby edukację, aktywność zawodową lub po prostu prowadzenie niezależnego życia.

Tabela 16. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

Rok	Wnioski złożone	Wnioski zrealizowane	Kwota dofinansowania (w złotych)
2016	415	263	262.818,00
2017	432	313	339.461,00
2018	439	316	357.884,00
2019	460	431	458.323,00
2020	470	350	435.572,00

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Likwidacja barier w komunikowaniu się

Bariery w komunikowaniu się to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobom niepełnosprawnym samodzielne funkcjonowanie w społeczeństwie. Dotyczy to w szczególności osób z dysfunkcją narządu słuchu, mowy lub wzroku, mających problemy w swobodnym porozumiewaniu się lub przekazywaniu informacji.

Skutki utraty wzroku można częściowo przezwyciężyć w długotrwałym, uciążliwym procesie rehabilitacji. Ważnym czynnikiem tego procesu jest wyposażenie osób w odpowiedni dla nich sprzęt i nauczanie sprawnego posługiwania się nim. Ogólnie sprzęt ten można podzielić na:

- Urządzenia umożliwiające posługiwanie się pismem;
- Pomoce służące w orientacji przestrzennej;
- Urządzenia nagrywająco - odtwarzające dźwięki;
- Pomoce optyczne;
- Sprzęt umożliwiający niewidomym dbałość o stan zdrowia;
- Sprzęt komputerowy i elektroniczny;
- Inne urządzenia udźwiękowione i pomoce ułatwiające życie codzienne.

Wyposażenie osób w takie przedmioty, w znacznym stopniu minimalizuje uciążliwość życia z całkowitą bądź częściową utratą wzroku, pozwala na większą samodzielność, również osobom ze złożoną niepełnosprawnością. Specjalnie konstruowane pomoce ułatwiają, a niejednokrotnie wręcz umożliwiają osobom niepełnosprawnym porozumiewanie się, dostęp do informacji, podjęcie nauki, wykonywanie pracy zawodowej, korzystanie z dóbr kultury, zajmowanie się turystyką i sportem, zaangażowanie społeczne.

Istnieją rodzaje sprzętu, które mogą ułatwić wykonywanie niektórych czynności. Do takich urządzeń należą specjalne zegarki, białe laski, maszyny brailowskie i czarnodrukowe, wskaźniki poziomu cieczy i wiele innych. Różnorodne pomoce optyczne przydatne dla słabowidzących: lupy, linały optyczne, monookulary, powiększalniki telewizyjne, itp.

W ramach likwidacji barier w komunikowaniu się, możliwe jest otrzymanie dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w wysokości do 95% wartości zakupionego sprzętu.

Tabela 17. Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się

Rok	Wnioski złożone	Wnioski zrealizowane	Kwota dofinansowania (w złotych)
2016	22	6	10.800,00
2017	15	10	17.914,97
2018	16	6	11.204,50
2019	8	6	8.957,94
2020	10	7	19.386,00

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Likwidacja barier technicznych

W szerokim ujęciu barier technicznych mieszczą się wszystkie urządzenia, z których korzysta człowiek w codziennym życiu, z tym jednak, że konstrukcją swą lub brakiem organizacyjnego przemyślenia nie ułatwiają użytkowania, a utrudniają lub wręcz uniemożliwiają funkcjonowanie w życiu codziennym.

Likwidacja tych barier powinna powodować sprawniejsze działanie osoby, umożliwić jej wydajniejsze funkcjonowanie, może odbywać się to przede wszystkim poprzez inwestycje w sprzęt techniczny. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie realizując zadanie z zakresu likwidacji barier technicznych ma możliwość udzielenia dofinansowania ze środków PFRON do zakupu urządzeń wspomagających codzienne funkcjonowanie osoby niepełnosprawnej takich jak: schodolaz, podnośnik wannowy, wózek sanitarno - kąpielowy, szyny najazdowe, rolator, itp.

Tabela 18. Dofinansowanie likwidacji barier technicznych

Rok	Wnioski złożone	Wnioski zrealizowane	Kwota dofinansowania (w złotych)
2016	4	3	10.738,00
2017	2	1	1.850,00
2018	11	8	24.700,00
2019	13	11	26.799,00
2020	19	15	17.249,00

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Pilotażowy program „Aktywny Samorząd”

Nowym narzędziem w rękach samorządów powiatowych jest realizowany od 2012 roku pilotażowy program „Aktywny Samorząd”, który ma przyczynić się do bardziej efektywnego dysponowania środkami publicznymi przeznaczonymi na pomoc osobom niepełnosprawnym. „Aktywny Samorząd” zastąpił dotychczasowe programy realizowane na szczeblu wojewódzkich oddziałów PFRON takie jak Pegaz czy Komputer dla Homera, ale także wprowadził do realizacji nowe obszary.

Osoby niepełnosprawne dzięki temu programowi mogą ubiegać się o dofinansowanie m.in. do zakupu wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, remontu takiego wózka, zakupu specjalistycznego sprzętu komputerowego, a także o dofinansowanie do kursu na prawo jazdy czy do opłaty za pobyt dziecka w przedszkolu lub w żłobku.

Głównym założeniem programu jest wspieranie osób niepełnosprawnych, poprzez likwidację barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową. Procedury realizacji są ustalane przez PFRON, a adresaci poszczególnych obszarów realizacji są ściśle określani. Działania przewidziane w programie uzupełniają plany ujęte w powiatowych strategiach rozwiązywania problemów społecznych i programach działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Umożliwiają samorządom aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych.

Tabela 19. Wnioski złożone i zrealizowane w ramach programu „Aktywny samorząd” w 2016 r.

Lp.	Nazwa obszaru/ zadania	Wnioski zrealizowane	
		Liczba	Wyplacone dofinansowanie (w złotych)
1.	Obszar A1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu	3	14.250,00
2.	Obszar A2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B	0	0,00
3.	Obszar B1 – pomoc w zakupie specjalistycznego sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania	15	76.964,40
4.	Obszar B2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	2	3.600,00
5.	Obszar C2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	6	8.740,00
6.	Obszar C3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	0	0,00
7.	Obszar C4 - pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (co najmniej na III poziomie jakości)	0	0,00
8.	Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	2	2.213,76
9.	Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	66	128.207,00
RAZEM		94	233.975,16

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Z roku na rok struktura programu ulegała modyfikacji, pojawiały się nowe zadania jak (C3,C4) pomoc w zakupie oraz w utrzymaniu sprawności technicznej protezy kończyny,

w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym.

W roku 2019 rozszerzono zakres o (A3) pomoc w uzyskaniu prawa jazdy adresowana do osób z dysfunkcją narządu słuchu, (A4) pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu, (B3, B4,) pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania, (B5) pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, (C1) pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym, (C5) pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego. Poszczególne obszary i zadania obrazuje poniższa tabela.

Tabela 20. Wnioski złożone i zrealizowane w ramach programu „Aktywny samorząd” w latach 2017-2019

Lp.	Nazwa obszaru/ zadania	2017		2018		2019	
		Wnioski zrealizowane		Wnioski zrealizowane		Wnioski zrealizowane	
		liczba	Wyplacone dofinansowanie (w złotych)	liczba	Wyplacone dofinansowanie (w złotych)	liczba	Wyplacone dofinansowanie (w złotych)
1.	Obszar A1 – pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu	1	5.000,00	1	4.165,00	3	6.357,00
2.	Obszar A2 – pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B (z dysfunkcją narządu ruchu)	1	1.594,63	2	3.386,30	0	0,00
3.	Obszar A3 - pomoc w uzyskaniu prawa jazdy z dysfunkcją narządu słuchu	0	0,00	0	0,00	0	0,00
4.	Obszar A4 - pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu z dysfunkcją narządu słuchu	0	0,00	0	0,00	0	0,00
5.	Obszar B1 – pomoc w zakupie specjalistycznego sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania dla osób ze znacznym	7	39.475,00	6	38.320,19	2	14.328,00

	stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku lub obu kończyn górnych						
6.	Obszar B2 – dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu elektronicznego i oprogramowania	0	0,00	0	0,00	1	2.000,00
7.	Obszar B3 - pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania adresowana do osób z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu wzroku	0	0,00	0	0,00	2	8.084,00
8.	Obszar B4 - pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z dysfunkcją narządu słuchu i trudnościami w komunikowaniu się za pomocą mowy	0	0,00	0	0,00	2	5. 000,00
9.	Obszar B5 - pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego, zakupionego w ramach programu, adresowana do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności	0	0,00	0	0,00	0	0,00
10.	Obszar C1 – pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	0	0,00	0	0,00	1	10.000,00
11.	Obszar C2 – pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka	9	14.420,00	6	9.550,00	8	22.348,98

	inwalidzkiego o napędzie elektrycznym						
12.	Obszar C3 – pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne, tj. protezy co najmniej na III poziomie jakości	0	0,00	2	51.567,01	1	14.000,00
13.	Obszar C4 - pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanej protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne (co najmniej na III poziomie jakości)	2	16.941,93	0	0,00	0	0,00
14.	Obszar C5 - pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka inwalidzkiego, adresowana do osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, z dysfunkcją narządu ruchu	0	0,00	0	0,00	1	5.000,00
15.	Obszar D – pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	2	1.482,40	2	3.493,89	2	6.298,38
16.	Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	55	107.607,00	66	152.840,00	61	148.774,00
RAZEM		77	186.520,96	85	263.322,39	84	242.190,36

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Tabela 21. Wnioski złożone i zrealizowane do 31.01.2021 r. w ramach programu „Aktywny samorząd”

Lp.	Moduł programu	Obszar programu, Numer i nazwa zadania w ramach obszaru.	Liczba złożonych wniosków	Wnioski zrealizowane (na dzień 31.01.2021r.)
-----	----------------	--	---------------------------	--

				liczba	kwota (w złotych)
1.	Moduł I likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową	Obszar A1 - pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu	2	2	12.000,00
2.		Obszar A2 - pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B.	1	1	1.477,50
3.		Obszar B1 - pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania.	5	5	42.501,52
4.		Obszar B3 - pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania.	1	1	7.406,00
5.		Obszar B4 - pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów oraz oprogramowania.	1	1	4.000,00
6.		Obszar B5 - pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego sprzętu elektronicznego.	1	1	1.500,00
7.		Obszar C1 - pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym.	5	1	10.000,00
8.		Obszar C2 - pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego skutera lub wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	3	3	4.331,53
9.		Obszar C5 - pomoc w zakupie skutera inwalidzkiego o napędzie elektrycznym lub oprzyrządowania elektrycznego do wózka ręcznego	2	2	15.000,00
10.		Obszar D - pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	2	2	6.773,94
11.	Moduł II pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym		44	33	92.449,25
RAZEM:			67	52	197.439,74

Źródło: dane PCPR w Kraśniku

Realizowany program przyczynił się w wysokim stopniu do wsparcia finansowego samorządu powiatowego w działaniach podejmowanych na rzecz osób niepełnosprawnych.

Wzmocnił finansowo osoby z niepełnosprawnościami, które podjęły naukę w szkołach wyższych zgodnie ze swoimi predyspozycjami zawodowymi.

W kwietniu 2019 r. Powiat Kraśnicki przystąpił do udziału i realizacji Programu Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Opieka wytchnieniowa” - edycja 2019 - Moduł III, współfinansowanego ze środków Solidarnościowego Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych, który następnie był realizowany w 2020 roku. Założeniem programu „Opieka wytchnieniowa” było rozszerzenie świadczenia opieki wytchnieniowej w tych powiatach, które nie organizowały takiego wsparcia dla członków rodzin lub opiekunów sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami niepełnosprawnymi. Autorzy programu przyjęli założenie, że członkowie rodzin lub opiekunowie żyją w warunkach ciągłego obciążenia fizycznego i psychicznego, a opieka wytchnieniowa może odciążyć opiekunów m.in. poprzez zapewnienie im wsparcia w wykonywaniu dotychczasowych obowiązków lub zorganizowanie zastępstwa, dzięki któremu opiekunowie zyskają czas dla siebie.

W roku 2019 wsparciem objęto 5 osób (dwoje dzieci i trzy osoby dorosłe), a w roku 2020 wsparcie skierowano do 6 osób (czworo dzieci i dwie osoby dorosłe) udzielając ogółem 340 godzin pomocy w miejscu zamieszkania.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Duża liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych (funkcja informacyjna); • Istniejące w każdej gminie obiekty sportowe; • Prowadzenie działalności gospodarczej przez podmioty mające status zakładów pracy chronionej; • Wysoki poziom współpracy i koordynacji działań podmiotów zajmujących się problematyką osób niepełnosprawnych; • Aktywizacja osób niepełnosprawnych; • Podnoszenie kwalifikacji przez kadrę pomocy społecznej; • Aktywność projektowa jednostek samorządu terytorialnego; • Duży wysiłek organizacyjny PUP w Kraśniku w zakresie wsparcia zawodowego osób z niepełnosprawnościami.	• Liczne bariery i brak warunków do prowadzenia samodzielnego i niezależnego życia przez w środowisku lokalnym; • Niska dostępność usług wspierających; • Brak mieszkań wspomaganych; • Brak zróżnicowanych miejsc wsparcia dziennego i aktywności; • Brak małych rodzinnych domów pomocy społecznej; • Brak małych przyjaznych środowiskowych domów samopomocy m.in. dla autystów; • Brak kompleksowych zintegrowanych gminnych i powiatowych systemów wspierania aktywności osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności; • Brak strategii deinstytucjonalizacji usług; • Niska dostępność bezpłatnych lub/i niskopłatnych usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym (usługi opiekuńcze, usługi asystenta osobistego, usługi asystenta seksualnego, opieka wytchnieniowa dla opiekunów rodzinnych - świadczona w domu lub w placówce, usługi transportu door to door, usługi wspierające

	w mieszkaniach wspomaganych pobytu stałego i czasowego: wspieranych, chronionych, treningowych); • Niski poziom wykorzystania dostępnych środków krajowych i unijnych na tworzenie ofert usług społecznych, niska aktywność samorządów lokalnych w tym zakresie; • Oferta edukacyjna kształcenia zawodowego niedostosowana do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności oraz aktualnych potrzeb i wyzwań rynku pracy; • Liczne bariery i brak miejsc pracy dla osób o najtrudniejszym dostępie do rynku pracy, w szczególności osób niepełnosprawnych ruchowo, intelektualnie, ze sprzężeniami (brak miejsc pracy na otwartym rynku); • Brak zakładu aktywności zawodowej; • Brak asystentów osobistych, brak trenerów pracy, niewystarczające wsparcie organizacyjno – techniczne dla tworzenia oraz prowadzenia biznesów lub/i spółdzielni socjalnych przez osoby z niepełnosprawnościami; • Brak wsparcia służb w uzyskaniu zatrudnienia; • Brak rzetelnej diagnozy potrzeb środowiska; • Brak danych jakościowych (diagnoza oparta o dane liczbowe np. liczba orzeczeń, liczba wypłacanych świadczeń, złożonych wniosków, o dane aktualnych podopiecznych placówek); • Niski udział osób z różnymi niepełnosprawnościami w planowaniu działań; • Niska dostępność specjalistycznych terapii i rehabilitacji; • Niewystarczająca ilość środków PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej; • Trudna sytuacja finansowa osób niepełnosprawnych; • Mała aktywność zawodowa osób niepełnosprawnych; • Niski poziom wykształcenia osób niepełnosprawnych.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Zmiana postaw i nastawień wobec osób z niepełnosprawnościami z pomocowych i charytatywnych na aktywizujące; • Wsparcie w aktywności; • Wsparcie w osiągnięciu samodzielności i niezależnego życia; • Aktywność i wykorzystanie potencjału osób	• Brak wystarczającego zainteresowania ze strony samorządów w skutecznym rozwiązywaniu problemów osób z niepełnosprawnościami; • Zmniejszanie bądź nieprzeznaczanie większych nakładów finansowych na usługi społeczne (w tym wkłady do projektów); • Niska ilość projektów i słabe wykorzystanie

z niepełnosprawnością; • Podmiotowość, aktywne włączenie, inkluzja społeczna; • Respektowanie praw; • Wsparcie zindywidualizowane; • Podejście holistyczne, współdecydowanie, wyrównywanie szans, autonomia; • Zwiększenie zaangażowania samorządów w tworzenie własnych alternatywnych systemów wsparcia oraz przygotowanie projektów i pozyskiwanie funduszy na usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami w tym, w partnerstwie z ngo's publiczno-publicznym, a także publiczno-prywatnym; • Likwidacja i ograniczanie barier w środowisku lokalnym architektonicznych, ekonomicznych, społecznych, mentalnych; • Możliwość pozyskiwania środków z Unii Europejskiej; • Wzrost świadomości społecznej w zakresie problemów i potrzeb osób niepełnosprawnych; • Wzrost poziomu wykształcenia osób niepełnosprawnych; • Zwiększenie aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych; • Egzekwowanie przepisów dotyczących przystosowania obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych.	funduszy unijnych oraz krajowych w ramach konkursów; • Marginalizowanie potrzeb osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, „spychologia”; • Niekorzystne uwarunkowania prawne; • Zmniejszenie przez PFRON środków finansowych na realizację zadań przewidzianych ustawą; • Zubożenie osób niepełnosprawnych; • Wzrost liczby osób niepełnosprawnych; • Marginalizacja potrzeb osób niepełnosprawnych; • Niestabilność przepisów prawa; • Niestabilna sytuacja ekonomiczno-gospodarcza kraju; • Niska świadomość osób niepełnosprawnych o przysługujących im prawach; • Dyskryminacja i wykluczenie społeczne osób z niepełnosprawnościami (nieuwzględnianie potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, przedmiotowe traktowanie, brak indywidualizacji, wsparcie ograniczone do placówek wsparcia instytucjonalnego).
---	---

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 5: Poprawa funkcjonowania osób niepełnosprawnych poprzez zmniejszenie występowania barier utrudniających życie codzienne.

Cele szczegółowe:

- Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym;
- Likwidacja barier architektonicznych, transportowych;
- Stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do samodzielnego życia w środowisku lokalnym;
- Ułatwienie osobom niepełnosprawnym korzystanie z dóbr kultury;
- Umożliwienie osobom niepełnosprawnym wyjście z izolacji społecznej.

POWIATOWY PROGRAM DOSTOSOWANIA ŚRODOWISKA LOKALNEGO DO POTRZEB OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Opis i uzasadnienie programu

Przeprowadzona diagnoza środowiska lokalnego jak i wcześniejsze rozeznanie jednoznacznie wykazują, że podniesienie jakości życia osób z niepełnosprawnościami oznacza realizację wielu postulatów środowiska zgłaszanych w ciągu ostatnich kilku lat.

Podejmowanie wszelkich działań prowadzących do osiągnięcia samodzielności przez osoby niepełnosprawne ułatwi im funkcjonowanie życiowe tak w sferze społecznej, zawodowej jak i osobistej. Dlatego też wszelkie działania powinny być ukierunkowane na kompleksowe dostosowanie obiektów kultury, rekreacji, wszelkich jednostek służby zdrowia, placówek oświatowych, urzędów administracji publicznej jak i samorządowej, placówek handlowych i usługowych do potrzeb osób niepełnosprawnych. Z drugiej strony należy ciągle uświadamiać lokalną społeczność o potrzebach osób niepełnosprawnych w dostępie do w/w jednostek. Niezbędne jest również dalsze dostosowanie komunikacji publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz wyznaczenie odpowiedniej liczby miejsc parkingowych przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych. Na przestrzeni czasu stosunek społeczeństwa do osób niepełnosprawnych ulegał ewolucji i przeszedł od postawy dystansu i izolacji do propagowanej obecnie postawy integracji, którą to należy upowszechniać i realizować.

Osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz do korzystania na zasadzie równości z praw i obowiązków ustanowionych dla ogółu obywateli. Niejednokrotnie z niepełnosprawnością wiąże się trudna sytuacja materialna, zatem wyrównanie szans osób niepełnosprawnych w dążeniu do godnego życia, w tym, w szczególności, konieczność zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych wymaga zapewnienia tym osobom wsparcia materialnego.

Osoby, które ze względu na swoją niepełnosprawność mają ograniczoną możliwość prowadzenia aktywnego życia oraz wymagają pomocy w codziennym funkcjonowaniu, w związku z przewlekłą chorobą, mają prawo do uzyskania profesjonalnego wsparcia w zaspokajaniu potrzeb życiowych, tak aby w jak najpełniejszym zakresie mogły uczestniczyć w życiu swojego środowiska społecznego i rodzinnego.

Dla osób niepełnosprawnych, których sytuacja życiowa nie wymaga profesjonalnej pomocy w samodzielnym funkcjonowaniu, natomiast ze względu na niepełnosprawność ich potrzeba kontaktów społecznych nie jest w pełni zaspokojona, cennym wsparciem jest bezinteresowna pomoc realizowana przez wolontariuszy. Pomoc taka polega głównie na towarzyszeniu osobie niepełnosprawnej, podniesieniu jakości jej życia poprzez zapewnienie

kontaktów ze środowiskiem, jak również wsparcie emocjonalne. Aby wysiłek wolontariuszy przynosił zamierzone efekty, konieczne jest właściwe skoordynowanie podejmowanych przez nich działań.

Program dostępność plus to zapewnienie swobodnego dostępu do dóbr i usług oraz możliwości udziału w życiu społecznym i publicznym osób o szczególnych potrzebach, a jego kluczowym pojęciem jest samodzielność.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym; • Likwidacja barier architektonicznych i transportowych; • Stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do samodzielnego życia w środowisku lokalnym; • Ułatwienie osobom niepełnosprawnym korzystanie z dóbr kultury; • Umożliwienie osobom niepełnosprawnym wyjście z izolacji społecznej.
Kierunki działań	• Likwidacja barier w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania oraz dostosowania infrastruktury do ich potrzeb; • Deinstytucjonalizacja wsparcia i pomocy;
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Powiatowy Inspektor Sanitarny w Kraśniku; • SPZOZ w Kraśniku; • Narodowy Fundusz Zdrowia Oddział w Lublinie; • Jednostki upowszechniania kultury; • Organizacje pozarządowe w ramach zlecania realizacji zadań publicznych; • Jednostki kształcenia specjalnego.
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Wyniki badania poziomu satysfakcji życia osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym.
Źródła finansowania	• Jednostki samorządu terytorialnego; • programy celowe; • PFRON

Karta zadania nr 1

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Modernizacja Domu Pomocy Społecznej w Gościeradowie – „Domek pod kasztanem”.
Opis zadania	• Wymiana instalacji elektrycznej, alarmowo przyzywowej, oświetlenia awaryjnego, sygnalizacji przeciwpożarowej

	• Budowa nowej klatki schodowej zgodnie z wymogami pożarowymi; • Likwidacja elementów łatwopalnych wewnątrz i na zewnątrz budynku; • Likwidacja barier architektonicznych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie.
Termin realizacji	Rok 2021
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Dostosowanie budynku „Domek pod kasztanem” do aktualnych wymagań p.poż .
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Program dofinansowania robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów, które mogą być dofinansowane ze środków PFRON.

Karta zadania nr 2

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Modernizacja Domu Pomocy Społecznej –„Spichlerz” w celu dostosowania budynku do aktualnych wymagań p.poż
Opis zadania	• Budowa nowej klatki schodowej zgodnej z wymogami pożarowymi; • Likwidacja elementów łatwopalnych wewnątrz budynku;
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie.
Termin realizacji	Rok 2021
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Dostosowanie budynku „Spichlerz” do aktualnych wymagań p.poż .
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Program dofinansowania robót budowlanych w obiektach służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów, które mogą być dofinansowane ze środków PFRON.

Karta zadania nr 3

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Głęboka termomodernizacja budynku Pałacu Domu Pomocy

	Społecznej w Gościeradowie.
Opis zadania	• Modernizacja instalacji grzewczej (wymiana instalacji CO wraz z grzejnikami i zaworami termoregulacyjnymi); • Poprawa systemu wentylacji (wykonanie wentylacji mechanicznej w pomieszczeniach piwnicznych, udrożnienie kanałów wentylacji grawitacyjnej w sanitariatach i innych pomieszczeniach); • Wymiana drzwi zewnętrznych (drewnianych); • Odgrzybianie, izolacja ścian fundamentu Pałacu, skucie tynku w pomieszczeniach piwnicy, osuszenie pomieszczeń i położenie tynku (pomalowanie remontowanych pomieszczeń farbami paroprzepuszczalnymi); • Wymiana i uszczelnienie dachu wraz z orynowaniem (ewentualna wymiana uszkodzonych elementów więźby dachowej); • Wymiana stolarki okiennej na energooszczędną;
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie.
Termin realizacji	Lata 2023-2027
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• 1 zmodernizowany budynek.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Regionalny Program Operacyjny WL (Fundusze Europejskie); • Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko; • Fundusze Norweskie i EOG (Europejskiego Obszaru Gospodarczego).

Karta zadania nr 4

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Głęboka termomodernizacja kuchni, kotłowni, pralni i budynku administracyjnego Domu Pomocy Społecznej w Gościeradowie
Opis zadania	• Modernizacja instalacji grzewczej (wymiana grzejników, rur, zaworów termoregulacyjnych); • Poprawa systemu wentylacji (udrożnienie kanałów wentylacji grawitacyjnej, modernizacja wentylacji mechanicznej); • Skucie tynku w pomieszczeniach piwnicy, osuszenie pomieszczeń i odgrzybianie, położenie nowego tynku (docieplenie ścian i stropów); • Wymiana pokrycia dachowego z orynowaniem; • Wymiana sieci dosyłowych instalacji CO pomiędzy budynkami na rury preizolowane; • Zakup wyposażenia energooszczędnego do pralni: 3 pralnie, 3 suszarki, magiel;

	• Zakup wyposażenia energooszczędnego do kuchni: 2 kotły warzelne, piec elektryczny trzykomorowy, patelnię gazową-przechył misy elektryczny, 2 taborety gazowe, urządzenie do got. ryżu i kasz.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie.
Termin realizacji	Lata 2023-2027
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zmodernizowanych budynków.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Regionalny Program Operacyjny WL (Fundusze Europejskie); • Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko; • Fundusze Norweskie i EOG (Europejskiego Obszaru Gospodarczego).

Karta zadania nr 5

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Wymiana oświetlenia w budynku: Pałac, Spichlerz, Budynek administracyjny, kuchnia i pralnia na energooszczędne ledowe (wymiana lamp, plafonów, żyrandoli na ledowe).
Opis zadania	Wymiana oświetlenia w budynku: Pałac, Spichlerz, Budynek administracyjny, kuchnia i pralnia na energooszczędne ledowe (wymiana lamp, plafonów, żyrandoli na ledowe).
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie.
Termin realizacji	Lata 2023-2027
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	5 zmodernizowanych budynków domu pomocy społecznej.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Regionalny Program Operacyjny WL (Fundusze Europejskie); • Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko; • Fundusze Norweskie i EOG (Europejskiego Obszaru Gospodarczego).

Karta zadania nr 6

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Przeciwdziałanie degradacji infrastruktury Warsztatu Terapii Zajęciowej w Gościeradowie.
Opis zadania	Wymiana zużytego sprzętu do terapii,umeblowania oraz urządzeń sanitarnych i oświetlenia jarzeniowego na ledowe energooszczędne.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Stowarzyszenie Wspomagania Osób Niepełnosprawnych „Res Sacra Miser” w Gościeradowie
Termin realizacji	Rok 2021
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Zmodernizowanie infrastruktury i wyposażenia Warsztatu Terapii Zajęciowej w Gościeradowie
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON - Program wyrównywania różnic między regionami III - obszar F

Karta zadania nr 7

Cel szczegółowy	Likwidacja barier architektonicznych i transportowych.
Nazwa zadania	Zakup samochodu 9-cio osobowego z miejscem na wózek inwalidzki i podnośnik/windę.
Opis zadania	Zakup samochodu 9 osobowego z miejscem na wózek inwalidzki i podnośnikiem/windą dla mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Gościeradowie.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie.
Termin realizacji	Lata 2023-2024
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Zakup samochodu 9-cio osobowego.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON - Program wyrównywania różnic między regionami III-obszar D

Karta zadania nr 8

Cel szczegółowy	Likwidacja barier architektonicznych i transportowych.
Nazwa zadania	Zakup samochodu o liczbie miejsc 18 z miejscem na 2 wózki inwalidzkie.

Opis zadania	Zakup samochodu 18 osobowego z miejscem na 2 wózki inwalidzkie dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej przy Stowarzyszeniu Wspomagania Osób Niepełnosprawnych „Res Sacra Miser” w Gościeradowie.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Stowarzyszenie Wspomagania Osób Niepełnosprawnych „Res Sacra Miser” w Gościeradowie.
Termin realizacji	Rok 2021
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Zakup samochodu o liczbie miejsc 18.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON - Program wyrównywania różnic między regionami III-obszar D

Karta zadania nr 9

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Głęboka termomodernizacja budynku głównego Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku.
Opis zadania	Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana grzejników, docieplenie ścian z wykonaniem elewacji, wymiana dachu z przebudową konstrukcji oraz montaż ogniw fotowoltaicznych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2022- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba wymienionych otworów okiennych; • Liczba wymienionych drzwi; • Liczba wymienionych grzejników.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • RPOWL 2021-2027.

Karta zadania nr 10

Cel szczegółowy	Likwidacja barier architektonicznych i transportowych.
Nazwa zadania	Zakup mikrobusa 9-osobowego do przewozu osób niepełnosprawnych z możliwością transportu osoby na wózku inwalidzkim.
Opis zadania	Zakup nowego samochodu do przewozu osób niepełnosprawnych - mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku m.in. do lekarzy specjalistów, na rehabilitację, zabiegi medyczne itp. Samochód

	dostosowany do bezpiecznego przewozu osoby na wózku inwalidzkim.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku.
Termin realizacji	Rok 2022
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zakupionych pojazdów.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON

Karta zadania nr 11

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Szkolenia podnoszące kwalifikacje i umiejętności kadry Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku.
Opis zadania	Szkolenia kadry Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku dotyczące różnych aspektów np. organizacji pracy, indywidualnych planów wsparcia, kierunków i metod terapii, prowadzenia dokumentacji w domu pomocy społecznej, przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu, opieka nad seniorem itp. mające na celu sprawne i efektywne działanie kadry w domu pomocy społecznej.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba szkoleń; • Liczba osób, które podniosły swoje kwalifikacje/umiejętności.
Źródła finansowania	• Środki własne; • Środki z Krajowego Funduszu Szkoleń.

Karta zadania nr 12

Cel szczegółowy	Likwidacja barier architektonicznych i transportowych.
Nazwa zadania	„Bezpieczny przewóz”. Zakup busa przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych, w tym osób na wózku inwalidzkim.
Opis zadania	Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach zamieszkuje 186 osób z niepełnosprawnością. Ze wsparcia placówki korzystają osoby, których stan zdrowia stale się pogarsza, a części z tych osób towarzyszą również dysfunkcje narządu ruchu. W wyniku licznych

	schorzeń mieszkańcy domu pomocy społecznej wymagają częstego kontaktu z lekarzami poradniami specjalistycznymi, gdzie są konsultowani, diagnozowani i leczeni. Zakupiony samochód wzbogacił również codzienne życie mieszkańców, poprzez ich aktywny udział w imprezach społecznych i kulturalnych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach.
Termin realizacji	Rok 2023
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zakupionych pojazdów.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON.

Karta zadania nr 13

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	„W moim ogródeczku”- zorganizowanie miejsca wypoczynku na świeżym powietrzu dla mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Popkowicach.
Opis zadania	Dostosowanie infrastruktury budynku oddz. V oraz otoczenia do wypoczynku i rekreacji mieszkańców poprzez likwidację barier architektonicznych, wykonanie podjazdu dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim, stworzenie warunków do odpoczynku na świeżym powietrzu w pięknym otoczeniu zieleni.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zorganizowanych miejsc wypoczynku.
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • sponsorzy

Karta zadania nr 14

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
------------------------	--

Nazwa zadania	„Uczymy się by pomagać” - szkolenia personelu.
Opis zadania	Organizowanie cyklicznych szkoleń z zakresu podnoszenie umiejętności, wiedzy i kwalifikacji personelu świadczącego usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne nad mieszkańcem DPS. Szkolenia między innymi z zakresu przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu, leczenia ran, pracy z trudnym mieszkańcem, praw mieszkańca, form prowadzonej terapii, itp.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba szkoleń; • Liczba osób, które podniosły swoje kwalifikacje/umiejętności.
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach.

Karta zadania nr 15

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	„Posiłek w szkole i w domu – moduł 3”. Modernizacja pomieszczenia z przeznaczeniem na jadalnię w Zespole Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku.
Opis zadania	Z powodu braku stołówki w budynku szkoły istnieje konieczność zapewnienia uczniom możliwości spożycia posiłku - II śniadania oraz obiadu w formie cateringu. Program rządowy na lata 2019-2023 umożliwia remont pomieszczenia oraz zakup wyposażenia w celu utworzenia jadalni dla uczniów ZSS w Kraśniku.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2023.
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zmodernizowanych pomieszczeń.
Źródła finansowania	• Budżet państwa (80%); • Powiat Kraśnicki (20%).

Karta zadania nr 16

Cel szczegółowy	Likwidacja barier architektonicznych i transportowych.
Nazwa zadania	Budowa zewnętrznego dźwigu osobowego w budynku Zespołu Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku.

Opis zadania	Do ZSS w Kraśniku uczęszczają uczniowie z różnymi niepełnosprawnościami, w tym ruchową. Ze względu na brak windy uczniowie na wózkach inwalidzkich są transportowani na wyższe piętra budynku przy użyciu schodolazu. Zajmuje to dużo czasu i niekorzystnie wpływa na organizację pracy szkoły. Istnieje konieczność likwidacji barier architektonicznych w postaci budowy zewnętrznego dźwigu, za pomocą którego zwiększyłaby się dostępność do poszczególnych pomieszczeń, w tym pracowni specjalistycznych dla wszystkich podopiecznych szkoły.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku.
Termin realizacji	2021-2026
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba wybudowanych dźwigów.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON „Program wyrównywania szans między regionami” – obszar B.

Karta zadania nr 17

Cel szczegółowy	Likwidacja barier architektonicznych i transportowych.
Nazwa zadania	Zakup autobusu 19-osobowego do dowozu uczniów Zespołu Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku.
Opis zadania	Ze względu na dowóz niepełnosprawnych uczniów do Zespołu Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku niezbędne są nowoczesne, dostosowane środki transportu. W chwili obecnej szkoła dysponuje dwoma autobusami, z których jeden został zakupiony w 2016 r. (dofinansowanie PFRON), drugi natomiast jest już wyeksploatowany i nie spełnia wyżej wymienionego wymogu, co powoduje trudności związane z transportem uczniów z niepełnosprawnością ruchową. Dlatego istnieje konieczność zakupu drugiego nowego autobusu przystosowanego do przewozu wózków inwalidzkich.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku.
Termin realizacji	2021-2026
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zakupionych pojazdów.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON „Program wyrównywania szans między regionami” – obszar D.

Karta zadania nr 18

Cel szczegółowy	Likwidacja barier architektonicznych i transportowych.
Nazwa zadania	Zakup 9-osobowego busa do przewozu uczniów Zespołu Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku.
Opis zadania	Uczniowie ZSS w Kraśniku corocznie biorą udział w wielu imprezach, zawodach i konkursach o charakterze sportowym i kulturalnym. Ze względu na lokalizację wydarzeń w często odległych miejscach istnieje konieczność zapewnienia środka transportu, którym w sposób bezpieczny nasi niepełnosprawni podopieczni mogliby być dowiezieni wraz z opiekunem, co w dużym stopniu przyczyni się do wspierania rozwoju samych uczniów jak i promocji placówki na poziomie lokalnym, wojewódzkim, a nawet krajowym.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. J. Twardowskiego w Kraśniku.
Termin realizacji	2021-2026
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zakupionych pojazdów.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON „Program wyrównywania szans między regionami” – obszar D.

Karta zadania nr 19

Cel szczegółowy	Likwidacja barier architektonicznych i transportowych.
Nazwa zadania	Zakup autobusu przystosowanego do przewozu osób niepełnosprawnych uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w Kraśniku.
Opis zadania	Autobus będzie wykorzystywany do przewozu uczestników uczęszczających na zajęcia. Osoby te posiadają upośledzenie umysłowe, niektóre osoby są ze sprzężeniami, oraz są osoby które posiadają choroby psychiczne. Jest kilkoro osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Dotychczasowy autobus jest wyeksploatowany, często ulega awarii i musi być serwisowany, co skutkuje niższą frekwencją osób na zajęciach. Dodatkowo aby przewozić osoby wózkowe potrzeba wymontować jeden rząd siedzeń, co zmniejsza ilość osób korzystających z dowozu. Realizacja zadania przyczyni się również do rozwijania różnych form integracji społecznej związanych z koniecznością przemieszczania się osób niepełnosprawnych
Podmioty/Partnerzy	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku;

społeczni odpowiadające za realizację	• Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
Termin realizacji	2021-2026
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zakupionych pojazdów.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON.

Karta zadania nr 20

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Remont i modernizacja dachu budynku Środowiskowego Domu Samopomocy w Kraśniku.
Opis zadania	Remont i modernizacja dachu umożliwi w sposób ciągły i bezpieczny korzystanie uczestnikom z zajęć w placówce. Obniży koszty eksploatacji budynku poprzez zmniejszenie występujących awarii. Dostosowanie budynku do świadczenia wysokiej jakości usług osobom niepełnosprawnym.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Wielkość zmodernizowanej powierzchni.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie; • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Karta zadania nr 21

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Modernizacja schodów oraz ocieplenie wiatrołapu w Środowiskowym Dom Samopomocy w Kraśniku.
Opis zadania	Przystosowanie schodów wewnętrznych dla osób niepełnosprawnych poprzez ułożenie płytek antypoślizgowych oraz wykonanie najazdu pod odpowiednim kątem nachylenia dla wózków inwalidzkich, aby osoba poruszającą się samodzielnie na wózku potrafiła bezpiecznie z niego skorzystać. Dostosowanie budynku do świadczenia wysokiej jakości usług osobom niepełnosprawnym – uczestnikom. Remont oraz wykonanie ocieplenia wiatrołapu. Odgrzybienie oraz modernizacja wiatrołapu w celu redukcji strat ciepła w budynku oraz poprawi estetykę budynku.
Podmioty/Partnerzy	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.

społeczni odpowiadające za realizację	
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Wielkość zmodernizowanej powierzchni; • Liczba ocieplonych wiatrołapów.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie. • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Karta zadania nr 22

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Wykonanie elewacji na zachodniej ścianie budynku Środowiskowego Domu Samopomocy w Kraśniku.
Opis zadania	Naprawa elewacji zachodniej ściany budynku. Poprawa wizerunku oraz estetyki budynku od strony osiedla. Reprezentatywna ściana placówki. Dostosowanie budynku do świadczenia wysokiej jakości usług osobom niepełnosprawnym – uczestnikom.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Wielkość wykonanej powierzchni elewacji zachodniej.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie; • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Karta zadania nr 23

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Projekt „Za krokiem krok”.
Opis zadania	Działanie: 11.2. RPOWL Usługi społeczne i zdrowotne. W ramach projektu będą realizowane zadania założone w projekcie tj.: organizacja nowych usług terapeutycznych i społecznych w ramach, których będą prowadzone warsztaty dla uczestników oraz zakupione nowe wyposażenie do poszczególnych pracowni. Warsztaty: muzyczne, taneczne, informatyczne, fotograficzne, nauki gry w gry planszowe, kosmetyczne, gier i zabaw zręcznościowych, doświadczeń fizycznych i chemicznych, florystyczne, warsztaty nt. zdrowego stylu życia i higieny, teatralne, tkackie, stolarskie, kulinarne, usprawniające funkcje intelektualne, relaksacji oraz treningu umiejętności społecznych. Obecnie projekt jest na etapie negocjacji

	na kwotę 1.100.00,00 zł.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku; • Województwo Lubelskie.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych warsztatów; • Liczba i rodzaj zorganizowanych pracowni; • Liczba i rodzaj zakupionego wyposażenia.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Województwo Lubelskie; • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Karta zadania nr 24

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Podniesienie poziomu kwalifikacji terapeutów.
Opis zadania	• Podnoszenie kwalifikacji zawodowych terapeutów Środowiskowego Domu Samopomocy w Kraśniku wynikających z rozporządzenia w sprawie środowiskowych domów samopomocy oraz potrzeb wynikających z pracy i terapii z osobami niepełnosprawnymi; • Podnoszenie kwalifikacji z zakresu nowych form terapii z osobami chorymi psychicznie oraz upośledzonymi umysłowo; • Udział w konferencjach oraz spotkaniach integracyjnych o tematyce osób niepełnosprawnych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021- 2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba szkoleń; • Liczba osób, które podniosły swoje kwalifikacje/umiejętności.
Źródła finansowania	Środki własne Środowiskowego Domu Samopomocy w Kraśniku.

Karta zadania nr 25

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Remont dachu na budynku hali sportowej.
Opis zadania	Wymiana pokrycia dachowego hali sportowej w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za	• Powiat Kraśnicki; • Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego

realizację	Rudlickiego w Olbieńcinie.
Termin realizacji	Lata 2021-2023
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba m ² powierzchni dachowej.
Źródła finansowania	Powiat Kraśnicki.

Karta zadania nr 26

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Remont i przebudowa chodników.
Opis zadania	Wymiana nierównej nawierzchni istniejących chodników i dobudowa nowych w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcinie. Dostosowanie nawierzchni do potrzeb uczniów niepełnosprawnych poruszających się na wózkach inwalidzkich.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcinie.
Termin realizacji	Lata 2021-2023
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba m² wymienionej nawierzchni chodnikowej; • Liczba m² nowej nawierzchni chodnikowej.
Źródła finansowania	Powiat Kraśnicki.

Karta zadania nr 27

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Remont istniejących łazienek i dobudowa dwóch dostosowanych do większych niepełnosprawności uczniów.
Opis zadania	Wymiana glazury, armatury łazienkowej, prysznic z przewijakiem dla uczniów głęboko upośledzonych lub poruszających się na wózkach inwalidzkich w budynku Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcinie.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcinie.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik	• Liczba m² wymienionej powierzchni łazienkowej;

monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba dobudowanych łazienek; • Liczba i rodzaj zakupionej armatury łazienkowej.
Źródła finansowania	Powiat Kraśnicki.

Karta zadania nr 28

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Wymiana mebli w internacie.
Opis zadania	Wymiana szafek, szaf, szafek na buty, stołów, krzeseł w internacie Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcu.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcu.
Termin realizacji	Lata 2021-2024
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba i rodzaj zakupionego wyposażenia dla internatu;
Źródła finansowania	Powiat Kraśnicki.

Karta zadania nr 29

Cel szczegółowy	Podniesienie jakości usług świadczonych osobom niepełnosprawnym.
Nazwa zadania	Zorganizowanie sali wyciszeń.
Opis zadania	Wyposażenie jednej sali w materace, w celu zorganizowania bezpiecznej przestrzeni do wyciszania się uczniów agresywnych ze spektrum autyzmu w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcu.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcu.
Termin realizacji	Lata 2021-2024
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba i rodzaj zakupionego wyposażenia.
Źródła finansowania	Powiat Kraśnicki.

Karta zadania nr 30

Cel szczegółowy	Likwidacja barier architektonicznych i transportowych.
Nazwa zadania	Zakup autobusu 22 osobowego.
Opis zadania	Zakup autobusu umożliwi realizację obowiązku szkolnego uczniom niepełnosprawnym, poprawi komfort jazdy, zwiększy bezpieczeństwo przejazdu.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbiciu. • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.
Termin realizacji	Rok 2021
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zakupionych pojazdów.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • PFRON.

4.6. INTEGRACJA SPOŁECZNA

DIAGNOZA

Integracja społeczna jest procesem, w którym głównym adresatem działań są jednostki zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, a podstawowym celem jest zapewnienie żeby osoby, które są potencjalnie narażone na wykluczenie, otrzymały niezbędne zasoby umożliwiające im pełne uczestnictwo w ważnych aspektach życia ekonomicznego, społecznego, jak również w aspektach życia publicznego, mających wpływ na ich życie i prawa¹⁸.

Wszelkie działania podejmowane w tej dziedzinie powinny promować autonomię osób niepełnosprawnych, ich samodzielność ekonomiczną i jak najlepszą integrację społeczną. W ramach działań adresowanych zarówno do indywidualnego odbiorcy jak i do zbiorowości, należy umożliwić osobom niepełnosprawnym: kontynuowanie lub rozpoczęcie samodzielnego życia, prowadzenie w miarę normalnego i pełnego życia społecznego, korzystanie z warunków, usług i urządzeń, które gwarantują samodzielność fizyczną i psychiczną, dostępność do budynków użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych, transportu, łączności, obiektów kultury i sportu.

Stosunek społeczeństwa do osób niepełnosprawnych ilustrowany jest właściwym ustawodawstwem, zrozumieniem, społeczną akceptacją i realizacją potrzeb. Integracja

¹⁸ Wykluczenie i integracja społeczna w Polsce, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2006.

społeczna osób niepełnosprawnych jest określeniem bardzo szerokim, które zawiera w sobie wielokierunkowy kontekst. Można powiedzieć, że jest społecznym wysiłkiem w dążeniu do stworzenia tym osobom możliwości uczestniczenia w normalnym życiu, dostępu do tych wszystkich instytucji i sytuacji społecznych, w których uczestniczą pełnosprawni oraz do kształtowania ustosunkowań i więzi psychospołecznych między pełnosprawnymi i niepełnosprawnymi¹⁹. Niedorozwój cywilizacyjny obszarów wiejskich i małomiasteczkowych sprawia, że działania władz samorządowych skupiają się głównie na poprawie infrastruktury na terenie danej gminy. W związku z tym troska o osoby niepełnosprawne schodzi na dalszy plan. Brak jest natomiast w szerszym zakresie aktywnego wsparcia tych osób pod kątem ich integracji społecznej i aktywizacji zawodowej. Na ogół w mało zamożnych gminach nie jest zbyt widoczna działalność organizacji pozarządowych, środowisko lokalne jest niezintegrowane w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych, a rodzina nie zawsze stwarza realne możliwości pomocy. Daje też o sobie znać osłabienie więzi sąsiedzkich. Brak jest współdziałania poszczególnych partnerów społecznych: rodziny, parafii, organizacji pozarządowych, społeczności lokalnej. Rozwiązywanie tych problemów wymaga aktywnej interwencji i przebudowy wzorców społecznych. Istnieje potrzeba wsparcia instytucjonalnego z wykorzystaniem programów strategicznych i pozyskanych środków finansowych Unii Europejskiej. Widoczna jest segmentowość działań administracji, słabość partnerstwa społecznego, a podejmowane działania zwykle mają charakter akcyjny i nie przynoszą trwałych efektów.

Istota działań z zakresu integracji i aktywizacji społecznej osób niepełnosprawnych w odniesieniu do różnych środowisk lokalnych powiatu kraśnickiego ma na celu poprawę sytuacji życiowej konkretnych osób bądź zniwelowanie czynników blokujących integrację. Problemy osób z niepełnosprawnościami lub o specyficznych potrzebach korelują ze sobą w kilku obszarach interwencji społecznej.

Jedną z ważnych inicjatyw o charakterze pomocowym i integracyjnym jest utworzenie jednostki pod nazwą Środowiskowe Centrum Wsparcia. Projekt „Utworzenie Środowiskowego Centrum Wsparcia poprzez rewitalizację terenu po byłej przychodni specjalistycznej przy Al. Niepodległości 23 w Kraśniku”, obejmuje rewitalizację terenu po byłej przychodni specjalistycznej przy Al. Niepodległości 23 w Kraśniku. W ramach przedsięwzięcia utworzone zostanie środowiskowe centrum wsparcia, którego celem będzie włączenie do życia społecznego osób niepełnosprawnych, będących pod stałą opieką rodziny, poprawiając jednocześnie osobom niepełnosprawnym dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych. W Środowiskowym Centrum Wsparcia planowane jest

¹⁹ J. Sowa, *Pedagogika specjalna w zarysie*. Wydawnictwo Oświatowe FOSZE, Rzeszów, 1997.

uruchomienie ośrodka wsparcia, w ramach którego będą działać dwa Środowiskowe Domy Samopomocy następujących typów:

- Środowiskowy Dom Samopomocy typu D, będzie wspierał w swych działaniach osoby z autyzmem i niepełnosprawnością sprzężoną oraz ich rodziny. Dom będzie przystosowany do prowadzenia: terapii integracji sensorycznej (terapia SI, terapia zaburzeń przetwarzania sensorycznego), rehabilitacji usprawniającej, terapii sensorycznej, psychologicznej, logopedycznej, zajęciowej i innej, dostosowanej do schorzeń uczestników placówki i zapotrzebowania na inne rodzaje terapii.
- Środowiskowy Dom Samopomocy typu C, będzie wspierał osoby wykazujące inne przewlekłe zaburzenia czynności psychicznych, czyli osoby starsze z objawami demencji starczej, chorobą Alzheimera oraz ich rodziny. Placówka będzie dostosowana do prowadzenia działań usprawniających, terapii zajęciowej, muzykoterapii, opieki psychologicznej, specjalistycznej opieki pielęgniarstwa i lekarskiej, w tym specjalistów różnych dziedzin medycyny zgodnie z pojawiającymi się potrzebami. Zorganizowana zostanie Pokój Snoezelen, w Polsce znany jako Sala Doświadczania Świata;
- Na bazie Ośrodka Wsparcia, czyli dwóch środowiskowych domów samopomocy, powstanie centrum opiekuńczo mieszkalne, w których realizowana będzie dzienna i całodobowa opieka wytnieniowa. Ponadto Środowiskowe Centrum Wsparcia będzie oferowało jego uczestnikom szeroką bazę rehabilitacyjną. Powstanie dział hydroterapii, kinezyterapii i fizykoterapii, Sale Doświadczania Świata, tzw. sale Snoezelen, z wyposażeniem dostosowanym do potrzeb uczestników zajęć. Zabezpieczone zostanie pomieszczenie na kaplicę.

W powiecie kraśnickim proces integracji społecznej realizowany jest w ramach działalności powiatowych jednostek oświatowych, działających zakładów pracy chronionej (które dają możliwość zatrudnienia i rozwoju zawodowego), a także poprzez dostęp do obiektów sportowych i placówek kulturalno-oświatowych. Tymi obiektami są: stadiony sportowe, pływalnia i basen kąpielowy, hale sportowe, korty tenisowe, boiska piłkarskie, kino, biblioteki, muzea oraz ośrodki kultury. Są to miejsca gdzie osoby niepełnosprawne mogą aktywnie włączyć się w proces zaspokojenia swoich potrzeb, integrować się ze społeczeństwem, wymieniać doświadczenia oraz zdobywać wiedzę.

Kompleksowa integracja społeczna dzieci i młodzieży niepełnosprawnej jest podstawą procesu wychowania w działających na terenie powiatu kraśnickiego placówkach oświatowych i opiekuńczych. Proces ten realizują następujące jednostki:

• **Integracyjne Przedszkole Miejskie nr 3 w Kraśniku.** Głównym celem przedszkola jest wspomaganie rozwoju dzieci. Przedszkole zapewnia bezpieczny i wszechstronny rozwój swoim wychowankom. Tu dzieci są kochane takimi jakimi są i każdemu z nich tworzone są

warunki do rozwoju na miarę indywidualnych możliwości. Przedszkole promuje ideę integracji i jest miejscem, w którym codziennie, w grupach integracyjnych spotykają się dzieci bez ograniczeń zdrowotnych i dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami. Dzieci niepełnosprawne mają do pomocy nauczyciela wspomagającego, który wspiera ich w czasie zajęć, zna ich problemy zdrowotne i ograniczenia, prowadzi z nimi zajęcia rewalidacyjno-terapeutyczne. Dzieci niepełnosprawne mają kontakt z rówieśnikami, nie są izolowane społecznie, uczą się funkcjonować w grupie, mogą odnosić sukcesy na miarę swoich możliwości;

• **Zespół Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku.** Obok zajęć edukacyjnych w placówce są realizowane zajęcia specjalistyczne z pedagogiem, psychologiem, logopedą i rehabilitantem. Realizowanych jest wiele zajęć dodatkowych: zajęcia na krytej pływalni, dogoterapia, hipoterapia, zajęcia sportowe oraz teatralne. Uczniowie mogą rozwijać się również artystycznie poprzez udział w zajęciach teatru szkolnego „Wojtuś”. Teatr ten był wielokrotnie nagradzany za swoje spektakle m.in. na Festiwalu „Albertiana” w Krakowie, przeglądach regionalnych i powiatowych. Corocznie bierze również udział w Międzynarodowych Spotkaniach Artystów Nieprzetartego Szlaku.

Aktywnie na rzecz szkoły działa Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci „Razem”, które pozyskuje środki finansowe na projekty edukacyjne, wyposażenie specjalistyczne oraz pomoc uczniom z rodzin wymagających wsparcia. Stowarzyszenie organizuje co roku: Turniej Piłki Nożnej Olimpiad Specjalnych, Turniej Badmintona oraz wycieczki szkolne np. Szczecin – Świnoujście, Dęblin – Puławy, Krynica Górską, Zakopane, Lublin, Białowieś i Poleski Park Narodowy. Od 2012 roku przy Zespole Szkół Specjalnych w Kraśniku działa Klub Absolwenta „Jesteśmy Razem”. Celem klubu jest m.in. podtrzymywanie kontaktów i przyjaźni zawartych podczas pobytu w szkole oraz propagowanie wartościowej rozrywki oraz twórczego sposobu spędzania wolnego czasu. Absolwenci uczestniczą również w szkolnych uroczystościach, imprezach i wyjazdach.

Od 2016 roku działa grupa wsparcia dla rodziców „Biedronka”. Cykliczne spotkania umożliwiają wymianę doświadczeń, oderwanie od trudu życia codziennego i opieki nad dzieckiem niepełnosprawnym. Od 27 lat Zespół Szkół Specjalnych jest organizatorem Regionalnego Turnieju Piłki Nożnej pod flagą Olimpiad Specjalnych Polska Lubelskie. Na turniej corocznie przyjeżdża ponad 20 drużyn z całego województwa. Zespół Szkół Specjalnych organizuje wiele imprez turystycznych: wyjazdów, wycieczek i kolonii. Każdego roku uczniowie placówki mogą uczestniczyć w kilkudniowych wycieczkach podczas których uczą się samodzielności, zaradności życiowej i współpracy z innymi. Corocznie organizowana jest zielona szkoła, podczas której dzieci poznają inną gminę powiatu kraśnickiego – nasze „małe ojczyzny”. Młodszy uczniowie wyjeżdżają na jednodniowe wyprawy np. szlakiem ginących zawodów lub zwiedzają najciekawsze miejsca w regionie.

Zespół Szkół organizuje imprezy promujące integrację ze środowiskiem lokalnym. Do najważniejszych imprez należy zaliczyć bal integracyjny „Zatańcz ze mną”, na który corocznie zapraszana jest inna szkoła z terenu powiatu oraz piknik Integracyjny „Poznajmy się”, podczas którego w wielu zabawach i konkursach mogą wziąć udział uczniowie i rodzice, oraz całe środowisko lokalne.

Od 2018 roku Szkoła Specjalna Przysposabiająca do Pracy realizuje praktyki wspomagane, które pozwalają uczniom sprawdzić swoje umiejętności w zakładach pracy. W trakcie tych praktyk uczniowie mają szansę na zdobycie doświadczenia oraz poznanie nowych ludzi. Zespół Szkół Specjalnych w Kraśniku realizując swe działania wspiera i umacnia prawa osób niepełnosprawnych do korzystania w pełni z życia w społeczeństwie;

• **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. J. Rudlickiego w Olbieńcinie.**

W skład jednostki wchodzi: Szkoła Podstawowa, Szkoła Branżowa I Stopnia, Szkoła Przysposabiająca do Pracy, Zespoły Rewalidacyjno-Wychowawcze. Oferta edukacyjna skierowana jest do dzieci i młodzieży z dysfunkcjami intelektualnymi różnego stopnia wraz ze sprzężeniami tj.: autyzm, zespół Aspergera, zespół Downa, dziecięce porażenie mózgowie, dzieci z niedosłuchem i niedowidzące. Uczniowie Ośrodka mają możliwość rozwijania swoich zainteresowań i talentów uczestnicząc w kołach zainteresowań: teatralne (teatr „Mlekołaki”), sportowe, kulinarne, techniczne i taneczne (zespół taneczny „Salta”). Udział w tych zajęciach daje uczniom możliwość integracji społecznej, uwierzenia we własne siły, zaprezentowania się w środowisku lokalnym, uczy komunikowania się i współżycia w grupie. Ponadto organizowane są rajdy, wycieczki, wyjścia do kina, spotkania integracyjne. Młodzież bierze udział w różnych konkursach zarówno o zasięgu wewnątrzszkolnym, powiatowym

jak i wojewódzkim, zajęciach sportowych oraz mitingach, turniejach, obozach w ramach Olimpiad Specjalnych. Trenują piłkę nożną, koszykówkę, tenis stołowy, badminton, piłkę ręczną, siatkówkę, narciarstwo zjazdowe, narciarstwo biegowe, łyżwiarstwo szybkie, hokej halowy, tenis ziemny. Zawodnicy startują w zawodach regionalnych, ogólnopolskich, a nawet europejskich i światowych.

W powiecie kraśnickim, dorosłym osobom z niepełnosprawnościami działania o charakterze integracyjnym zapewniają następujące jednostki:

• **Warsztat Terapii Zajęciowej w Gościeradowie.** Jednostka swoją działalność prowadzi od 1 XII 1997 roku. Realizuje proces integracji społecznej dla 35 osób w ramach działań z zakresu rehabilitacji społecznej. Podstawą tego procesu jest funkcjonowanie sześciu pracowni: manufaktury, informatyczno-poligraficznej, stolarsko-konserwatorskiej, rozwijania umiejętności zawodowych, rozwijania umiejętności społecznych i samoobsługi, arteterapii i rękodzieła. Działania te mają na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym prowadzenia możliwie normalnego życia na tych samych warunkach, jak inni członkowie

grup społecznych. Obok działań realizowanych w poszczególnych pracowniach tematycznych, Warsztat oferował osobom niepełnosprawnym udział w takich inicjatywach jak: wycieczki krajoznawczo-turystyczne, wyjazdy do kina, imprezy integracyjne „Dzień Dziecka”, „Święto piezzonego ziemniaka”, „Powitanie lata”, „Pożegnanie lata”, „Dzień rodzicielstwa zastępczego”, pikniki integracyjne, Śniadanie Wielkanocne, Wieczerza Wigilijna i wiele innych.

Ciekawym elementem procesu integracji społecznej był udział w wystawach promujących wytwory rękodzielnicze wykonane przez uczestników warsztatów terapii zajęciowej: wystawy okazjonalne na prośbę organizatorów, Wielkanocny kiermasz rękodziela w Kraśniku, wystawy na dożynkach gminnych i powiatowych, Bożonarodzeniowy kiermasz w Kraśniku;

- **Dom Pomocy Społecznej im. E. Suchodolskiego w Gościeradowie.** Jednostka jest przeznaczona dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych niepełnosprawnej intelektualnie. Jest organizatorem cyklicznych imprez integracyjnych takich jak: Chojnka, Dzień Dziecka, Święto Piezzonego Ziemniaka, Andrzejki, Wieczerza Wigilijna, Śniadanie Wielkanocne. Mieszkańcy Domu brali udział w turnusach rehabilitacyjnych i wycieczkach integracyjnych do Krasnobrodu, Zamościa, Sandomierza. Organizowane były również rajdy, biwaki, grille i dyskoteki. Organizowane są zajęcia w kółkach: teatralno-artystycznym, plastycznym, kulinarnym, czytelniczym, harcerskim i sportowym. Organizowane są imprezy imieninowe i urodzinowe, wyjazdy integracyjne do innych ośrodków tego typu;

- **Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach.** Jednostka jest przeznaczona dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych. Mieszkańcy domu mają możliwość korzystania z bogatej oferty imprez kulturalnych organizowanych na terenie domu, jak również wyjazdów integracyjnych do innych zaprzyjaźnionych ośrodków. Jedną z wielu form integracji jest działający teatrzyk amatorski „Wrzosi”. Grupa „Wrzosi” to aktywna grupa seniorów, realizującą swoje zainteresowania teatralne. „Wrzosi” co roku cyklicznie przygotowują przedstawienia tematyczne z okazji Dnia Kobiet, Świąt Wielkanocnych, Świąt Bożego Narodzenia, Dnia Babci i Dziadka. Działalność grupy aktywnie wspiera Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Osób Starszych i Niepełnosprawnych „Pomocna Dłoń”, które realizuje wiele projektów o charakterze integracyjnym. Do ciekawych inicjatyw należy zaliczyć przegląd twórczości ludowej osób niepełnosprawnych, projekt „Stół zdrowia”, warsztaty teatralne, których celem było propagowanie i upowszechnianie twórczości Jana Kochanowskiego, działanie „Lata seniora, a wigor juniora”, „Kreatywni i aktywni seniorzy”, Przegląd Twórczości Osób Starszych i Niepełnosprawnych „Pożegnanie lata 2020”;

- **Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku.** Jednostka przeznaczona jest dla osób w podeszłym wieku i przewlekle somatycznie chorych. Dla mieszkańców domu organizowane są zajęcia terapeutyczne. W ramach aktywizacji mieszkańców placówki

odbywają się wieczorki kolęd i pastorałek, zabawy taneczne: karnawałowe, andrzejki, mikołajki. Celem tych spotkań jest nawiązanie nowych znajomości, pielęgnowanie kultury, tradycji. Na terenie domu organizowane są również imprezy i spotkania okolicznościowe, pikniki integracyjne, grille, w których udział biorą zaprzyjaźnione placówki oraz osoby działające na rzecz osób niepełnosprawnych i starszych.

Mieszkańców domu kilka razy do roku odwiedzają dzieci i młodzież ze szkół podstawowych i przedszkoli powiatu kraśnickiego. Są to spotkania tematyczne: Jasełka, Dzień Babci i Dziadka, przedstawienia wielkanocne i bożonarodzeniowe, Dzień Matki, Dzień Ojca. Spotkania okolicznościowe umilają chór „Jubilat”, zespół ludowy „Suchynianki”, Kraśnickie Stowarzyszenie „Senior na czasie”, kapela ludowa „Swojacy” oraz chór „Kombatant”.

Nieodłącznym elementem rehabilitacji psychospołecznej mieszkańców domu jest ich aktywny udział we wszelkich przejawach życia społecznego. Organizowane są wycieczki, wyjazdy i spotkania integracyjne. Utrzymywany jest stały kontakt z Domem Pomocy Społecznej im. Jana Pawła II w Janowie Lubelskim, Domem Pomocy Społecznej im. Józefa Gawła w Stalowej Woli, Domem Pomocy Społecznej w Teodorówce, Domami Pomocy Społecznej w Lublinie oraz Popkowicach i Gościeradowie;

• **Środowiskowy Dom Samopomocy w Annopolu.** Jednostka istnieje od sierpnia 1999 roku i jest placówką pobytu dziennego dla 47 osób niepełnosprawnych intelektualnie i z zaburzeniami umysłowymi, mieszkających na terenie gminy Annopol i gminy Gościeradów;

• **Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.** Jednostka funkcjonuje od 1 sierpnia 2006 roku. Jest placówką pobytu dziennego przeznaczoną dla 55 uczestników z zaburzeniami psychicznymi: chorych psychicznie, wykazujących inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, osób niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu umiarkowanym i znacznym, a dla osób z lekkim tylko w przypadku, gdy poza niepełnosprawnością intelektualną występują u nich inne sprzężone zaburzenia, szczególnie neurologiczne.

W środowiskowych domach samopomocy realizowane są różne formy terapii i rehabilitacji, mające na celu przywrócenie jednostce jak największej sprawności psychofizycznej, oraz kształtowanie samodzielności rozumianej jako zdolność do samoobsługi i wykonywania prostych czynności dnia codziennego.

Domy realizują własne inicjatywy integracyjne, adekwatnie do potrzeb ich uczestników. Opierają się one na kanonach działalności kulturalno-oświatowej i sportowo-rekreacyjnej. Uczestnicy środowiskowych domów samopomocy mają możliwość integracji społecznej poprzez udział w: wyjazdach integracyjnych do zaprzyjaźnionych placówek, wycieczkach krajoznawczych, imprezach okolicznościowych, konkursach, przeglądach

artystycznych, piknikach i grillach integracyjnych, dyskotekach, zabawach, uroczystościach związanych ze świętami religijnymi i państwowymi, zawodach sportowych, wyjściach do kina, wyjazdach do teatru, przeglądach twórczości itp. Udział w powyższych imprezach rozbudza zainteresowania kulturalne uczestników, zwiększa poczucie własnej wartości, daje możliwość integracji, uczy komunikowania się i współżycia w grupie.

Kolejną instytucją, która umożliwia osobom niepełnosprawnym integrację ze społeczeństwem jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku, które realizuje zadanie własne powiatu wskazane w Ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Pierwszym z tych zadań jest dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych. Turnusy rehabilitacyjne są powszechną formą usprawniania osób niepełnosprawnych, dla których to jedyna szansa wyjścia z izolacji, powrotu do pracy i życia w społeczności lokalnej. Turnusy służą rehabilitacji społecznej osób niepełnosprawnych i tylko tym osobom przysługują. Stanowią zorganizowaną formę aktywnej rehabilitacji, połączoną z elementami wypoczynku, której celem jest przede wszystkim ogólna poprawa sprawności psychofizycznej, pobudzanie i rozwijanie zainteresowań oraz wyrabianie zaradności życiowej.

Tabela 22. Zakres dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych

Rok	Złożone wnioski	Zrealizowane wnioski	
		Liczba	Kwota (w złotych)
2016	177	84	113.615,00
2017	145	94	121.304,00
2018	165	81	132.504,00
2019	180	86	137.055,00
2020	160	100	157.590,00

Źródło: materiały Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku

Kolejnym zadaniem realizowanym przez powiat jest dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych. Dofinansowanie obejmuje wydatki ponoszone na działalność prowadzoną przez organizacje pozarządowe na rzecz osób niepełnosprawnych. Działalność ta obejmuje wspieranie i promocję twórczości artystycznej osób z niepełnosprawnością, wydarzenia o charakterze kulturalno-oświatowym, spotkania integracyjne: wycieczki krajoznawcze, pielgrzymki, spotkania okolicznościowe, festyny, ogniska.

Tabela 23. Zakres dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych

Rok	Złożone wnioski	Zrealizowane wnioski	
		Liczba	Kwota (w złotych)
2016	26	18	12.801,61
2017	27	19	13.231,04
2018	21	19	14.118,67
2019	22	18	11.110,20
2020	18	5	5.962,80

Źródło: materiały Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku

Na terenie powiatu kraśnickiego działa wiele organizacji pozarządowych, które prowadzą działalność pożytku publicznego w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych. Prowadzą one systematyczne działania integracyjne. Do prężnie działających organizacji należą:

- **Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku. Filia w Kraśniku**

Kraśnicka filia Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku została utworzona w 2002 roku. Skupia około 125 osób, a liczba ta ciągle wzrasta. Słuchacze realizują swoje potrzeby w zakresie poszerzania wiedzy, zagospodarowania czasu wolnego, realizacji zainteresowań oraz nawiązywania kontaktów społecznych. Zajęcia organizowane są w formie wykładów i warsztatów. Członkowie uniwersytetu uczestniczą w zajęciach zespołów: aktywności ruchowej, rękodzieła artystycznego, komputerowego, teatralnego, rozwijania ruchu krajoznawczo-turystycznego, organizacji spotkań integracyjnych;

- **Stowarzyszenie Wspomagania Osób Niepełnosprawnych „Res Sacra Miser” w Gościeradowie**

Zakres działania stowarzyszenia obejmuje rozwijanie kontaktów ze środowiskiem lokalnym oraz tworzenie różnorodnych tematycznie form współpracy i wspierania osób z niepełnosprawnościami. Stowarzyszenie swoją działalnością wspiera zadania statutowe Domu Pomocy Społecznej w Gościeradowie i Domu Pomocy Społecznej w Czachowie z uwzględnieniem terapii zajęciowej, rehabilitacji leczniczej, dostępu do kultury i rekreacji, uczenia i wychowania poprzez doświadczenia życiowe i nauczanie specjalne, tworzenia nowych form mieszkaniowych w oparciu o program usamodzielnienia.

Stowarzyszenie stale organizuje trzy zadania integracyjne. Pierwszym zadaniem jest organizacja obchodów Dnia Dziecka, imprezy gminnej o charakterze integracyjnym, w której uczestniczą osoby z niepełnosprawnościami, uczniowie zaprzyjaźnionych szkół, lokalna społeczność oraz rodziny osób z niepełnosprawnościami. Drugim zadaniem jest organizacja „Wieczerzy Wigilijnej”. Jest to spotkanie środowiskowe o charakterze religijnym i integracyjnym dla mieszkańców domu pomocy społecznej, uczestników warsztatu terapii

zajęciowej, ich opiekunów i przyjaciół. Co roku organizowana jest również mniejsza, trzecia impreza integracyjno-sportowa pod nazwą „Święto pieczonego ziemniaka” z ogniskiem, pieczeniem ziemniaków i para zawodami sportowymi. Oprócz wymienionych działań, Stowarzyszenie dofinansowuje wyjazdy na wypoczynek letni wychowanków Domu Pomocy Społecznej w Gościeradowie;

- **Urzędowskie Stowarzyszenie Dzieci i Osób Niepełnosprawnych w Urzędowie**

Stowarzyszenie jest organizacją społeczną zrzeszającą niepełnosprawne dzieci, niepełnosprawne osoby dorosłe, ich rodziny, a także osoby oferujące pomoc na rzecz tychże osób. Podstawowym celem stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju osobowego i fizycznego niepełnosprawnych dzieci, pomoc osobom niepełnosprawnym w prowadzeniu życia mającego sens oraz utwierdzanie ich w poczuciu własnej wartości i godności, a także udzielanie wsparcia osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom. Cel ten realizowany jest między innymi poprzez organizację różnorodnych form zajęć dla osób z niepełnosprawnościami w celu wspierania ich rozwoju fizycznego, osobowego i społecznego. Podstawą działań integracyjnych jest motywowanie rodziców do aktywnego życia oraz wymiany doświadczeń.

Organizacja rokrocznie realizuje imprezy integracyjne dla swoich członków. Są to „Integracyjne spotkanie z okazji Dnia Dziecka”, „Wigilijne spotkanie opłatkowe”, „Wielkanocne warsztaty kulinarne”, wyjazd do Ogrodu Botanicznego w Lublinie, wyjazd integracyjny do DPS w Gościeradowie, „Warsztaty rękodzieła ludowego kulinarnego”;

- **Polski Związek Niewidomych Okręg Lubelski. Koło PZN w Kraśniku**

Związek zrzesza osoby niewidome i słabowidzące w celu ich społecznej integracji, rehabilitacji, wyrównywania szans w dostępie do informacji, edukacji, zatrudnienia, aktywności społecznej, a także w celu ochrony ich praw obywatelskich. Organizacja poprzez realizację różnych form działalności kulturalnej i artystycznej niewidomych, turystyki, sportu i rekreacji oraz wypoczynku, wspiera proces rehabilitacji podstawowej, leczniczej, społecznej i zawodowej niewidomych dorosłych i dzieci. Prowadzi ośrodki leczniczo-szkoleniowo-rehabilitacyjne.

Każdego roku stowarzyszenie organizuje imprezy integracyjne dla swoich członków. Są to „Spotkanie integracyjne z okazji Dnia Białej Laski”, pikniki integracyjne i wycieczki. Członkowie stowarzyszenia biorą również udział w turnusach rehabilitacyjnych dofinansowanych ze środków PFRON;

- **Polskie Stowarzyszenie Diabetyków**

Stowarzyszenie jest organizacją pozarządową, która zrzesza osoby chore na cukrzycę, rodziców dzieci chorych na cukrzycę, osoby pracujące na rzecz chorych, osoby zdrowe uznające cele i zasady działania stowarzyszenia. Ważnym celem działania jakie

stawia przed sobą stowarzyszenie jest skuteczne reprezentowanie interesów członków stowarzyszenia i osób chorych na cukrzycę wobec władz państwowych i samorządowych oraz organizowanie działań integracyjnych środowiska diabetyków.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez: organizowanie spotkań dyskusyjnych, imprez kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych i integracyjnych, turnusów rehabilitacyjnych, wycieczek integracyjnych. Organizacja systematycznie realizuje imprezy integracyjne dla swoich członków. Są to okolicznościowe spotkania z okazji Świąt Wielkanocnych, wycieczki do Torunia, Częstochowy, spotkania integracyjno-szkoleniowe, „Dzień Walki z Cukrzycą”, „Dzień Diabetyka”;

- **Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Oddział Rejonowy w Kraśniku**

Jest to organizacja, która zrzesza emerytów, rencistów i inwalidów w celu poprawy ich warunków socjalno-bytowych oraz uczestniczenia w życiu społecznym, organizowania ich życia kulturalnego i artystycznego oraz reprezentowania ich interesów wobec organów władzy i administracji publicznej. Aby osiągnąć te cele związek prowadzi działalność charytatywną, współdziała z organami administracji publicznej i samorządowej, organizuje turnusy wypoczynkowe i rehabilitacyjne oraz organizuje i prowadzi kluby i zespoły artystyczne.

Stowarzyszenie rokrocznie realizuje imprezy integracyjne dla swoich członków, np.: spotkanie opłatkowe, „Dzień Seniora”, wycieczki: w Góry Świętokrzyskie, do Warszawy, Kraków-Kalwaria-Wadowice, do Lublina - Kozłówek, Kazimierz - Nałęczów, Przemyśl-Bolestraszyce, na Roztocze, spotkanie z okazji „Światowego Dnia Inwalidy”;

- **Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci „Razem” w Kraśniku**

Celem Stowarzyszenia jest wspieranie rozwoju oraz wyrównywanie szans życiowych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej. Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez prowadzenie programów wsparcia dla dzieci i młodzieży: edukacyjnych, terapeutycznych, integracyjnych, profilaktycznych. Prowadzi także programy wsparcia dla rodziców. Organizuje imprezy o charakterze integracyjnym, sportowo-rekreacyjnym, kulturalno-oświatowym, organizuje również aukcje, uczestniczy w kiermaszach świątecznych. W latach 2016-2020 Stowarzyszenie pozyskiwało środki finansowe dla dzieci na wyjazdy kilkudniowe w ramach projektu "Zielona Szkoła", organizowało również jedno i kilkudniowe wycieczki turystyczno- krajoznawcze. Ze środków własnych współfinansuje zajęcia z dogoterapii oraz wyjazdy do teatru. Stowarzyszenie systematycznie organizuje: Turniej Piłki Nożnej Olimpiad Specjalnych, Turniej Badmintona oraz wycieczki szkolne np. Szczecin - Świnoujście, Dęblin - Puławy, Krynica Górską, Zakopane, Lublin, Białowieżski i Poleski Park Narodowy;

- **Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc” przy Domu Pomocy Społecznej w Kraśniku**

Głównym celem Stowarzyszenia jest niesienie pomocy społecznej, materialnej, edukacyjnej i duchowej wszystkim potrzebującym, a w szczególności osobom starszym z niepełnosprawnościami i zagrożonym wykluczeniem społecznym. Zadaniem podstawowym stowarzyszenia jest działalność w zakresie tworzenia i rozwijania różnych form zorganizowanej pomocy. Organizacja opracowuje i realizuje programy wspierania osób z niepełnosprawnościami. Organizuje pomoc w zakresie leczenia, rehabilitacji, diagnostyki. Aktywizuje środowisko lokalne w zakresie przełamywania barier pokoleniowych i integracji ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym;

- **Stowarzyszenie na rzecz Wspierania Osób Starszych i Niepełnosprawnych „Pomocna Dłoń” w Popkowicach**

Stowarzyszenie prowadzi działalność na rzecz mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Popkowicach i wspiera realizację zadań statutowych jednostki. Tworzy mieszkańcom warunki do aktywnego współuczestniczenia w życiu społecznym i do integracji międzypokoleniowej. Wspiera osoby niepełnosprawne w rozwijaniu kontaktów ze środowiskiem lokalnym. Prowadzi aktywizację społeczną poprzez kultywowanie lokalnych tradycji ludowych. Promuje działalność teatralną, organizuje lokalne i regionalne przeglądy spektakli teatralnych.

Stowarzyszenie jest organizatorem wielu okolicznościowych imprez integracyjnych i kulturalnych oraz okolicznościowych wystaw rękodzieła artystycznego mieszkańców, np. Warsztaty teatralne: „Życie z pasją”, „Pasja łączy pokolenia”, Przegląd Twórczości Ludowej „Pożegnanie lata”, impreza integracyjna „Święto pieczonego ziemniaka”, wycieczki do: Oblęgorka, Sandomierza, Czarnolasu, Zamościa;

- **Stowarzyszenie Olimpiady Specjalne Polska Oddział Regionalny Lubelskie**

W miejscowości Olbięcín gmina Trzydnik Duży ma swoją siedzibę Stowarzyszenie Olimpiady Specjalne Polska Oddział Regionalny Lubelskie. Organizacja działa na rzecz osób z niepełnosprawnością intelektualną i ich rodzin. Celem stowarzyszenia jest upowszechnianie kultury fizycznej i sportu osób z niepełnosprawnością intelektualną. Jedną z form działalności stowarzyszenia są kluby olimpiad specjalnych. W powiecie kraśnickim działają dwa takie kluby. W Zespole Szkół Specjalnych im. ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku działalność prowadzi Klub Olimpiad Specjalnych „Domino”, a w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcín Klub Olimpiad Specjalnych „Tuczyn”. Organizacja zapewnia całoroczny cykl treningów i zawodów sportowych w różnych olimpijskich dyscyplinach sportowych dzieciom i dorosłym z niepełnosprawnością intelektualną. Celem tych działań jest zapewnienie ciągłej możliwości rozwijania sprawności fizycznej, demonstrowania odwagi, dzielenia się radością

ze zdobytych nagród oraz nawiązywanie przyjaźni pomiędzy rodzinami, innymi zawodnikami, społecznością lokalną;

- **Fundacja Manufaktura Szans w Kraśniku**

Głównym celem Fundacji jest wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz wyrównywanie szans osób należących do grup dyskryminowanych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, w szczególności dzieci i młodzieży z grup ryzyka, osób niepełnosprawnych i niedostosowanych społecznie, kobiet w trudnej sytuacji życiowej, a także pomoc ich rodzinom. Misją Fundacji jest ponadto wszelka inna działalność pożytku publicznego w zakresie określonym ustawą. Swoje cele i misję fundacja spełnia poprzez przygotowanie i realizację projektów oraz zadań publicznych. Od września 2015 roku fundacja prowadzi grupę wsparcia dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin z terenu miasta Kraśnika oraz poradnictwo obywatelskie dla osób i organizacji pozarządowych z terenu powiatu kraśnickiego i powiatu sandomierskiego.

W roku 2016 fundacja zrealizowała projekt edukacyjno-szkoleniowy „Wiedza na start ngo” finansowany ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich. W roku 2018 fundacja zorganizowała i sfinansowała ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych „Bieg Integracyjny” w ramach inicjatywy SOS Wioski Dziecięcej w Kraśniku „Bieg po Uśmiech”. W roku 2016 i 2017 fundacja brała aktywny udział w Forum Organizacji Pozarządowych Powiatu Kraśnickiego oraz Lubelskiej Gali Trzeciego Sektora. Wiceprezes fundacji pan Jerzy Leziak uhonorowany został tytułem Wolontariusza Roku 2016 Powiatu Kraśnickiego, a w roku 2017 otrzymał od Rady Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubelskiego wyróżnienie w kategorii Wolontariusz Roku 2016. Agnieszka Niedziałek i Jerzy Leziak są ponadto cenionymi wolontariuszami pracującymi w mieszkaniu treningowym dla osób z niepełnosprawnościami w Kleczanowie. W latach 2018-2020 fundacja zrealizowała szereg zadań publicznych w ramach dotacji Wojewody Świętokrzyskiego oraz środków PFRON z zakresu aktywizacji osób niepełnosprawnych i ich rodzin oraz turystyki społecznej. Zorganizowane zostały wyjazdy integracyjne i edukacyjne do Wrocławia, Torunia i Ciechocinka, na Roztocze do Krasnobrodu, Suśca i Szumy nad Tanwią, na Podlasie do Hajnówki i Białowieży oraz do Łodzi połączone ze zwiedzaniem atrakcji turystycznych i treningami rekreacji ruchowej.

Oceniając aktywność organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami należy podkreślić występujące w wielu organizacjach trudności finansowe, które ograniczają ich udział w otwartych konkursach ofert na realizację zadań publicznych z zakresu wsparcia osób niepełnosprawnych. Z tego powodu organizacje często działają w ramach ustalonych wewnętrznie ram aktywności, ograniczając swoją obecność w środowisku do angażowania się w kilku obszarach pomocy.

Osoby niepełnosprawne, które uczą się w placówkach edukacyjnych oraz są członkami organizacji pozarządowych, mają zapewnioną możliwość integracji społecznej. Inaczej przedstawia się sytuacja osób niepełnosprawnych mieszkających samotnie. Osoby te często mają problemy finansowe i zdrowotne. Żyją w zaakceptowanym przez siebie życiowym pragmatyzmie polegającym na zaspokojeniu podstawowych potrzeb życiowych. Praktycznie nie biorą czynnego udziału w życiu społecznym.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Duża liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych; • Wsparcie samorządów lokalnych w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych; • Współpraca jednostek samorządowych wszystkich szczebli w zakresie rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych; • Uregulowania prawne dotyczące rehabilitacji społecznej; • Rodzina jako podstawowe źródło wsparcia; • Posiadane obiekty sportowe: stadion, basen, hale sportowe, orliki a także ścieżki rowerowe i piesze; • Modernizowanie i przystosowywanie obiektów (sportowych, edukacyjnych) prowadzonych przez jednostki samorządowe do potrzeb osób niepełnosprawnych; • Znaczące osiągnięcia osób niepełnosprawnych w dziedzinie kultury i sportu; • Dobre zaplecze sportowe dla uczniów Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego im. Jerzego Rudlickiego w Olbiciu; • Placówki oświatowo-kulturalne: kino, domy kultury, amfiteatr, biblioteki, muzea przystosowane dla osób niepełnosprawnych; • Wykwalifikowana kadra pomocy społecznej i wolontariusze; • Znaczna liczba zakładów pracy chronionej; • Działalność warsztatu terapii zajęciowej i dwóch środowiskowych domów samopomocy; • Powstające spółdzielnie socjalne działające na rzecz integracji społecznej i zatrudnienia; • Wsparcie finansowe organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy osobom z niepełnosprawnościami.	• Słaba współpraca i wymiana doświadczeń między organizacjami pozarządowymi; • Mała elastyczność organizacji pozarządowych; • Niestabilna sytuacja finansowa organizacji pozarządowych; • Brak wiedzy i świadomości lekarzy w sprawie ukierunkowania pacjenta w kwestii istnienia organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych, istnienia ośrodków wsparcia, warsztatu terapii zajęciowej; • Brak kompleksowej opieki nad osobami niepełnosprawnymi: lekarz, psycholog, rehabilitant, szkoła, rodzina; • Znikome środki finansowe na wdrażanie inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych; • Niskie dochody osób niepełnosprawnych uniemożliwiające korzystanie z różnych form pomocy (udział własny); • Bezradność osób niepełnosprawnych; • Coraz mniejsze środki finansowe PFRON na realizację zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych; • Ubożenie rodzin i osób z niepełnosprawnością; • Niedostateczne upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw; • Brak profesjonalnej powiatowej strony internetowej związanej z podawaniem informacji do środowiska osób z niepełnosprawnościami; • Niska aktywność powiatowej rady ds. osób niepełnosprawnych; • Niska dostępność mieszkań dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych, w tym mieszkań chronionych;

	• Brak współczucia społecznego; • Brak wykorzystania istniejących możliwości (obiekty sportowe i kulturalne); • Mała ilość imprez o charakterze integracyjnym z udziałem społeczności lokalnej; • Brak oferty zadań publicznych dla organizacji pozarządowych z zakresu integracji osób z niepełnosprawnościami.
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Wzrost świadomości rodzin z osobami niepełnosprawnymi dotyczącej przysługujących jej praw i uprawnień oraz możliwości korzystania z poszczególnych form pomocy; • Wzrost świadomości społecznej w aspekcie zrozumienia sytuacji i potrzeb osób niepełnosprawnych; • Zwiększenie aktywności osób niepełnosprawnych; • Zwiększenie zakresu i ilości zadań publicznych zleczanych organizacjom osób niepełnosprawnych; • Zapisy ustawowe dotyczące współpracy organizacji pozarządowych z organizacjami samorządu terytorialnego w realizacji zadań publicznych; • Zaangażowanie samorządu lokalnego w działalność polegającą na wspieraniu i promocji twórczości i działań w zakresie sportu na rzecz osób niepełnosprawnych; • Wzrost kompetencji samorządów lokalnych; • Możliwość pozyskiwania środków unijnych przeznaczonych na działalność na rzecz osób niepełnosprawnych.	• Wzrost liczby osób niepełnosprawnych; • Starzenie się społeczeństwa; • Ograniczenie środków finansowych na poziomie państwa, samorządu na wsparcie osób z niepełnosprawnościami; • Niestabilność systemu prawnego, rezygnacja z przyjętych deklaracji programowych; • Obojętność społeczeństwa oraz zamykanie się na problemy i potrzeby osób niepełnosprawnych; • Zmniejszające się z roku na rok środki finansowe PFRON na realizację zadań na rzecz osób niepełnosprawnych; • Izolacja osób niepełnosprawnych; • Problemy z posługiwaniem się przez urzędników językiem migowym; • Niestabilność emocjonalna osób niepełnosprawnych (przytłoczenie problemami); • Brak empatii w relacjach osoba z niepełnosprawnością, a przedstawiciel instytucji publicznej.

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 6: Promocja integracji społecznej jako warunku zwiększenia możliwości uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym.

Cele szczegółowe:

- Integracja osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym, ukazanie możliwości oraz talentów drzemiących w osobach niepełnosprawnych;
- Podniesienie efektywności pomocy społecznej poprzez jej deinstytucjonalizację;
- Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym;

- Organizacja przedsięwzięć o charakterze kulturalno-artystycznym, sportowym i rekreacyjnym;
- Upowszechnianie, promocja i wspieranie działań integracyjnych osób niepełnosprawnych.

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU USŁUG SPOŁECZNYCH, KULTURY, SPORTU, REKREACJI, REHABILITACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Opis i uzasadnienie programu

Wszelkie działania w tej dziedzinie powinny promować autonomię osób niepełnosprawnych ich samodzielność ekonomiczną i jak najlepszą integrację społeczną. W ramach działań adresowanych zarówno do indywidualnego odbiorcy jak i do zbiorowości, należy umożliwić osobom niepełnosprawnym: kontynuowanie lub rozpoczęcie samodzielnego życia, prowadzenie w miarę normalnego i pełnego życia społecznego, korzystanie z warunków, usług i urządzeń, które gwarantują samodzielność fizyczną i psychiczną, dostępność do budynków użyteczności publicznej, budynków mieszkalnych, transportu, łączności, obiektów kultury i sportu.

Niezwykle ważną rolę w procesie rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych spełniają organizacje pozarządowe. Niezbędne jest zatem wzmożenie zasięgu ich współpracy z samorządem, a na tej bazie tworzenie lokalnych koalicji na rzecz zwalczania problemów społecznych, w tym wspólnych działań na rzecz osób niepełnosprawnych. W większym zakresie należy pobudzać aktywność organizacji pozarządowych poprzez zlecanie realizacji zadań publicznych z zakresu integracji społecznej osób z niepełnosprawnościami.

Dotychczasowe doświadczenia wskazują na ogromne zainteresowanie środowiska osób niepełnosprawnych uczestnictwem w imprezach integracyjnych, w tym rekreacyjno-sportowych. Niezbędna jest zatem cykliczna organizacja tego typu imprez. Należy w nich uwzględniać i prezentować dorobek artystyczny osób niepełnosprawnych, w tym uczestników warsztatów terapii zajęciowej. Ważnym rezultatem rozumienia potrzeb osób z niepełnosprawnościami będzie wykonanie i przekazanie do użytku Środowiskowego Centrum Wsparcia i rozpoczęcie organizowania Powiatowego Centrum Usług Społecznych i Rehabilitacji Zawodowej.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Integracja osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym, ukazanie możliwości oraz talentów drzemiących w osobach niepełnosprawnych; • Podniesienie efektywności pomocy społecznej poprzez jej deinstytucjonalizację; • Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym; • Organizacja przedsięwzięć o charakterze kulturalno-artystycznym, sportowym i rekreacyjnym; • Upowszechnianie, promocja i wspieranie działań integracyjnych osób niepełnosprawnych.
Kierunki działań	• Wspieranie i organizacja imprez o charakterze integracyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym; • Realizacja potrzeb osób niepełnosprawnych w dostępie do uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych; • Tworzenie ośrodków wsparcia dla osób z niepełnosprawnością; • Prowadzenie działań informacyjnych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• PFRON; • Jednostki realizujące wsparcie dla osób niepełnosprawnych; • Organizacje pozarządowe;
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Wysokość wydatkowanych środków; • Ilość osób biorących udział w imprezach; • Liczba osób niepełnosprawnych, które otrzymały dofinansowanie w ramach poszczególnych zadań powiatu; • Liczba zawartych umów z organizacjami pozarządowymi; • Utworzony ośrodek wsparcia dla osób niepełnosprawnych; • Liczba i rodzaj kampanii informacyjnych.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • jednostki pomocy i integracji społecznej; • jednostki oświatowe; • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych; • Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2021-2027

Karta zadania nr 1

Cel szczegółowy	Podniesienie efektywności pomocy społecznej poprzez jej deinstytucjonalizację.
Nazwa zadania	Utworzenie Powiatowego Centrum Usług Społecznych i Rehabilitacji Zawodowej.
Opis zadania	Adaptacja budynku byłej placówki szkolnej na Powiatowe Centrum Usług Społecznych i Rehabilitacji Zawodowej, w którego skład będą

	wchodzić: Ośrodek mieszkalnictwa wspomaganego, Centrum opiekuńczo-mieszkalne, Dzienny Dom Pomocy Społecznej dla osób starszych, Zakład Aktywności Zawodowej, Warsztat Terapii Zajęciowej (przeniesiony do nowych pomieszczeń).
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2022-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Powstanie placówki pod nazwą Powiatowe Centrum Usług Społecznych i Rehabilitacji Zawodowej.
Źródła finansowania	• Powiat Kraśnicki; • Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2021- 2027; • Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko; • Fundusze Norweskie i Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Karta zadania nr 2

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	„Przed siebie....” Wyjazdy integracyjne.
Opis zadania	Organizacja wyjazdów i wycieczek integracyjnych, mających na celu podniesienie aktywności społecznej osób starszych, niepełnosprawnych i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu tych osób.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku; • Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc” w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych wyjazdów; • Liczba uczestników działań.
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku; • Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc” w Kraśniku; • Sponsorzy.

Karta zadania nr 3

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	Piknik integracyjny.
Opis zadania	Organizacja pikniku integracyjnego mającego na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych, niepełnosprawnych oraz integrację środowiska lokalnego i wzmocnienie więzi międzypokoleniowych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku; • Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc” w Kraśniku; • Sponsorzy.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych spotkań; • Liczba uczestników.
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku; • Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc” w Kraśniku.

Karta zadania nr 4

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	„Zatańcz ze mną”. Warsztaty muzyczno-taneczne.
Opis zadania	Organizacja warsztatów muzyczno-tanecznych dla osób starszych i niepełnosprawnych mających na celu aktywizację oraz rehabilitację ruchowo-relaksacyjną dla podtrzymania dobrej kondycji psychofizycznej, a także ogólnego wzmocnienia organizmu.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Dom Pomocy Społecznej w Kraśniku; • Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc” w Kraśniku
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych warsztatów; • Liczba uczestników.
Źródła finansowania	• DPS w Kraśniku; • Stowarzyszenie na rzecz Osób Niepełnosprawnych

	i Zagrożonych Wykluczeniem Społecznym „Jedność serc” w Kraśniku; • Sponsorzy.
--	--

Karta zadania nr 5

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	„Czerwony autobus”- wycieczki integracyjno-kulturalne.
Opis zadania	Organizacja wyjazdów integracyjnych i wycieczek w celu podniesienia aktywności społecznej szczególnie osób starszych narażonych na marginalizację i wykluczenie społeczne. Zadanie ma także zapobiegać negatywnym skutkom wycofania się seniorów z aktywnego życia, likwidować uczucie osamotnienia i odrzucenia społecznego. Zadanie daje również możliwość integracji międzypokoleniowej.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach; • Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Popkowicach.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba wyjazdów; • Liczba uczestników wyjazdów.
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach; • Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Popkowicach; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie; • Sponsorzy.

Karta zadania nr 6

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	„Czas na pasję” warsztaty teatralne i muzyczne.
Opis zadania	Organizacja warsztatów teatralnych dla osób starszych i niepełnosprawnych. Pod kierunkiem trenera/specjalisty dramy kilkunastoosobowa grupa będzie uczestniczyła w zajęciach teatralnych, nabędzie umiejętności ekspresji, wyrażania siebie, deklamacji, ruchu, emisji głosu. Spotkania będą okazją do integracji, aktywizacji oraz zdobywania nowych umiejętności lub rozwoju swoich dotychczasowych pasji.
Podmioty/Partnerzy społeczni	• DPS w Popkowicach;

odpowiadające za realizację	• Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń”
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba spotkań; • Liczba uczestników warsztatów.
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach; • Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Popkowicach.

Karta zadania nr 7

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	„Znane i nieznane zakątki powiatu kraśnickiego”- wyjazdy krajoznawczo-edukacyjne.
Opis zadania	Wyprawy po znanych i nieznanach zakątkach powiatu kraśnickiego, uczestnicy będą mieli możliwość zwiedzenia ciekawych, znanych i nieznanach a także historycznych miejsc znajdujących się na terenie naszego powiatu, uczestnicy nabędą wiedzę na temat historii i sztuki.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach; • Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Popkowicach.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba wyjazdów; • Liczba uczestników warsztatów.
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach; • Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Popkowicach.

Karta zadania nr 8

Cel szczegółowy/operacyjny	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	„Pożegnanie Lata”- festyn integracyjnych osób starszych i niepełnosprawnych.
Opis zadania	Jednodniowe spotkanie integracyjne środowiska pomocy społecznej, które ma na celu integrację ze środowiskiem lokalnym, utrzymanie więzi społecznych, zaprezentowanie twórczości osób starszych i niepełnosprawnych, jest formą zachęcania do aktywnego spędzania czasu wolnego, spotkanie połączone z przeglądem twórczości osób starszych i niepełnosprawnych.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach; • Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń”.

realizację	
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba uczestników spotkania integracyjnego.
Źródła finansowania	• Dom Pomocy Społecznej w Popkowicach; • Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń” w Popkowicach; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku.

Karta zadania nr 9

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	„Piknik integracyjny międzypokoleniowy”.
Opis zadania	Zorganizowanie Pikniku integracyjnego z rodzicami/opiekunami osób niepełnosprawnych, uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy w Kraśniku, w ogrodzie ośrodka.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku; • Stowarzyszenie „Bez granic” w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych pikników; • Liczba uczestników pikników.
Źródła finansowania	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Stowarzyszenie „Bez granic” w Kraśniku.

Karta zadania nr 10

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	Spotkanie z kulturą.
Opis zadania	Udział w spektaklu teatralnym oraz w seansie filmowym: wyjazd do Teatru im. J. Osterwy w Lublinie, wyjazd do Teatru im. Hansa Christiana Andersena w Lublinie, wyjazd do Teatru Muzycznego w Lublinie, wyjście do Centrum Kultury i Promocji w Kraśniku na seans filmowy.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych wyjazdów do poszczególnych placówek; • Liczba odbiorców zrealizowanych działań.

Źródła finansowania	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku.
----------------------------	--

Karta zadania nr 11

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	Wycieczki edukacyjno-krajoznawcze.
Opis zadania	Cel wyjazdu: • wyjazd do Rudnika nad Sanem – Muzeum Wikliniarstwa; • Wycieczka do Ujazdu – Zwiedzanie zamku Krzyżtopór; • Wyjazd do Parku Miniatur i Parku Labiryntów w Rąblowie; • Wyjazd do Karczmisk. Przejazd Nadwiślańską Koleją Wąskotorową; • Wyjazd do Krakowa. Zwiedzanie Wawelu; • Wyjazd do Kielc. Muzeum Zabawek i Zabawy, Geopark; • Wycieczka do Fabryki Bombek w Nowej Dębie; • Wycieczka do Kurozwęk. Zwiedzanie pałacu; • Wyjazd nad zalew do Janowa Lubelskiego. Zoom Natury; • Wyjazd do Muzeum Wsi Lubelskiej; • Wycieczka po Roztoczu. Zamość – Szczębrzeszyn – Zwierzyniec; • Wyjazd do Malborka. Zamek; • Wycieczka do Kraczewic. Zwiedzanie Izby Pamięci Aptekarskiej, Zespołu Pałacowo-Parkowego; • Wyjazd do Rzeszowa. Muzeum Dobranocek; • Wyjazd do Kazimierza Dolnego nad Wisłą; • Wycieczka do Muzeum Nietypowych Rowerów w Gołębiu k/Puław.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych wyjazdów do poszczególnych miejscowości; • Liczba odbiorców w ramach poszczególnych i zrealizowanych działań.
Źródła finansowania	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku;

Karta zadania nr 12

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	Organizacja warsztatów wytworów kultury ludowej.
Opis zadania	• Wyjazd na warsztaty garncarskie w Łążku Ordynackim; • Wyjazd na warsztaty garncarskie do Ośrodka Garncarskiego w Bęczynie; • Wyjazd na Warsztaty Wielkanocne do Doboszówki;

	• Wycieczka do Kraczewic. Warsztaty pieczenia chleba; • Wyjazd do Hołowna. Warsztaty wypiekania pierników oraz warsztaty garncarskie.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych wyjazdów do poszczególnych miejscowości; • Liczba odbiorców w ramach poszczególnych i zrealizowanych działań.
Źródła finansowania	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku.

Karta zadania nr 13

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	Spotkanie z tradycją.
Opis zadania	Spotkanie integracyjne osób z niepełnosprawnościami ze społecznością lokalną oraz rodzicami/opiekunami uczestników w ramach cyklicznych imprez okolicznościowych: • Spotkanie Wielkanocne; • Obchody Międzynarodowego Dnia Rodziny; • Obchody Świąt Bożego Narodzenia.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych spotkań; • Liczba osób uczestniczących ze społeczności lokalnej; • Liczba uczestników domu.
Źródła finansowania	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku.

Karta zadania nr 14

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	Turnus rehabilitacyjny
Opis zadania	Wyjazd na turnus rehabilitacyjny, gdzie aktywna rehabilitacja umożliwia poddawanie się zabiegom w ośrodku specjalizującym się w tego typu usługach, pod okiem wykwalifikowanego i doświadczonego personelu, w sposób maksymalnie intensywny. Nadrzędnym celem turnusów rehabilitacyjnych będzie poprawa psychofizycznej sprawności osób niepełnosprawnych. Wyjazdy do:

	Polańczyka, Truskawca, Muszyny.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku; • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba zorganizowanych turnusów rehabilitacyjnych; • Liczba uczestników turnusów rehabilitacyjnych.
Źródła finansowania	• Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku; • Starostwo Powiatowe w Kraśniku; • Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Karta zadania nr 15

Cel szczegółowy	Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu publicznym, społecznym, kulturalnym i sportowym.
Nazwa zadania	Integracja działalności stowarzyszenia „Bez granic” z zadaniami statutowymi Środowiskowego Domu Samopomocy w Kraśniku.
Opis zadania	Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na wsparcie osób niepełnosprawnych (uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy oraz osób z niepełnosprawnościami z powiatu kraśnickiego) na rozwój, opiekę, rehabilitację i nauczanie. Aktywizacja zawodowa i społeczna. Przeciwdziałanie wykluczeniu osób niepełnosprawnych z życia społecznego i zawodowego.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Stowarzyszenie „Bez granic” w Kraśniku; • Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku.
Termin realizacji	Lata 2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	Liczba zrealizowanych projektów.
Źródła finansowania	• Województwo Lubelskie; • Gmina miejska Kraśnik; • Powiat Kraśnicki.

4.7.OCHRONA SOCJALNA I EKONOMICZNA

DIAGNOZA

Unia Europejska i jej państwa członkowskie dążą do poprawy sytuacji socjalnej i ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami, w oparciu o Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej. Osoby z niepełnosprawnościami są w większym stopniu narażone na marginalizację. Nie korzystają w pełni z przysługujących

im praw oraz w znacznie mniejszym stopniu uczestniczą w życiu zawodowym, kulturalnym i społecznym. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w wielu barierach społecznych, na które napotykają w codziennym funkcjonowaniu, a które powodują wycofanie bądź wyłączenie z różnych form aktywności. Jedną z takich barier są niskie dochody osobiste osób z niepełnosprawnościami, które ograniczają dostęp do wielu dóbr konsumpcyjnych i usług rehabilitacyjnych. Rozwiązania tego problemu należy upatrywać w aktywności zawodowej. Stabilna praca stwarza poczucie własnej wartości, niezależności finansowej, jest istotnym warunkiem życiowej samorealizacji. Brak pracy i dochodów musi być zastąpiony ochroną socjalną i ekonomiczną, do której osoby z niepełnosprawnościami mają szczególne prawo.

Niezwykle ważną rolę w systemie ochrony socjalnej i ekonomicznej osób z niepełnosprawnościami odgrywa pomoc społeczna. Rozumiana jest ona jako działalność administracji rządowej i samorządowej, Kościoła Katolickiego i innych kościołów, organizacji społecznych i pozarządowych, a jej cele to poprawa położenia materialnego, ochrona przed wykluczeniem społecznym oraz wyrównywanie szans życiowych grup społecznych ekonomicznie i socjalnie najsłabszych.

Ochrona socjalna i ekonomiczna osób z niepełnosprawnościami realizowana jest na poziomie gminy i powiatu. Przybiera różne formy, a jej zakres jest praktyczną realizacją prawa osób z niepełnosprawnościami do godnego życia. Temu celowi służy rozbudowany system wsparcia materialnego opartego na rozwiązaniach ustawowych.

Tabela 24. Rodziny i osoby korzystające ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej

JST	2016		2017		2018		2019		2020	
	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób	Liczba rodzin	Liczba osób
Miasto i gmina Annopol	115	310	115	305	98	239	97	233	77	184
Miasto Kraśnik	445	776	436	745	415	672	387	619	369	577
Miasto i gmina Urzędów	108	286	104	277	110	274	113	273	92	217
Gmina Gościeradów	106	200	96	163	112	208	115	211	85	151
Gmina Trzydnik Duży	50	161	55	171	57	152	61	141	40	90
Gmina Dzierzkowice	34	75	36	80	28	54	26	65	19	40

Gmina Wilkołaz	48	123	43	98	34	75	37	83	35	63
Gmina Zakrzówek	58	143	52	108	47	106	51	100	43	79
Gmina Szastarka	51	110	46	96	48	101	44	87	35	60
Gmina Kraśnik	67	188	67	166	57	138	57	131	38	92

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ośrodków pomocy społecznej

Instrumenty wsparcia finansowego są rozlokowane w licznych przepisach, które w sposób konkretny wzmacniają rodziny słabe ekonomicznie, rekompensując w ten sposób brak dochodów ze źródeł zarobkowych. Jako przykładowe rozwiązania wsparcia finansowego dla osoby niepełnosprawnej i jej opiekuna należy wskazać następujące formy świadczeń pomocy społecznej, które przyznaje się po spełnieniu określonych warunków. Pierwszą grupę stanowią następujące świadczenia rodzinne:

- **Zasiłek rodzinny** - Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- **Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego** - Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- **Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka** - Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- **Dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania (internat)** - Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.

Drugą grupę wsparcia ekonomicznego stanowią świadczenia opiekuńcze. Są to:

- **Zasiłek pielęgnacyjny** - Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- **Świadczenie pielęgnacyjne** - Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- **Specjalny zasiłek opiekuńczy** - Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych;
- **Zasiłek dla opiekuna** – Ustawa z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów;
- **Jednorazowe świadczenie pieniężne - Program „Za życiem”** - Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, Uchwała nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M. P. poz. 1250), Program kompleksowego

wsparcia dla rodzin „Za życiem” . Celem ustawy jest uregulowanie w sposób kompleksowy wsparcia dla kobiet w ciąży i rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, a także dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

Trzecia grupa pomocy finansowana jest z Funduszu Alimentacyjnego. **Jest to świadczenie z funduszu alimentacyjnego** - Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

Czwartą grupę stanowią świadczenia pieniężne pomocy społecznej. Są to:

- **Zasilek stały** – Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- **Zasilek okresowy** – Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;

Piątą grupę stanowią świadczenia i pomoc o charakterze niepieniężnym. Są to:

- **Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze** - Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- **Opieka wytnieniowa** - Ustawa z dnia 23 października 2018 r. o Solidarnościowym Funduszu Wsparcia Osób Niepełnosprawnych.

Od roku 2014 europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne są głównym instrumentem finansowym Unii Europejskiej służącym zwiększaniu spójności gospodarczej i społecznej. Przyczyniają się one do włączenia społecznego osób w najtrudniejszej sytuacji ekonomicznej i społecznej, w tym niepełnosprawnych.

Niska samodzielność ekonomiczna osób niepełnosprawnych była podstawą uwzględnienia potrzeby rozwiązywania tego problemu w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 i przyjętej Osi Priorytetowej 11 Włączenie społeczne, Działania 11.1 Aktywne włączenie.

Jednym z celów szczegółowych tej osi priorytetowej był wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym w regionie poprzez realizację kompleksowych programów aktywizacji oraz usług reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej.

W okresie 01 stycznia 2019 r. do 31 grudnia 2021 r. Powiat Kraśnicki/Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku realizuje projekt konkursowy pod nazwą „*Wystarczy chcieć - kompleksowe wsparcie osób niepełnosprawnych w powiecie kraśnickim*”. Celem głównym projektu jest wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 72 (43 kobiety i 29 mężczyzn) osób z niepełnosprawnością z terenu powiatu kraśnickiego,

wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Rezultatami realizacji projektu ma być uzyskanie przez jego uczestników kwalifikacji zawodowych lub nabycie kompetencji do skutecznego poszukiwania pracy lub podjęcie zatrudnienia ewentualnie podjęcie pracy na własny rachunek. Do dnia 31 grudnia 2020 r. osiągnięto następujące wskaźniki:

- Liczba uczestników projektu objętych wsparciem w ramach projektu - 49 osób, w tym 28 kobiet i 21 mężczyzn;
- Liczba uczestników projektu zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie - 49 osób, w tym 28 kobiet i 21 mężczyzn;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 8 osób, w tym 6 kobiet i 2 mężczyzn;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu - 9 osób, w tym 5 kobiet i 4 mężczyzn;
- Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu - 35 osób, w tym 21 kobiet i 14 mężczyzn.

Wykluczenie społeczne powinno być stanem przejściowym, dlatego tak ważny jest dobór właściwych instrumentów służących jego przezwyciężeniu i doprowadzeniu do włączenia społecznego. Jednym z elementów Europejskiego Modelu Społecznego oraz polskiej polityki społecznej jest ekonomia społeczna i solidarna uważana za skuteczny sposób budowania spójności społecznej oraz rozwiązywania problemów ekonomicznych i socjalnych konkretnych osób i grup społecznych. Ekonomia społeczna i solidarna jest nową formą organizowania się społeczności lokalnej, a dla instytucji pomocy i integracji społecznej narzędziem przywracania osobom zagrożonym marginalizacją nadziei na zatrudnienie i uzyskiwanie dochodów.

Pojęcie ekonomii społecznej nie ma jednej, oficjalnie przyjętej definicji. Powszechnie jest ona kojarzona z działalnością organizacji pozarządowej, która łączy cele gospodarcze oraz społeczne, przy czym te drugie mają znaczenie nadrzędne. Ekonomia społeczna jest zatem tą częścią gospodarki, w której przedsiębiorstwa są tworzone przez tych, i dla tych którzy mają wspólne potrzeby. W województwie lubelskim działa 51 spółdzielni socjalnych, w tym 6 w powiecie kraśnickim. Spółdzielnia socjalna jest podmiotem polskiego prawa łączącego cechy przedsiębiorstwa oraz organizacji pozarządowej (przedsiębiorstwo społeczne). Członkami spółdzielni socjalnej muszą być co najmniej w 50% osoby zagrożone wykluczeniem społecznym. Celem spółdzielni jest powrót do uregulowanego życia społecznego i aktywności na rynku pracy jej członków. Spółdzielnia socjalna, jako rodzaj spółdzielni pracy, opiera się na zasadzie osobistego świadczenia pracy przez jej członków.

Tabela 25. Wykaz spółdzielni socjalnych działających w powiecie kraśnickim

Lp.	Nazwa	Termin obowiązywania statusu	Branża	Adres
1.	Annopolska Spółdzielnia Socjalna „Perspektywa”	Od 28.11.2019 r. do 27.05.2021 r.	Usługi komunalne, usługi socjalne, zdrowie i uroda	ul. Leśna 1, 23-235 Annopol
2.	Spółdzielnia Socjalna „Horyzont”	Od 20.01.2019 r. do 19.07.2020 r.	Usługi socjalne, pozostała produkcja i przemysł	ul. Żeromskiego 17, 23-213 Zakrzówek
3.	Spółdzielnia Socjalna „REAKTYWACJA”	Od 20.08.2020 r. do 19.02.2022 r.	Motoryzacja	Wólka Rudnicka 11a, 23-121 Wólka Rudnicka
4.	Spółdzielnia Socjalna „Urzędowianka”	Od 20.01.2018 r. do 19.01.2021 r.	Usługi komunalne, usługi socjalne	Rynek 15, 23-250 Urzędów
5.	Spółdzielnia Socjalna „Sdesign”	Od 03.09.2020 r. do 02.03.2022 r.	Budownictwo, produkcja mebli	Aleja Niepodległości 11, 23-204 Kraśnik
6.	Spółdzielnia Socjalna „Stonoga”	Od 20.01.2018 r. do 19.01.2021 r.	Usługi socjalne, edukacja i kultura	Stróża 4, 23-206 Stróża

Źródło: opracowanie własne PCPR w Kraśniku

W Gościeradowie funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ). Warsztaty terapii zajęciowej są to placówki posiadające odrębność organizacyjną i finansową, których celem jest umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w rehabilitacji, w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia na otwartym lub chronionym rynku pracy. Warsztat terapii zajęciowej jest traktowany jako podmiot ekonomii społecznej, gdyż ustawodawca dopuszcza istnienie w warsztacie dochodu ze sprzedaży produktów i usług wykonywanych przez jego uczestników w ramach realizowanego programu terapii. Uczestnikami warsztatu mogą być osoby niepełnosprawne z orzeczonym stopniem niepełnosprawności, które ukończyły 16 rok życia. Podmioty te prowadzą:

- Rehabilitację zawodową, która ma na celu ułatwienie uczestnikowi warsztatów uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia oraz awansu zawodowego przez umożliwienie korzystania z poradnictwa zawodowego, szkoleń zawodowych oraz pośrednictwa pracy;
- Rehabilitację społeczną, która ma na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w życiu społecznym.

Zajęcia terapeutyczne w warsztacie realizuje się na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji, w którym określa się formy rehabilitacji, jej zakres, metody i sposoby

nauki czynności potrzebnych w codziennym życiu. WTZ mają przede wszystkim poprawić zaradności i sprawność psychofizyczną uczestnika oraz przygotować go do samodzielnej egzystencji w społeczeństwie. Działalność warsztatów ma charakter niezarobkowy. Ewentualny dochód uzyskany ze sprzedaży produktów wykonanych przez uczestników warsztatów w trakcie prowadzonych zajęć rehabilitacyjnych i terapii przeznacza się na pokrycie kosztów związanych z integracją społeczną uczestników. Uczestnictwo w warsztacie ma wspomagać proces rehabilitacji poprzez rozwijanie umiejętności codziennego funkcjonowania, zaradności osobistej, sprawności psychofizycznej oraz kompetencji zawodowych. Działają na podstawie Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Od dnia 1 stycznia 2020 r. Warsztat Terapii Zajęciowej w Gościeradowie prowadzony jest przez Stowarzyszenie Wspomagania Osób Niepełnosprawnych „Res Sacra Miser” w Gościeradowie.

Z zajęć w WTZ w Gościeradowie na przełomie lat 2016-2020 korzystała następująca liczba uczestników:

- W roku 2016 – 30 uczestników;
- W roku 2017 – 30 uczestników;
- W roku 2018 – 35 uczestników;
- W roku 2019 – 35 uczestników;
- W roku 2020 – 35 uczestników.

Działalność usługową w zakresie zabezpieczenia socjalnego realizują domy pomocy społecznej. Domy świadczą usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby czy niepełnosprawności. Przeznaczone są dla osób, które nie są zdolne do samodzielnego zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych, nie mają możliwości korzystania z pomocy innych osób oraz potrzebują stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymagają leczenia szpitalnego.

Na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonują trzy domy pomocy społecznej. Domy pomocy społecznej w Popkowicach i Kraśniku przeznaczone są dla osób w podeszłym wieku oraz przewlekle somatycznie chorych. Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie zapewnia opiekę dzieciom i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie. Wykwalifikowany personel tych placówek zapewnia profesjonalną opiekę, pielęgnację, bezpieczeństwo, a przy tym atmosferę rodzinnego domu. Placówki te zapewniają podopiecznym usługi rehabilitacyjne, terapię zajęciową oraz umożliwiają uczestnictwo w życiu publicznym, społecznym i kulturalnym.

Z opieki w domach pomocy społecznej znajdujących się na terenie powiatu kraśnickiego skorzystała w latach 2016-2020 następująca liczba osób:

- W roku 2016 – 351 osób;

- W roku 2017 – 392 osoby;
- W roku 2018 – 398 osób;
- W roku 2019 – 391 osób;
- W roku 2020 – 294 osoby.

Na terenie powiatu kraśnickiego działają dwa środowiskowe domy samopomocy: w Annopolu i Kraśniku. Środowiskowy Dom Samopomocy w Annopolu przeznaczony jest obecnie dla 47 osób przewlekłe chorych psychicznie, upośledzonych umysłowo.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Kraśniku przeznaczony jest dla 55 osób z zaburzeniami psychicznymi: chorych psychicznie, wykazujących inne zakłócenia czynności psychicznych. Celem działania domów jest wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin, pomoc w oderwaniu od izolacji społecznej, rozwijanie prawidłowych kontaktów międzyludzkich, rozwijanie umiejętności niezbędnych w codziennym życiu, utrzymanie w dobrej formie fizycznej i psychicznej. Tworzenie warunków do rozwoju uczestników poprzez odpowiednią pomoc w usprawnieniu, edukację, organizację wolnego czasu. W domu samopomocy realizowane są również takie formy terapii i rehabilitacji, które mają na celu przywrócenie osobie jak największej sprawności psychofizycznej, kształtowanie jej samodzielności.

Z pomocy Środowiskowego Domu Samopomocy w Kraśniku skorzystała w latach 2016-2020 następująca liczba uczestników:

- W roku 2016 – 56 osób;
- W roku 2017 – 59 osób;
- W roku 2018 – 61 osób;
- W roku 2019 – 68 osób;
- W roku 2020 – 54 osoby.

Na terenie powiatu kraśnickiego osoby z niepełnosprawnościami mogą zdobyć kwalifikacje zawodowe podnosząc swoje szanse na uzyskanie zatrudnienia i poprawę warunków życia pod względem ekonomicznym, bytowym i społecznym. Zdobywanie lub podnoszenie kwalifikacji zawodowych odbywa się w systemie kursowym, szkolnym lub w formie praktycznego nauczania zawodu m.in. w Zakładzie Doskonalenia Zawodowego w Kraśniku (ZDZ). Zakład kształci oraz doskonali zawodowo młodzież i dorosłych mieszkańców powiatu kraśnickiego w takich zawodach jak: technik usług fryzjerskich, technik żywienia i usług gastronomicznych, technik handlowiec, technik ekonomista, technik informatyk, kucharz, mechanik pojazdów samochodowych, blacharz samochodowy, elektromechanik pojazdów samochodowych, monter instalacji i urządzeń sanitarnych,

elektromechanik, mechanik motocyklowy, ślusarz, cukiernik, krawiec, stolarz. Zakład Doskonalenia Zawodowego w Kraśniku jest ważnym podmiotem edukacji zawodowej i integracji społecznej dla osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 26. Rodzaje szkoleń ZDZ w Kraśniku dla osób z niepełnosprawnością

Nazwa szkolenia	Liczba osób z niepełnosprawnością uczestniczących w szkoleniach zawodowych				
	2016	2017	2018	2019	2020
Obsługa urządzeń do pielęgnacji zieleni	0	0	0	5	0
Szwaczka	0	0	0	1	0
Magazynier z obsługą komputera	0	0	0	0	1
Opiekun osób starszych	0	0	0	0	2
Kucharz	0	0	0	0	1
Robotnik gospodarczy	0	0	0	0	1
Podstawy dietetyki	0	0	0	0	1
Konserwator terenów zielonych-ogrodnik	0	0	0	0	6

Źródło: dane z Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Lublinie Filia Kraśnik

Na terenie powiatu kraśnickiego osoby posiadające orzeczenie lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego mogą uzyskać kwalifikacje zawodowe umożliwiające w przyszłości podjęcie zatrudnienia i osiągnięcie stabilizacji ekonomicznej i bezpieczeństwa socjalnego. Są to następujące jednostki:

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbieńcinie prowadzący Zasadniczą Szkołę Zawodową i Branżową Szkołę I Stopnia oraz Szkołę Przysposabiającą do Pracy;
- Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Annopolu, który oferuje kształcenie w zawodach poszukiwanych na rynku pracy takich jak: kucharz, cukiernik, piekarz, murarz - tynkarz, mechanik pojazdów samochodowych;
- Zespół Szkół im. Władysława Stanisława Reymonta w Wólce Gościeradowskiej w skład którego wchodzi następujące szkoły: Technikum Żywnienia i Gospodarstwa Domowego, Technikum Informatyczne, Technikum Rolnicze oraz Liceum Ogólnokształcące;
- Zespół Szkół – Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego im. Orłąt Lwowskich w Urzędowie w następujących typach szkół: Technikum, Szkoła Policealna oraz na kursach kwalifikacyjnych zawodowych;

- Zespół Szkół Nr 3 w Kraśniku, który prowadzi następujące jednostki szkolne: Technikum, Liceum Ogólnokształcące, Szkoła Mistrzostwa Sportowego – LO, Branżową Szkołę I Stopnia.

Tabela 27. Liczba absolwentów poszczególnych typów szkół

Nazwa szkoły	Typ szkoły	Liczba osób posiadających orzeczenie lub orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego				
		2016	2017	2018	2019	2020
Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie	Przysposabiająca do Pracy	0	0	9	0	0
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa i Branżowa Szkoła I Stopnia	0	0	24	0	0
Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Annopolu	Branżowa Szkoła I Stopnia	0	4	0	3	1
Zespół Szkół im. Władysława Stanisława Reymonta w Wólce Gościeradowskiej	Technikum	0	1	3	1	1
Zespół Szkół – Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego im. Orłąt Lwowskich w Urzędowie	Technikum	0	0	2	0	2
Zespół Szkół Nr 3 w Kraśniku	Liceum Ogólnokształcące	0	1	2	1	1
	Technikum	0	0	0	2	0
	Branżowa Szkoła I Stopnia	0	0	0	1	2

Źródło: dane z: Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Jerzego Rudlickiego w Olbięcinie, Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Annopolu, Zespół Szkół im. Władysława Stanisława Reymonta w Wólce Gościeradowskiej, Zespół Szkół – Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego im. Orłąt Lwowskich w Urzędowie, Zespół Szkół Nr 3 w Kraśniku

Na terenie powiatu kraśnickiego działalność z zakresu włączenia społecznego prowadziła Fundacja „Liderzy sukcesu” w Wólce Rudnickiej. Fundacja jest realizatorem projektów mających na celu wsparcie osób z niepełnosprawnościami w ramach rozwijania kapitału ludzkiego. Projekty współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego ukierunkowane były na organizację szkoleń i płatnych staży dla osób niepełnosprawnych, będących w trudnej sytuacji życiowej, biernych zawodowo lub osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kraśniku. W latach 2017-2020 szkolenia ukończyły 103 osoby z niepełnosprawnościami w następujących zawodach:

- Florysta – 28 osób;
- Logistyk/Spedytor – 18 osób;
- Opiekunka dziecięca – 10 osób;
- Grafik komputerowy – 10 osób;
- Pracownik kancelaryjny – 10 osób;
- Kucharz – 9 osób;
- Opiekunka osób starszych – 5 osób;
- Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie – 1 osoba;
- Pracownik ds. osobowych – 4 osoby;
- Opiekun osób starszych – 3 osoby;
- Wizaż – 1 osoba;
- Opiekun osób starszych i niepełnosprawnych – 4 osoby.

Analizując powyższe informacje można stwierdzić, że ochrona socjalna i ekonomiczna osób niepełnosprawnych na terenie powiatu kraśnickiego jest zorganizowana na dobrym poziomie. Świadczy o tym działalność trzech domów pomocy społecznej, dwóch środowiskowych domów samopomocy, warsztatu terapii zajęciowej, działalność wielu organizacji pozarządowych, zakładów pracy chronionej, spółdzielni socjalnych. Osoby z niepełnosprawnościami mają możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji w szkołach działających na terenie powiatu kraśnickiego oraz mają możliwość skorzystania z oferty udziału w projektach z zakresu włączenia społecznego, finansowanych ze środków Unii Europejskiej. Jednym z wielu podmiotów niepublicznych, który od wielu lat czynnie angażuje się w kształcenie i doskonalenie zawodowe osób zagrożonych marginalizacją społeczną jest Centrum Doradczo Szkoleniowe „Projekt” Mariusz i Dorota Golińscy w Kraśniku.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• Funkcjonowanie Środowiskowego Domu Samopomocy w Annopolu i w Kraśniku; • Działalność Warsztatu Terapii Zajęciowej w Gościeradowie; • Działalność w powiecie kraśnickim trzech domów pomocy społecznej; • Wykwalifikowana kadra pomocy społecznej; • Funkcjonowanie przedszkola integracyjnego; • Realizacja przez powiat zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych;	• Niewystarczające zasoby kadrowe i materialne instytucji pomocy społecznej; • Niedostatecznie rozwinięty system edukacji dla osób niepełnosprawnych; • Izolacja społeczna osób schorowanych, starszych i niepełnosprawnych; • Niewystarczająco rozwinięta wczesna diagnostyka i rehabilitacja dzieci niepełnosprawnych; • Niechęć do aktywnego udziału w życiu publicznym osób niepełnosprawnych;

• Dobra współpraca organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych i samorządów; • Informacje o prawach i uprawnieniach udzielane przez pracowników jednostek pomocy społecznej i powiatowego urzędu pracy; • Działalność na terenie powiatu kraśnickiego zakładów pracy chronionej; • Możliwość uzyskania świadczenia 500+ przez osoby niezdolne do samodzielnej egzystencji; • Rozwój sektora organizacji pozarządowych i wolontariatu przy realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych; • Możliwość korzystania z usług opiekuńczych; • Otwarcie jednostek samorządowych na realizację zadań rządowych i samorządowych.	• Brak dziennego domu pobytu dla starszych osób niepełnosprawnych; • Bariery architektoniczne przy instytucjach użyteczności publicznej; • Bariery w komunikacji publicznej; • Brak systemu wykorzystywania osób niepełnosprawnych na rzecz własnego środowiska; • Brak domu pomocy społecznej z zaburzeniami psychicznymi; • Brak warsztatu terapii zajęciowej w Kraśniku; • Brak zakładu aktywizacji zawodowej na terenie powiatu kraśnickiego; • Nadmierna biurokracja w dystrybucji środków finansowych; • Niespójność przepisów prawnych instytucji państwowych (ZUS, KRUS, PFRON, OPS, DPS itp.).
SZANSE	ZAGROŻENIA
• Możliwość wykorzystania potencjału osób niepełnosprawnych do samopomocy; • Pozyskanie środków z Unii Europejskiej; • Wyższa świadomość społeczna dotycząca problemów osób niepełnosprawnych; • Przelamanie stereotypowego myślenia na temat niepełnosprawności; • Wzrost wysokości świadczeń; • Wzrost świadomości i akceptacji osób niepełnosprawnych; • Wzrost świadomości osób niepełnosprawnych dotycząca przysługujących ulg i uprawnień; • Dogodne warunki do utworzenie zakładu aktywizacji zawodowej, warsztatu terapii zajęciowej; • Wzrost aktywności samorządu w rozwiązywaniu problemów osób niepełnosprawnych; • Opracowanie i przyjęcie do realizacji Powiatowego Programu Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych; • Modernizowanie i przystosowanie obiektów prowadzonych przez jednostki samorządowe dla potrzeb osób niepełnosprawnych; • Zapewnienie środków transportu na zajęcia ŚDS i Warsztaty Terapii Zajęciowej; • Zwiększa się liczba programów skierowanych do osób niepełnosprawnych, „Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej”; • Projekty UE skierowane do osób niepełnosprawnych np. "Wystarczy Chcieć,	• Funkcjonowanie stereotypów dotyczących osób niepełnosprawnych; • Zróżnicowana kwota pieniężna zasiłku pielęgnacyjnego wypłacanego przez ośrodki pomocy społecznej, KRUS, ZUS; • Pogarszająca się sytuacja bytowa społeczeństwa; • Ograniczenie środków finansowych na poziomie państwa i samorządu; • Starzenie się społeczeństwa; • Osłabienie więzi rodzinnych; • Pogorszenie koniunktury gospodarczej ze względu na pandemię COVID-19; • Migracja zarobkowa; • Niechęć pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych; • Rosnąca liczba osób niepełnosprawnych; • Słabo rozwinięty system rehabilitacji zawodowej (poradnictwo, szkolenia zawodowe, wsparcie przy poszukiwaniu pracy, organizacja miejsc pracy); • Niedostateczne upowszechnienie w mediach problematyki osób z niepełnosprawnością; • Brak pierwszeństwa w dostępie do edukacji przez dzieci i młodzież z niepełnosprawnością (szkoły ponadpodstawowe, uczelnie wyższe); • Problemy z dostępem do lekarzy specjalistów i wydłużony czas oczekiwania na diagnostykę; • Z powodu pandemii COVID 19 zwiększona obawa i strach przed wyjściem z domu osób niepełnosprawnych co powoduje pogorszenie

„Kuźnia Pracy” itp.; • Perspektywa powstania Środowiskowego Centrum Wsparcia w Kraśniku.	stanu zdrowia.
---	----------------

PROJEKTOWANE CELE I KIERUNKI ZMIAN

Priorytet 7: Poprawa sytuacji ekonomicznej i socjalnej niepełnosprawnych mieszkańców powiatu kraśnickiego i ich rodzin poprzez wzrost dochodów.

Cele szczegółowe:

- Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo;
- Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego;
- Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce i na lokalnym rynku pracy;
- Wzmocnienie mechanizmów zawiązywania partnerstw lokalnych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej.

PROGRAM OCHRONY SOCJALNEJ I EKONOMICZNEJ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Opis i uzasadnienie programu

Zabezpieczenie materialne, pomoc usługowa, praca socjalna zapewnia osobom niepełnosprawnym duże poczucie bezpieczeństwa. Dlatego celem każdego działania jest umożliwienie osobom z niepełnosprawnościami i ich rodzinom tworzenie warunków do przezwyciężania trudnych sytuacji życiowych oraz zapewnienie im możliwie najpełniejszego uczestnictwa w życiu społecznym w oparciu o zasadę pomocniczości. Chodzi również o tworzenie warunków organizacyjnych do skutecznego funkcjonowania pomocy społecznej oraz rozbudowy niezbędnej infrastruktury socjalnej.

Na terenie powiatu kraśnickiego powstaje inicjatywa zorganizowania zakładu aktywizacji zawodowej, który tworzy się w celu zatrudniania osób niepełnosprawnych z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności i określonych w ustawie grup osób z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także przygotowania ich do życia w otwartym środowisku oraz pomocy w realizacji pełnego, niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia na miarę ich indywidualnych możliwości. Taka jednostka umożliwi dalszą aktywność zawodową osób, które nabyły takie kompetencje jako uczestnicy warsztatu terapii zajęciowej lub środowiskowego domu samopomocy.

Powiat Kraśnicki powinien nadal wzmacniać działania w zakresie zapobiegania niepełnosprawności, łagodzenia jej skutków, a także realizować zadania zmierzające do pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym. Oznacza to zapewnienie osobom niepełnosprawnym takich samych szans jak całej ludności powiatu kraśnickiego oraz ich równy udział w ogólnej poprawie warunków życia wynikających z rozwoju społecznego, poprawy zamożności Polaków, polityki równych szans i niedyskryminacji oraz efektów procesu zrównoważonego rozwoju lat 2021-2027.

Jednym z narzędzi równych szans jest ekonomia społeczna i solidarna. Jej trzon stanowią przedsiębiorstwa społeczne, które łączą działalność gospodarczą z celami społecznymi. W ich przypadku istotne jest nie tylko prowadzenie działalności produkcyjnej czy usługowej, ale także integracja i rozwój społeczności. Podmioty działające w sferze ekonomii społecznej stanowią przeciwwagę wobec systemu rynkowego, w którym zyski przynoszone przez pracownika przekładają się na jego wartość. Rozwój w powiecie kraśnickim przedsiębiorczości społecznej daje szansę na zwiększenie niezależności ekonomicznej osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, często zależnych od systemu pomocy społecznej, przeciwdziałanie ich stygmatyzacji i izolacji oraz niwelowanie nierówności społeczno-ekonomicznych.

Karta programu

Cele szczegółowe	• Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo; • Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego; • Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników do zmian zachodzących w gospodarce i na lokalnym rynku pracy; • Wzmocnienie mechanizmów zawiązywania partnerstw lokalnych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej i solidarnej.
Kierunki działań	• Promowanie ekonomii społecznej; • Zwiększenie aktywności jednostek samorządu terytorialnego w zakresie organizacji wsparcia aktywizującego osoby zagrożone ubóstwem; • Współpraca służb zatrudnienia z pracodawcami; • Wsparcie rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.
Podmioty/Partnerzy społeczni odpowiadające za realizację	• Powiat Kraśnicki; • Powiatowy Urząd Pracy w Kraśniku; • Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku; • Powiatowa Rada Działalności Pożytku Publicznego w Kraśniku.
Termin realizacji	2021-2025
Wskaźnik monitorujący/mierniki realizacji celu strategicznego	• Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej; • Liczba odbytych spotkań promocyjnych; • Liczba organizacji pozarządowych prowadzących odpłatną działalność pożytku publicznego.

Źródła finansowania	• Województwo Lubelskie. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2021-2027; • Powiat Kraśnicki.
----------------------------	--

5. PROGNOZA ZMIAN

Integracja społeczna i zawodowa jest istotnym czynnikiem poprawy jakości życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin. Do 2030 roku prognozuje się dalszy rozwój działań w zakresie dostępu do skutecznej rehabilitacji, informacji, w tym przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu, przystępnej edukacji i aktywności na rynku pracy, co umożliwić będzie uzyskanie samodzielności finansowej oraz sprzyjać poprawie relacji interpersonalnych.

Niepełnosprawność będzie obecna w życiu osób starszych. Dla tej grupy społecznej będzie się rozwijać tzw. srebrna gospodarka, która zaoferuje produkty usprawniające codzienną egzystencję niepełnosprawnych seniorów, dostosowując narzędzia funkcjonowania odpowiednio do ich wieku. Podniesie to poczucie bezpieczeństwa i komfortu w codziennym funkcjonowaniu osoby starszej i niepełnosprawnej. Kontynuowane będą działania związane z likwidacją barier architektonicznych i technicznych, szczególnie w obiektach użyteczności publicznej i w transporcie. W tym zakresie narzędziem zmian będzie Program Dostępność Plus.

Na wyzwania niepełnosprawności należy patrzeć w sposób komplementarny. Istnieją różne rodzaje niepełnosprawności: fizyczna, psychiczna czy też intelektualna. Ważnym ogniwem w zapewnieniu wsparcia osobom niepełnosprawnym są profesjonaliści i opiekunowie rodzinni, którym warto zapewnić systematyczne doskonalenie umiejętności i kompetencji.

W procesie poprawy sytuacji osób z niepełnosprawnościami, szczególna rola przypadnie procesowi deinstytucjonalizacji oraz bieżącym reakcjom polityki społecznej w przypadku pojawienia się kryzysów społecznych, które jak w sytuacji pandemii koronawirusa ujawniły nowe i stare ryzyka społeczne związane z zabezpieczeniem usług, wsparcia i pomocy dla osób zagrożonych marginalizacją społeczną. Obszarami społecznego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, które są szczególnie powiązane z dziedziną nazywaną powszechnie jako wsparcie osób z niepełnosprawnością są:

- **Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu.** Dostrzegane trudności w podjęciu zatrudnienia przez osoby z niepełnosprawnością wynikają z braku umiejętności poruszania się na rynku pracy, niskich kwalifikacji oraz wyzwań związanych z powrotem na rynek pracy osób po przebytych kryzysach zdrowotnych. Działalność w tym zakresie powinna być

realizowana we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Kraśniku, przy wykorzystaniu zasobów w postaci klubów integracji społecznej, centrów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej oraz spółdzielni socjalnych;

- **Aktywność i integracja społeczna seniorów.** Wraz ze starzeniem się społeczeństwa wzrasta liczba osób z orzeczoną niepełnosprawnością. W związku z powyższym istnieją powiązania skali i rodzaju wsparcia kierowanego do seniorów mających różne spektra niepełnosprawności z rodzajem i intensywnością działań integracyjnych.

W opinii Światowej Organizacji Zdrowia aktywni seniorzy mają mniej odczuwalne deficyty zdrowia i większą sprawność psychofizyczną. W rezultacie obniżają się w wielu zakresach wydatki na opiekę zdrowotną. Preferowane będą działania, w realizację których szerzej winny być angażowane organizacje pozarządowe;

- **Pauperyzacja.** Jest to problem o zindywidualizowanym charakterze, a wynikający z niskiego poziomu świadczeń emerytalno-rentowych osób niepełnosprawnych oraz ograniczonej możliwości uzyskiwania nowych dochodów;
- **Ochrona zdrowia.** Oceniana jest w kontekście dostępu do usług medycznych, w tym rehabilitacji medycznej oraz ich dostępności jak najbliżej miejsca zamieszkania, których zagwarantowanie zależy od rozwiązań systemu ochrony zdrowia oraz wysokości zakontraktowanych świadczeń przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Rozwiązaniem o charakterze perspektywicznym, które zapowiada wdrożenie nowego systemu wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami jest rządowa „*Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030*”, przekazana do wiadomości publicznej w dniu 16 lutego 2021 r. Dokument przewiduje reformę systemu orzekania o niepełnosprawności, wypracowanie modelu kompleksowej rehabilitacji, przygotowanie ustawy o wyrównywaniu szans osób z niepełnosprawnościami, a także wprowadzenie systemowej usługi asystencji osobistej oraz tzw. opieki wytchnieniowej. Strategia zakłada kompleksowe, horyzontalne i ponadsektorowe podejście polityki publicznej do wsparcia osób z niepełnosprawnościami, uwzględniające ich potrzeby w zakresie niezależnego życia i włączenia społecznego. W dokumencie wskazano priorytetowe obszary zmian. Są to:

- Niezależne życie;
- Dostępność;
- Edukacja;
- Praca;
- Warunki życia i ochrona socjalna;
- Zdrowie;

- Budowanie świadomości;
- Koordynacja.

Strategia będzie mapą drogową polityki krajowej na rzecz osób z niepełnosprawnościami²⁰.

6. MONITORING PROGRAMU

Powiatowy Program Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 ma charakter otwarty, co oznacza, że poszczególne jego elementy w trakcie realizacji mogą, a nawet wskazane jest, aby były modyfikowane pod kątem dostosowywania do zmieniającej się sytuacji społecznej, gospodarczej, demograficznej oraz wprowadzanych rozwiązań prawnych. W tym celu niezbędne będą systematyczne działania monitorujące, pomocne w ewentualnym przeformułowaniu celów lub kierunków działań. Podstawowym sygnałem wskazującym na potrzebę podjęcia modyfikacji będzie okresowa ocena efektywności wdrażania poszczególnych programów.

Monitoring programu umożliwi bieżącą ocenę skali występowania danego problemu w trakcie procesu jego rozwiązywania oraz ocenę zaangażowania jednostek wskazanych w Programie we wdrażanie konkretnych rozwiązań. Ważnym celem monitoringu będzie weryfikacja zgodności założonych celów z efektywnością wykorzystania przyznanych środków finansowych. Może być również podstawą formułowania zmian w dokumencie poprzez planowanie nowych kierunków działań.

Nadzór nad realizacją całości Programu będzie prowadzony przez Starostę Kraśnickiego za pośrednictwem dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku. Zarządzeniem Starosty Kraśnickiego zostanie powołany Zespół ds. Wdrażania i Monitorowania Programu, w skład którego wejdzie 8 osób (przewodniczący Zespołu oraz po 1 osobie reprezentującej każdy z zespołów zadaniowych, które uczestniczyły w procesie budowy programu). Zadaniem zespołu będzie monitorowanie oraz okresowa ocena stopnia realizacji zaplanowanych działań, przedstawianie wniosków i rekomendacji Radzie Powiatu w terminie do dnia 30 kwietnia każdego roku, a następnie podmiotom, których te wnioski i rekomendacje będą dotyczyć, łącznie z oceną zasadności podjęcia ewentualnych zmian. Natomiast bieżący nadzór merytoryczny nad realizacją poszczególnych zadań będzie należał do kierowników poszczególnych jednostek, instytucji i organizacji pozarządowych, odpowiedzialnych za wdrażane programy i przyjęte działania. Wszystkie działania realizowane w ramach strategii będą corocznie poddawane ocenie przez Powiatową Społeczną Radę ds. Osób Niepełnosprawnych w Kraśniku. Ocena realizacji

²⁰ <http://niepelnosprawni.gov.pl/a,1173,pierwsza-polska-strategia-na-rzecz-osob-z-niepelnosprawnosciami> (odczyt: 21.03.2021).

programu odbywać się będzie na podstawie sprawozdań przedkładanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Kraśniku.

7. RAMY FINANSOWE

Podstawowym źródłem finansowania działań przewidzianych do realizacji w Powiatowym Programie Działań na rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2021-2025 będzie budżet powiatu. Większość kierunków działania przyjętych w dokumencie, lokuje się w sferze aktywności, którą realizują jednostki organizacyjne powiatu w ramach swoich podstawowych, statutowych zadań. Kolejne potencjalne źródła finansowania to:

- Budżet Województwa Lubelskiego (Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego);
- Budżety gmin powiatu kraśnickiego;
- Budżet państwa (Narodowy Fundusz Zdrowia, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Fundusz Pracy);
- Fundusze Unii Europejskiej (programy celowe);
- Środki innych podmiotów (organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej, organizacji gospodarczych).

ZAKOŃCZENIE

Przywołane w treści dokumentu regulacje prawne stanowią rekomendację i motywację do podejmowania inicjatyw w różnych formach ich realizacji, stosownie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Biorąc pod uwagę zróżnicowanie potrzeb, zakres indywidualnych aspiracji, możliwości psychofizyczne i kompetencje osób z niepełnosprawnościami, oferta pomocowa musi być adekwatna do lokalnych i indywidualnych możliwości ich realizacji.

W najbliższych latach wzrastać będzie udział osób z niepełnosprawnościami w ogólnej populacji mieszkańców powiatu kraśnickiego. Wynikać to będzie z procesu starzenia się naszego społeczeństwa oraz z obecności zagrożeń cywilizacyjnych, których skutkiem po latach będzie zwiększona zachorowalność na choroby o charakterze przewlekłym i jednocześnie ograniczające aktywność życiową.

W związku z kompetencjami ustawowymi samorządu powiatowego stałą praktyką winno być organizowanie debat społecznych poddających ocenie skuteczność łagodzenia problemów w tym obszarze polityki lokalnej. Wypracowane wnioski powinny być bezpośrednio przełożone na sformułowanie kolejnych rozwiązań wspierających

ogólnospołeczny wysiłek w kierunku integracji osób z niepełnosprawnościami, ilustrowany rozwojem wolontariatu pomocy osobom z niepełnosprawnościami, zwiększeniem dostępności do świadczeń zdrowotnych, podniesieniem jakości kształcenia specjalnego, rozwojem opieki wytchnieniowej, deinstytucjonalizację wsparcia. Dzięki temu w sposób praktyczny można doprowadzić do zaistnienia i funkcjonowania lokalnego modelu interdyscyplinarnej współpracy na rzecz ułatwienia aktywnego udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym. Stworzenie efektywnego systemu wsparcia musi odbywać się przy współudziale wyspecjalizowanych służb społecznych, aktywnego sektora pozarządowego i zaangażowania wszystkich dostępnych zasobów.

Skuteczny system wsparcia winien być elastyczny i odpowiadać na zmieniające się potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Konieczny jest stały rozwój infrastruktury pomocowej, sieci samopomocy i wzajemnego wsparcia społecznego z udziałem samorządów gminnych, powiatowego i wojewódzkiego oraz jednostek organizacyjnych statutowo zajmujących się aktywizacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych. Zadaniem służb samorządu terytorialnego będzie dążenie do wyrównania szans i wspieranie wszystkich działań zmierzających do zapewnienia godnego życia osobom z niepełnosprawnościami.

Wczytując się w złożenia realizowanej od lat polityki spójności Unii Europejskiej, wszystkie służby, które decydują o jakości życia osób z niepełnosprawnościami muszą mieć świadomość wysokiej odpowiedzialności za kształtowanie życia innych. Dlatego szczególnie należy skoncentrować się na działaniach, których efektem będzie zmniejszanie różnic pomiędzy poziomem funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami w powiecie kraśnickim, a innymi powiatami w naszym kraju.

W tym celu należy zwiększyć aktywność administracji samorządowej, organizacji pozarządowych i innych podmiotów na rzecz pozyskiwania środków finansowych, które w latach 2021-2027 dostępne będą w ramach czwartego celu Polityki Spójności, którym jest *Europa o silniejszym wymiarze społecznym*. Województwo Lubelskie w perspektywie lat 2021-2027 będzie dysponować funduszami europejskim na poziomie 1.768 mln EUR, co pozwoli w ramach przygotowywanego Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego zabezpieczyć finansowanie projektów z zakresu aktywnej integracji, kierowanych do środowiska osób z niepełnosprawnościami.

SPIS TABEL

Tabela 1. Dane statystyczne dotyczące osób niepełnosprawnych.....	8
Tabela 2. Liczba wniosków złożonych o wydanie orzeczenia w latach 2016-2020	10
Tabela 3. Liczba orzeczeń wydanych w latach 2016-2020 dla osób powyżej 16 roku życia .	10
Tabela 4. Liczba orzeczeń wydanych w latach 2016-2020 dla osób poniżej 16 roku życia ...	11
Tabela 5. Dane dotyczące hospitalizacji w Szpitalu Powiatowym w Kraśniku.....	14
Tabela 6. Powody hospitalizacji w Szpitalu Powiatowym w Kraśniku	15
Tabela 7. Usługi rehabilitacyjno-terapeutyczne dla mieszkańców powiatu kraśnickiego.....	17
Tabela 8. Zakres działań w ramach realizacji zadania wczesnej interwencji.....	24
Tabela 9. Liczba dzieci oraz formy pracy w Integracyjnym Przedszkolu Miejskim nr 3 w Kraśniku	35
Tabela 10. Kierunki kształcenia w Zespole Szkół Specjalnych im. Ks. Jana Twardowskiego w Kraśniku	37
Tabela 11. Kierunki kształcenia w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym im. Jerzego Rudlickiego w Olbiercinie	40
Tabela 12. Realizacja pomocy w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	44
Tabela 13. Wykaz zakładów pracy chronionej w powiecie kraśnickim	53
Tabela 14. Formy aktywizacji zatrudnieniowej dla osób niepełnosprawnych	54
Tabela 15. Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych.....	61
Tabela 16. Dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze.....	63
Tabela 17. Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się.....	64
Tabela 18. Dofinansowanie likwidacji barier technicznych	65
Tabela 19. Wnioski złożone i zrealizowane w ramach programu „Aktywny samorząd” w 2016 r.	66
Tabela 20. Wnioski złożone i zrealizowane w ramach programu „Aktywny samorząd” w latach 2017-2019.....	67
Tabela 21. Wnioski złożone i zrealizowane do 31.01.2021 r. w ramach programu „Aktywny samorząd”.....	69
Tabela 22. Zakres dofinansowania uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych.....	98
Tabela 23. Zakres dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.....	99
Tabela 24. Rodziny i osoby korzystające ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej	116
Tabela 25. Wykaz spółdzielni socjalnych działających w powiecie kraśnickim	119
Tabela 26. Rodzaje szkoleń ZDZ w Kraśniku dla osób z niepełnosprawnością.....	123
Tabela 27. Liczba absolwentów poszczególnych typów szkół	124